[illegible] TEMMUZ 195[illegible] — Sene: 3, Cilt: VII, Sayı: 1[illegible]

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K i S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 3, Cilt: VII, Sayı: 116
Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3 Daire: 7
P. K. 582 ... Ankara
Tel: 15221 {Başyazar)
18992 (Yası İşleri ve İdare)
Fiatı : 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :
Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mea'ul Müdür
Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumi Neşriyat Müdürü :
Hamdi AVCIOĞLU

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

Abone Şartları :

5 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :
4 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira
Kapak İçi 800 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Basıldığı tarih: 26.7.1956

Kapak resmimiz :
Pandit Nehru
Hayâl peşinde

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Olimpos'un bütün şimşeklerinin bizim tepemizde çaktığı şu günlerde, dostlarımız zaman zaman "uslanmayacak mısınız, bir türlü" diye soruyorlar. Başkaları kaşlarını çatıyorlar ve "bâlâ mı adam olmayacaklar" diyorlar. Daha yaşlılar, "dünyayı düzeltmek size mi kaldı, yakın çubuğunuzu keyfinize bakîn" nasihatini veriyorlar ve bedbinler "görmüyor musunuz ki haklarını müdafaaya çalıştıklarınız size inen yumruklar olmayı kabul ediyorlar" sualini soruyorlar. Susanların çok olduğu bir devirde bunlar, konuşanların mukadder âk betidir. Hiç biri bizini için sürpriz değildir; hepsine muhatap olmaya işin daha başında hazırdık.

Eğer uslanmak, fikirleri kanunların cevaz verdiği şekilde dahi ifade etmemek ise, dostlarımızın endişesi devam edecek demektir. Hayır, uslanmaya rafız. Çatık kaşlılar, adam olmaktan mutlaka kendileri gibi düşünmeyi anlıyorlar ise, Olimpos'tan bir kaç, düzine simsek daha getirtmelidirler; bizi adam edemeyeceklerdir. Dünyayı düzeltmeye gelince, böyle bir iddianın sahibi biz değiliz. Gayemiz hakikaten çubuğumuzu yakıp, keyfimize bakmaktır. Bu, kimin ideali değildir ki?. Ama bunun için evvelâ, insanın vicdanının rahat olması gerekmez mi? Rahat vicdan ise, kapısının önünü temizleyen adamın vicdanıdır. Başkalarının hakkı? Ne münasebet!. Ter yüzünde bizim kadar bencili az bulunur. Bizim müdafaa ettiğimiz, kendi haklarumzdır. İnandığımız gibi düşünmek, düşündüğümüz gibi söylemek, söylediğimiz gibi yazmak, korkudan azade olmak, kısacası insan gibi yasamak.. Demokrasinin bundan başka tarifi mi olur? Zaman zaman başkalarının haklarının müdafiliğini yapıyor görünüyorsak, adalet istiklâlinin veya, üniversite muhtariyetinin, muhalefet emniyetinin lüzumundan bahsediyorsak, seçmene elindeki kudreti hatırlatıyorsak bu, ancak öyle bir cemiyetin içinde bizim daha mesut, daha müreffeh yaşayabileceğimize olan inancımızdandır. Yoksa adalet istiklâli deyince hatırımıza savcı filanın veya hâkim falanın, üniversite muhtariyeti deyince profesör şunun veya doçent bunun, nihayet seçmenin elindeki kudretten bahsedince Ali'nin yahut Veli'nin hakkını kasdetmiyoruz ki savcı filana veya hâkim.falana, profesör suna veya doçent buna, bir muhalefet partisi liderine, Ali'ye yahut Veliye arzu edilenden başka türlü davrandıkları zaman kızalım, ümitsizliğe kapılalım. Onların hepsine rağmen bir gün, bu cemiyet ideallerini gerçekleştirecektir.

Ama bu, şarap değildir ki kendi kendine olsun. Kendi kendine olmadığının da, delilleri mevcuttur. 0 halde, herkesin yapması gerektiği gibi, biz üzerimize düşeni yapacağız. Her gayret, istediğimize doğru bir adım olacaktır. Yolun uzun ve meşakkatli geçeceğini şimdiden göze almak lâzımdır. Ne var ki yola hiç çıkmıyanlar, yolun sonuna asla gelemezler. Bunu bildikten sonra yola çıkayım mı, çıkmayayım mı diye tereddüde mahal kalmaz.

Tarih her yerde aynı seyri takip eder. Şimdiye kadar biç kimse, en kudretliler bile güneşi batıdan doğurup doğudan batıramamışlar, bir saatin ibrelerini ters çevirmeye muvaffak olamamışlardır. Milletler, cemiyetler ve nihayet insan bir kendi hürriyetlerinin bizzat bekçliiğini yapmaya vanaşmadıkları müddetçe hürriyet şampiyonu olarak ortaya çıkan en iyi niyetli insanların bile hürriyet telâkkilerini değiştirdikleri delillerle sabittir. 1908 Enver'i ile 1914 Enver'i aynı adam mıdır? Eğer 1908 de kendilerine hürriyet verilen kimseler buna sahip çıksalardı hem İmparatorluk, hem Enver ve hem de hürriyet kurtulurdu. Simdi tecrübesi yapılan, aradan geçen 48 senenin sonunda, Atatürk'ün bize iade ettiği "Türk olma şerefi" muvacehesinde yeni bir hürriyet verme işinin devamlı olup olamıyacağıdır. Devamlı olmasını istiyorsak bir tek şey lazımdır: Herkesin, kendi üzerine düşeni yapması.

Böylece kurulan, müesseselerin ananesidir de.. Şu sayfalarda hiç kimsenin kahramanlık avına çıkmadığı, imzaya hemen hiç yer vermeyişimizle sabittir. Kahramanlık devri çoktan kapanmıştır ve bu memleketin kahramana ihtiyacı yoktur. Ama hasreti çekilen, vazifesini yapan insan, ananesi olan müessese ve medeni cesarete sahip cemiyettir. Çıkmakta devam ettiğimiz müddetçe, inandığımızı yazacağız. İnandığımızı yazamadığımız an, çıkmakta devam etmek zilletini kabul etmeyeceğiz. Prensibimiz budur ve görülüyor ki hiç bir karışık tarafı yoktur. Biz politikacı değiliz, biz gazeteciyiz. Bizi politikacı olarak görmek, gafletin başıdır. Bu bakımdan yolumuz dümdüzdür, nereye ve nasıl varmak istediğimizi mükemmelen biliyoruz ve oraya bütün manilere rağmen varacağız. Su iktidar, bu iktidar!. Zerre kadar alâkamız yoktur. İnandığımız gibi düşünmek, düşündüğümüz gibi söylemek, söylediğimiz gibi yazmak, korkudan azade olmak, kısacası İnsan gibi yaşamak.. Hepsi işte bu!

Fazla mı muhterisiz ?

Saygılarımızla

AKİS

B A S I N

Takibat

Kutlanmayan bayram

Meclisin tatile girdiği, havaların sıcak gittiği» Muhalefetin banyo aldığı ve İktidarın ziyaret şenlikleriyle meşgul bulunduğu bu hafta zarfında Türkiye de en ziyade alâka uyandıran hâdiseler basın sahasında oldu.

Bundan altı sene evvel, gene böyle hararetli bir Temmuz gününde İstanbulun bol rüzgâr alan Yıldız Bahçesinde "Gazeteciler Bayramı" kutlanıyordu. Bayrama katılanların başında Devlet Başkanı Celâl Bayar vardı. Celâl Bayar, kendisini davet için gelenlere bayramın kendi bayramı demek olduğunu söylemiştigün Yıldız Bahçesinde, Cumhurbaşkanından başka Demokrat iktidarın mesul büyükleri de bulunuyordu. Bunlar basına karşı besledikleri sevgi ve saygıyı anlatıyorlar, iktidara kendilerini getirenin bir bakıma basın olduğunu hatırlatıyorlar, muhalefet yıllarındaki seyahatlerden bahsediliyor, hep beraber nasıl mücadele edildiği yadediliyordu. Demokrat iktidar gazeteci dostuydu, gazeteci dostu kalacaktı. Zira içiride yaşadığımız devirde, basınla kötü kişi olmak basiretli bir hareket sayılmazdı.

Gazeteciler kendilerine bir bayram günü aramışlar ve 25 Temmuz 1908 in yıldönümünü bulmuşlardı. 23 Temmuz gazeteciler için sansürün kalktığı gündü. Bayram, 1950 den bu yana daima heyecan içinde kutlanmıştı. Fakat 1956 yılının 23 Temmuzunda Babıâliye derin bir sessizlik hâkimdi. Bayram kutlanmayacaktı. Zira kutlanacak bir şey almamıştı. 1956 yılının 23 Temmuzunda Türk basınının hürriyetini kutlaması, ancak acı bir şaka yerine geçebilirdi. Ne bir merasim tertiplendi, ne ziyafet verildi, ve ne de tabii davet yapıldı. Halbuki Demokrat Parti büyükleri o sırada İstanbulda bulunuyorlardı. Ama altı yıl içinde köprülerin altından pek çok su akıp geçmişti. İktidar ile basının arasında kapanması gayrıkabil uçurumlar açılmıştı. Gazeteciler bayramlarım tekrar kutlayabilmek için, ihtimal ki 1958 yılının 23 Temmuzunu bekleyeceklerdi. Temennileri, bari Q tarihten sonra bayramlarının devamlı olabilmesiydi. Zira 23 Temmuz 1908 den bu yana hürriyetleri, gelip giden apandisit krizlerinden pek de farklı olmamıştı.

Yeni usuller

Gazeteciler Bayramından, bir gün evvel, Ankarada Kızılay'daki bir gazete bayiine AKİS Mecmuasının sahibi Yusuf Ziya Âdemhan girdi. Niyeti İstanbulun Bayram Gazetesini almaktı. Gazetesini aldı, parayı verdi, gözü ile etrafta AKİS'i aradı. Ortalıkta AKİS görünmuyordu: Evvelâ manzara hoşuna gitti; demek ki bütün mecmualar satılmıştı! Sonra içine kurt düştü. Zira AKİS Bayramın ikinci günü satışa çıkmıştı, Ankaralıların çoğu ise tatilden istifadeyle başkentten uzaklaşmışlardı. Bu bakımdan binlerce mecmuanın 48 saat içinde tükenmesi tuhaftı. Mecmuaların yanında duran satıcıya:

"- AKİS yok mu?" diye sordu.

Satıcı, aynı suale pek sık maruz kalan insanların edasıyla:

"— Polisler topladı" dedi.

AKİS mecmuasının sahibi, hayret etmekten kendini alamadı. Ağzından gayrıihtiyari "neden" kelimesi döküldü. Satıcı omuzlarını silkti:

"— Bilmem ki, söylemediler.."

Yusuf Ziya, Âdemhan tekrar caddenin kalabalığına karıştığında kendi kendisine gülümsedi. Sorduğunda mânâ mı vardı? Bir mecmuanın sahibi mecmuasının toplatırıldığından tesadüfen haberdar olursa, bayiler toplatma' sebebini nereden bilebilirlerdi? AKİS'e hiç bir malûmat verilmemiş, hiç bir sual sorulmamış, hiç bir sebep gösterilmemişti. Bu, ikinci defadır ki oluyordu, tatbik edilen muamele şuydu: Savcılık mecmuadaki bir yazıda suç unsuru görüyor, mecmuanın mesulünü dinlemeksizin mecmuanın toplatırılması için Sulh Ceza Mahkemelerinin birinden karar istiyor, mahkeme mecmuanın mesulünü dinlemeksizin karar veriyor, bunun üzerine savcılığın emrile Emniyet Birinci Şube memurları mecmuayı satıcılardan topluyorlardı. Sebep göstermek mecburiyeti hissedilmiyordu. Nitekim o akşam Ankara Savcısı,, kendisinden malûmat isteyen İstanbul gazeteleri muhabirlerine "muhtelif yazılardan"' cevabim verdi ve fazla tafsilâta girilmeği reddetti. Müsadere vâkiydi;o kadar...

" Ertesi sabah, yani 23 Temmuz günü öğleye kadar AKİS mecmuasının telefonları mütemadiyen çaldı. Okuyucular, gazeteciler, elcilikler basın ataşeleri, yabancı ajanslar mecmuanın toplanma sebebini" soruyorlardı. AKİS'in idarecileri, telefon edenlerden, bu sebebi öğrenirlerse kendilerine de bildirmeleri ricasında bulundular. Zira mecmuada hiç kimse bir şey bilmiyordu. Fakat hâdise başlarına ikinci defadır geldiğinden, bir sürprizle karşılaşmış değillerdi. Nitekim öğle üzeri Yusuf Ziya Âdemhan basın işlerine bakan savcı muavini Fi - ruz Çilingiroğlu tarafından çağırtıldı. Öğleden sonra AKİS mecmuası sahibi ifâde veriyordu; Böylelikle anlaşıldı ki savcılık AKİS'in 115 inci sayısında neşredilen yazılardan "Murad Âli Ülgen" başlıklısında Cumhurbaşkanı Celâl Bayara karşı hürmetsizlik, "2800 ler indirilmelidir" başlıklısında ise halkı milletvekilleri aleyhine tahrik görmüştü. Yûsuf Ziya Âdemhan iddiaları reddetti. İki gün sonra AKİS'in avukatlarından Sahir Kurutluoğlu Sulh Ceza Mahkemesinin kararına karşı Asliye Ceza Mahkemesine itirazda bulunuyordu. Sahir Kurutluoğlu müracaatında toplatma kararının usulsüz olduğunu bildiriyor ve bunun mucip sebebini ifade ediyordu.

Bütün bunlar cereyan ederken Ankarada toplattırılan AKİS mecmuaları, Emniyet Birinci Şube Müdürlüğünün bir odasında yatıyordu.

Halk'ın duruşması

Ankarada Sahir Kurutluoğlunun İtiraz dilekçesini verdiği gün, İstanbulda bir başka basın davasının duruşması cereyan ediyordu. Bahis mevzuu olan, meşhur karikatürist Ratip Tahîr Burak'ın Halk gazetesi idi. Halk gazetesi yeni basın kanunundan sonra bir karikatür neşretmişti. Savcılık karikatürde suç unsuru mülâhaza etmiş ve yukarda anlatılan usûl dairesinde İstanbul Sulh Ceza hâkimliklerinin birinden toplatma kararı alarak gazeteyi müsadere etmişti. Ondan sonra Halk, aynı şekilde iki defa daha toplattı-

Boykot!

Dünyada, memleketinin hükümdarlarına karşı en saygılı basın İngiliz basınıdır. Kral ailesine mensup şahsiyetlerin hareketleri daima . sayfalarının mutena yerinde, kibar dille belirtilir. Zaten bu şahsiyetlerin gazetelere akseden hareketleri de vazifeleriyle alâkalıdır. Buna rağmen Prenses Royal (Kraliçenin halası)'ın Londradaki Kızılhaç - festivaline yaptığı ziyarete ait haber ve fotoğraflar Londra gazetelerinde çıkmamıştır. Bunun sebebi protokola nezaret eden Albay C.W. Rogers'in muhabir ve fotoğarfçılar için uygunsuz bir yer ayırmasıdır. Gazeteciler orada çalışamayacaklarını bildirmişler, Albay ısrar etmiş, bunun üzerine gazeteler ziyarete ait tek bir satır neşretmemişler, üstelik. Prenses Royal'e karşı gösterilen saygısızlığın hakikî müsebbibinin Albay Rogers olduğunu belirterek Kral ailesinden özür dilemişlerdir.

Bu, merasime çağırılmadıklarından, alınmadıklarından, jaket atay giymeye mecbur edildiklerinden değil! Sadece ve sadece kendilerine ayrılan yeri beğenmediklerinden. Ama böyle bir hâdise bir defa yazılmazsa, bir daha el üstünde tutulacaklarından emindirler. Basın kendisini saydırmazsa, onu kim kendiliğinden sayar ?

Evet, İngiliz basını memleketinin hükümdarına karşı dünyanın en saygılı basınıdır. Ama kendisine olan saygısı, hükümdarlarına karşı olan saygısından aşağı değildir.

Katip Tahir Burak

Hakkında 13 takibat var

rılmıştı. Cereyan eden duruşma karikatürle alâkalı olan duruşmaydı. Mahkemede herkes yerini aldıktan sonra sanık avukatları söz isteyerek usule dair bir talepleri bulunduğunu bildirdiler. Hakimler heyeti içinde bir Asliye hakimi vardı ki bu zat Halk gazetesinin toplatma kararı mevzuunda hüküm vermişti. Yani ihsası rey etmişti. Bu bakımdan davaya bakmaktan istinkâf etmeliydi. Heyet başkam bunun hâkime ait bir mesele olduğunu beyan ederek kararı bahis mevzuu zata bıraktı Fakat o, ihsası rey ettiği kanaatinde değildi, davaya bakabilecek vaziyetteydi. Bunun üzerine sanık avukatları - Ekrem Özden, Fehmi Atanç. Şerafettin Yönen, Hikmet Bil, İhsan Evrensel, Orhan Birgit hâkim Abdülkadir Topuzluyu reddettiler.

Duruşmada Ratip Tahir Burak avukatlarıyla birlikte hazır bulunuyordu. Gelecek celsede onlar müdafaalarını yapacaklardı. Halk gazetesi aleyhinde başka yazılardan dolayı başka takibata da girişilmişti. Bunlardan biri Halil Özyörüğün muvafakatıyla devam ediyordu. Basın kanunuyla alâkalı bir yazıda ismi geçenlerden Halil Özyörük savcılığın talep ettiği muvafakatnameyi derhal göndermişti. Yazıda ismi geçen biri daha vardı: Sıtkı Yırcalı. istanbul savcılığı eski Ekonomi ve Ticaret Bakanından da dava açmak için muvafakat istemişti. Fakat Sıtkı Yırcalı bu teklifi reddetmiş ve muvafakat vermeyeceğini bildirmişti. Bu, eski Bakanın 1950 seçimlerini takip eden ilk aylarda, basın kanunu demokratik tarzda değiştirilirken basının vazifelerini ne şekilde anladığını açıklayan konuşmasını unutmadığını gösteren iyi, bir alâmetti.

Ama gönül gene istiyordu ki Sıtkı Yırcalı o demokratik kanunu değil, ondan sonra çıkarılan 6334 sayılı kanunu daha sertleştiren son tadillerin Meclisteki müzakereleri sırasında sesini kürsüden duyurmuş olsun. Sesinin tamamile tesirsiz kalmaması muhtemeldi.

Amerika

Basın meselesi

Geçen hafta içinde pek çok Amerikalı, bir "basın meselesi" nin mevcudiyetinin ortaya çıkması karşısında derin düşünceye dalmıştı. Evet, yeni bir hâdise "basın meselesi" - nin mevcudiyetini unutanlara hatırlatmıştı. Fakat bunda, dünyanın muhtelif taraflarındaki basın hürriyeti düşmanlarının sevinmeleri ve Amerikayı misal gösterip "işte, orada da basın bir meseledir" demeleri için sebep yoktu. Zira bütün batı demokrasilerinde olduğu gibi orada da basın hürriyeti bir dâva olmaktan çoktan çıkmış, halledilmişti. Basının hür olup olmaması bir yana, basın hürriyeti mevzuunda dahi en ufak bir anlaşmazlık yoktu. Basın yüzde yüz hür kalmalıydı; basının tenkid ve murakabe hakkı hiç bir tahdide tâbi tutulmamalıydı; haberleşme imkânları geniş ölçüde tanınmalıydı; gazetecilerin hakikî bir kuvvet olduğu kabul edilmeliydi. Zira basın hürriyetsiz demokrasi, şimdiye kadar keşfedilmemişti. Amerikada, geçen hafta içinde üzerinde durulan mesele, basın vazifelerinin ifasından doğacak bazı mahzurların nasıl önlenebileceği hususuydu. Fakat **hiç** kimse "bir kanun çıkarır, yasak ederiz" parlak fikrini ortaya atmaydı. Halbuki hâdise son derece mühimdi.

İki hafta kadar evvel yüz binlerle Amerikalı, televizyonunda perişan bir kadın görmüştü. Kadın, "çocuğum, çocuğumu verin" diye haykırıyor, ağlıyordu. Üzülmemek elde değildi. 'Kadının adı Mrs. Weinberger idi; meçhul şahıslar yavrusu Peter'i kaçırmışlardı. Hâdisenin tafsilâtı, AKİS'in geçen sayısında "Zabıta" kısmında verilmişti.

Küçük Peter'i kaçıranlar, çocuğun yerine bir kâğıt.bırakmışlardı. Bunda 2 bin dolar istiyorlar ve bilhassa polisin haberdar edilmemesi hususunda ikazda bulunuyorlardı. Aksi halde çocuğu öldürmeye mecbur kalacaklardı. Bir kaç dakika sonra Mrs. Weinberger hâdiseyi kocasına bildiriyor, o da zabıtayı harekete geçiriyordu.

Peter saat 15 de kaçırılmıştı. Havadis ilk defa olarak saat 19 da New **York** Times tarafından duyulmuştu. Sonra Manhattan'da çıkan Daily News, nihayet diğer büyük sabah gazeteleri Herald **Tribune** ve Hearst' - ün Daily Mirror'u hâdiseyi haber almışlardı. Gazeteciler bunun üzerine hâdisenin cereyan ettiği Nassau polis komiserliğine havadisi teyid için telefon etmişler, fakat komiserlikten **kendilerine bunun** bir müddet yazılmaması için ricada bulunulmuştu. Zira çocuğu kaçıranlar ertesi güne

Mrs. Weinherger tele**vizyonda,**

Basın hürriyetinin kurbanı

kadar mühlet vermişlerdi ve parayı alıp çocuğu iade etmeleri mümkündü.

Yazı işleri müdürleri müşkül bir meseleyle karşı karşıya kalmışlardı: Basın, zaruret dolayısıyla da olsa haber verme vazifesinden fedakârlık yapabilir miydi? Bütün ajanslar ve sabah gazeteleri havadisi tutmayı vaad ettiler. Bir teki müstesna: Daily News. Daily News'un bir muhabiri polisin arzusunu amirine aksettirmeyi ve neticeyi bildirmeyi vaad etmişti. Saat 20 de polis, diğer sabah gazetelerine telefonla, mutabakatlarını almaya başlamıştı. Fakat 20.30 da Daily News'dan havadisin durdurulamayacağı bildiriliyordu. Hakikaten o saatte sokaklarda satılan bir tab'ıda havadis ufak baslıkla veriliyordu. Gazetenin yarım saat sonra çıkan ikinci büyük baskısında ise haber birinci sayfadaydı ve bütün taf silât vardı. Bunun üzerine polis diğer gazetelere de telefon etmiş ve istedikleri şekilde davranabileceklerini bildirmişti. Ertesi sabah Weinberger'lerin evi muhabirler, fotoğrafçılar, televizyoncular tarafından sarılmıştı. Hâdise her tarafta duyulmuştu. Saat 10 da Weinberge çocuğu kaçıranların istedikleri yere parayı koymaya gittiğinde üç gazeteci bir arabanın içinden ne olacağım gözetliyorlardı. Tabii kimse gelmedi ve bu kimseyi şaşırtmadı. Peter bulunamamıştı. Mrs. Weinberger gazetecilere "hepinizin boğazınızı kesebilirim" diye haykırıyordu. Haklı olduğunu söylememek imkânsızdı. Polis, gazetecilere "Peter'in halâ yaşamasının çok şüpheli olduğu" nu bildirmişti. Bunun müsebbi basındı.

İşte Amerikada, geçen hafta içinde üzerinde durulan "basın meselesi" buydu. Başta New York Times, bir çok gazete bu mevzu ile ilgili başmakaleler yazdılar ve basının vazifesinin ne olduğunu tartıştılar. . Bazı havadislerin yazılması bir insanın hayatım tehlikeye koyduğu takdirde, gazeteciler nasıl davranmalıydılar?

Ama hiç kimse, "kanun koyarız, yazamazlar" diye düşünmedi. Bir hakikî demokraside bunun mahzurunun çok daha büyük olduğu ve bir insanın değil, bütün bir cemiyetin mukadderatıyla ilgili bulunduğu ortadaydı. Amerikayı Amerika yapan da, işte buydu. Yasak etmek, kolaydı. Ama bir memleketi demokrasiyle idare etmenin kolay olduğunu kim söylemişti? Ucuz etin yahnisi yavan olurdu. Amerikalılar yavan yahni yemek niyetinde değillerdi. Eğer bugün dünyanın en kuvvetli ve en müreffeh milleti haline gelmişlerse, bunun sebebi işlerin kolayına gitmeyi reddedifi işleri esasından halle çalışmış olmalarıydı. Daima böyle olmuştu; en müşkül anlarında dahi antidemokratik tedbirlere tevessül etmemişlerdi. Biliyorlardı ki her şeyin hürriyet içinde halli mümkündür ve bu daha sağlam bir yoldur.

YURTTA OLUP BİTENLER

Muhalefet

Üçlü turizm

Bu haftanın başında İstanbulda, bir partinin merkezinde, karikatürlerde muhalefet mensuplarının gösterildiği gibi ikisi de göbeksiz; biri gözlüklü, diğeri gözlüksüz iki politikacı gazetecilere Anadoludan müsbet intibalarla döndüklerim söylediler. Göbekleri dahi olsaydı sadece bu söz, politikacıların Muhalefete mensup bulunduklarını ispata yeterdi. Zira Milâttan sonra 1956 yılının Temmuz ayının ortalarında Türkiyede, Anadoludan müsbet intibalarla döndüğünü söyleyebilen bir politikacı ancak muhalif olabilirdi. Bahis mevzuu zatlar İbrahim Öktem ile Turan Güneş idi. Hür. P. Genel Sekreteri ve Hür.P. Kocaeli milletvekili seçim bölgelerini müştereken ziyaret etmişlerdi. Evet, intibaları müsbetti ve her şeyden mühimi görmüşlerdi ki millet Muhalefet partilerinin işbirliğini iyi karşılamaktadır. Milletin bu işbirliğini nasıl karşılayacağı yolundaki spekülasyonlar Muhalefet liderlerini hayli müddet tereddüde sevketmişti. Doğrusu istenilirse endişeler Hür. P. ve C.M.P. den geliyordu. Hür. P. kurulma devresinde bir yem partiydi; C.M.P. ise küçük çapa sahipti. Bu bakımdan C. H.P. ile işbirliği yapılmasının -iktidar partisinin propagandası da katılınca onun ağına düşmek mânâsını taşıyacağı şüphesi belirmişti. Halbuki İbrahim Öktemin ve Turan Güneşin müşahedesi tamamile başkaydı. Bilâkis üç partinin işbirliği yapması millet nazarında C.M.P. ni ve

İbrahim Öktem

Davetkâr bakış

Hür. P. ni ehemmiyet bakımından C.H.P. nin seviyesine getirmişti. İşbirliğinin tamamile müsavi şartlar altında yapıldığını herkes görmüş, anlamıştı. Demek ki C.M.P. ve Hür. P. büyük iki partiden biri olan C. H.P. ile hemayardı. Böylece ilk endişelerin esassızlığı ortaya çıkıyordu. Zaten bunu Hür. P. bir müddet evvel görmeye başlamıştı. C.M.P. de kompleksinden kurtulunca, mesele kalmayacaktı.

Fakat milletin memnuniyeti, böyle parti mülâhazalarının üstündeydi. İbrahim Öktem ve Turan Güneş; tetkiklerinde Muhalefetin işbirliğine büyük ümidler bağlandığını müşahede ettiler. Bir, çok yerde seçmen reyini Muhalefete vermeye azimli görünüyordu. Ancak istiyordu ki Muhalefet de kendisine bir garanti göstersin. Üç partinin rejim meselelerinde koalisyon, yapması bu garantiyi kendiliğinden meydana getiriyordu. Demek ki rejini, meseleleri halledilinceye kadar hiç bir parti kendi istediğini yapamayacak, kendi hâkimiyetini kuramayacaktı. Bundan sağlam teminat mı olurdu? Bundan başka bütün Muhalefetin müşterek bir cephe halinde antidemokratik saydığı gidişe karşı durması mücadeleyi kolaylaştırıyor, cesaret veriyordu.

Öktemin teklifi

İşte bu yüzdendir ki Hür. P. Genel Sekreteri gazetecilere bir tasavvurundan bahsetti. Üç büyük muhalefet partisinin Genel Sekreterleri müştereken bir seyahate çıkabilirlerdi. Bunun mükemmel bir gösteri olduğunda zerrece şüphe yoktu. Böylece halk, Muhalefet cephesinin kurulduğunu fiilen görebilir ve önümüzdeki seçimlerde niçin, kime rey vereceğini öğrenirdi. Teklife ilk müsbet cevabını bildiren Kasım Gülek oldu. C.H.P. Genel Sekreteri bu teklifi müsait karşıladığım belirttikten sonra -üstad bir hafiflik yapmadan duramaz, bu onun hastalığıdır- meslekdaşlarını Gülek yaylasında istirahata çağırdığını da ilave etti. Fakat C.M.P. nin Genel Sekreterinden hemen bir haber çıkmadı. C.M.P. Genel Sekreterinin vaziyeti meşkûktü. 45 gün müddetle izinli addedildiğine göre böyle bir turnede C.M.P. ni Genel Sekreter Yardımcısı temsil ederdi ki bunun C.M.P. Genel Sekreter Yardımcısının şahsiyeti itibarile -Ahmet Bilgin- daha hayırlı ve feyizli olacağına şüphe yoktu. Ancak böyle bir teşebbüsün fiil haline gelebilmesi için Üç Büyüklerin yeniden toplanması lâzımdı. Vasat ise, henüz buna müsait değildi. C.M.P. içinde işbirliği lehindeki cereyan kuvvetlenmekle beraber, şüphecilerin tesirleri zail olmamıştı. Bunlar C.M.P. nin C.H.P. düşmanlığı üzerine bina edildiğini, işbirliğine gidildiği takdir-

Şemseddin Günaltay
Kımıldayan gemi

de partinin bütün müşterilerini kaybedeceğini, C.H.P. ile anlaşmaktansa D.P. ile anlaşmanın partiye daha büyük fayda sağlayacağı tezini savunuyorlardı. Tabii bunun akıl ve mantıkla bir alâkası yoktu; D.P. ye müzahir görünecek veya D.P. nin yanında, diğer Muhalefet partilerine karsı vaziyet alacak bir C.M.P. kendi kendini ölüme mahkûm etmiş olurdu. Ne var ki bu tez C.M.P. nin C.H.P. düşmanlığı üzerine bina edildiği tezi- henüz bazı zihinlerden tamamile silinmemişti ve parti mülâhazaları çok zaman başka mülâhazaların üstüne çıkıyordu.

Fakat hâdiselerin seyri, bir müddet sonra Muhalefet ileri gelenleri elele Anadoluyu dolaşmaya çıktıkları takdirde kimseyi şaşırtmayacak mahiyetteydi. D.P. nin kendisini toplayamaması ve 1950 den evvelki D. P. haline dönememekte inadı Muhalefetin bütün endişelerini yok edecek, işbirliğini gerçekleştirecek mühim faktördü. Zira en uysal kediyi dahi duvar dibine sıkıştırıp kamcılamaya kalkışmak, onun sizi tırmalamasına vesile olmak demekti.

C.H.P. lilerin seyahati

Müşterek seyahat henüz bir tasavvurken, bu hafta içinde Muhalefet partilerinin ileri gelinleri "sohbet seyahati" adını verdikleri yolculuklara hazırlanıyordu. Bunların en alâka uyandırıcı olanını C.H.P. liler yapacaklardı. Karadenize çıkan kafilede Kasım Gülek ve Şemseddin Günâltay yanyanaydı. C.H.P. nin "Hoca" sı -D.P. ninki sükuti Fuad Köprülüdür- nihayet harekete gelmişti. Zaten doğrusu istenilirse iyi şöhretli C.H.P. lilerin içinde en faal olanı sabık Başbakandı. Şemseddin Günaltayın Karadenizdeki sohbetlerinin, hattâ kendisinin sadece görünmesinin C. H. P. bakımından büyük fayda sağlayacağı aşikârdı. Zira Başbakanlık yapmış olmasının verdiği kuvvet, "Hoca" yı günün adamı halinde,tutuyordu ve fikirlerine ehemmiyet verilmesini sağlıyordu. Şemseddin Günaltayın bundan istifade etmemesi hem şahsı, hem partisi için yazıktı ve memleket bakımından da "Hoca"-nın faal olması büyük kazançtı. '

C.H.P. ekibi Karadenizde kanunların verdiği müsaade nisbetinde halkla ve partililerle temas edecekti. Ekibin, gittiği yerlerde Hür. P. ve C.M.P. merkezlerini ziyaret edeceğinde şüphe yoktu. Aynı şekilde seyahate hazırlanan Hür. P. ve C. M.P. Liderleri de dost muhalif partilere uğrayacaklar, oralarda da hasbıhalde bulunacaklardı. Bilhassa C. HP. ve Hür. P. mensupları arasındaki görüşmelerin -Bölükbaşının vaz geçemediği iğneli sözleri olmayacağından- çok samimi geçeceği muhakkaktı. Böylece hakiki işbirliğinin vasatı, daha kolaylıkla hazırlanacak-

Her halde Muhalefet sıcak yaz aylarında -bir kısım C.H.P. ileri gelenleri Yat Klübünde banyo almakla meşgul bulunduğu halde- tamamile hareketsiz kalmak niyetinde değildi ve faal olanlar gene aynı şahsiyetlerdi. Yarın Muhalefet bir zafer kazandığı takdirde, bugün çalışanların mesaisinin unutulmayacağı şüphesizdi. Ötekileri ise, hiç şüphe yok miras **yer** gibi yedikleri sabık iyi şöhretleri asla ve asla kurtaramayacaktı. Zira seçmenin nazarları, kimse farketmese dahi, politikacıların üzerindeydi. Kim çalışıyor, kim salonlarda lâf ebeliği yapıyor, gayet iyi biliniyordu..

ATATÜRKTEN VECİZELER No: 2

"AMALİ MİLLİYE, İRADEİ MİLLİYE YALNIZ BİR ŞAHSIN DÜŞÜNCESİNDEN DEĞİL, BİLUMUM EFRADI MİLLETİN ARZULARININ EMELLERİNİN MUHASALASINDAN İBARETTİR," — K. ATATÜRK

İktidar

Çeşitli reaksiyon

Bu haftanın başında bir akşam, Havanın karardığı saatlerde Yeşilköy hava meydanında gene merasim vardı. Son seneler zarfında Türkiyede an fazla görülen şey, merasimdi. Bu bakımdan merasimler için D.P. İktidarının 1 numaralı icraatı demek yanlış olmazdı. Başında bando bulunan bir kıt'a a asker, bakanlar, yüksek zevat Başbakan Adnan Menderesi Afganistanın başkenti Kabile uğurluyordu. Bu, bir resmî ziyaret olacak ve Menderesle refakatindeki heyeti hususî bir KLM uçağı alıp götürecekti. Uçak daha evvel meydana gelmişti ve orada bekliyordu. Kabile-uçak seferinin bulunmaması, Türk hükümetinin bu Hollanda şirketiyle anlaşmasını icap ettirmişti,

Başbakanı uğurlamaya gelenler arasında gıpta dolu nazarları kendisine çeken İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu idi. Samed Ağaoğlu Başbakan vekili tayin edilmişti. Bunun bir mânâsının bulunduğu aşikârdı. Zira Samed Ağaoğlu parti içinde ikinci plânda olan şahsiyetlerden değildi. Emelinin daha yüksek kademelerde vazife almaktan başka bir şey sayılamayacağı da pek çok kimse tarafından biliniyordu. Cumhurbaşkanının, Başbakan memleket dışına çıkınca Başbakanlık vekilliğini ona tevcih etmesi bazılarının ümidlerini kırıcı sayılabilirdi, Adnan Menderesi Samed Ağaoğluyla birlikte Maliye Bakam Nedim Ökmen de yolcu ediyordu. Onunla beraber bir kaç bakan daha vardı. Adnan Menderesin refakatinde Ethem Menderes de bulunuyordu ve İç İşleri Bakanı bu seyahate Dış İşleri Bakan Vekili sıfatıyla iştirak ediyordu. Cumhurbaşkanı İç İşleri Bakan Vekilliğine Celâl Yardımcıyı, Dış İşleri Bakan Vekilliğine de Emin Kalafatı getirmişti.

Meclisin tatile girmesinden beri iktidarın ileri gelenleri Pakistan Devlet Başkanının ağırlanması işiyle meşguldüler. Bu bakımdan, görünüşte iç politika meseleleri ikinci plânda kalmıştı. Afganistan seyahati dış işleri suyun üstünde tutmuştu. Bir kaç gün sonra da Libya Kralı Majeste İdris Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın daveti üzerine memleketimize gelecek ve onun da ziyareti 6 Ağustostan 23 Ağustosa kadar sürecekti. Majeste İdris için de muhteşem bir program hazırlanmıştı. Programa ziyafetler, kabul resimleri, yurt içi gezintiler ve tabii pek meşhur Savarona ile tenezzühler dahildi Bu suretle mektep gemisi Savaronadan istifade etmemek tehlikesi önleniyor, yata hikmet imkânı veriliyordu. Hakikaten Majeste İdris şu bir kaç ay içinde uzun devlet ziyareti yapan üçüncü şark memleketi. başkanı olacaktı.

Fakat arada Meclisin tekrar faaliyete geçmesi, nazarları muhakkak ki iç politika hâdiseleri üzerine de yeniden çekecekti. *

Teşkilâttan haberler

Anadoluyu dolaşanlar D.P. teşkilâtının vaziyetini kuvvetli bulmuyorlardı. Eski heyecan bundan hayli zaman evvel yerini lâkaydiye bırakmıştı. Fakat bu yaz seçim bölgelerine giden bir çok milletvekili kütlenin D.P. den uzaklaşmış olduğunu farketti.. D.P. olacak, tıpkı 1950 den evvel C.H.P. için olduğu gibi bir takım şahsiyetler kalmıştı. Bu şahsiyetler ise, gene C.H.P. misâlinde'ki şekilde tutulmaz hale gelmiş kimseleri de ihtiva ediyordu. Seçmenin ö-

T Ü R K

Fransanın ve bütün dünyanın dört köşesinden Parise Siyasi İlimler tahsil etmek üzere gelen binlerce genç, bir kaç seneden bert mekteplerinde -Sorbonne diye bilinen Paris Üniversitesinin bir kolu olan, Ecole des Sciences Politiques- "Türk Tecrübesi" ni okuyor. "Türk Tecrübesi"? siyasî Partiler adlı dersin mühim bir faslını teşkil etmektedir. Devsin hocasının, son senelerde Fransız ilim dünyasında en büyük şöhretlerden birini yapmış bulunan Maurice Duverger olduğuna söylemek tedrisat içinde bu derse ne kadar ehemmiyet verildiğini göstermeye yeter. Ecole des Sciences Poütiques'in talebeleri memleketlerinin dış politikalarında yarın birinci derecede söz sahibi «olacak gençlerdir; zira Dış İşleri Bakanlıklarının kadroları bu mektebin mezunlarından geniş nisbette faydalanır. Bu Fransadan Amerikaya, Amerikadan Türkiyeye, Türkiyeden Pakistana ve Pakistandan Japonyaya böyledir; hemen her memleketin Dış İşleri Bakanlığında -talebelerin dediği gibi- "Sciences Po"-nun bir çok eski mensubuna rastlamak kabildir. Zaten "Türk Tecrübesi" nin dünyanın diğer Siyasi tümler Mekteplerinde de bahis mevzuu olduğunu tahmin etmek son derece kolaydır. Zira demokratik rejimle alâkalı olarak Türkiyede cereyan elen bir hâdise Siyasi tümler tarihinde tektir ve bu yüzden "Türk Tecrübesi" herkes tarafından tarif edilmez bir dikkatle takip olunmaktadır.

Paristeki mektepte profesör, dersinin "Tek Parti ve Demokrasi" başlıklı kısmına gelince "Türk Tecrübesi" nden bahsetmektedir. Profesör ''Tek Parti'' ve "Demokrasi" kelimelerinin yanyana gelmesindeki garabete talebelerinin dikkat nazarlarını çekmemezlik etmemektedir; fakat mesele, bu birleşimin bazan hakikate tetabuk edip etmediğini görmektir. İlim, araştırma demektir. Tek Parti mevzuunda zihinlerin karışmasının sebebi, komünist ve faşist partilerin mümkün iki Tek Parti numunesi olduklarını sanmaktır. Halbuki bir Tek Parti komünist ve faşist manzara almaksızın uzun seneler bir memleketi idare etmiştir: bu, Türkiyedeki Cumhuriyet Halk Partisidir. 1938 den 1946 ya kadar Tek Parti olarak işlemiş olan Cumhuriyet Halk Partisi hakiki manâsıyla totaliter olmadığı gibi totaliter partilerin ne felsefesini; ne de bünyesini benimsemiştir. Bu partinin ilk orijinalitesi, demokratik ideolojisi olmuştur. Faşist ve Komünist partiler gibi, hiç bir kademesinde Kilise karakterine yer vermemiştir. Mensuplarından bir iman veya: mistik istememiştir. Kemalist inkılâp, her şeyden çok prag matik olmuştur. Gayesi: Türkiyeyi "batılılaştırmak" dan ibaret kalmıştır ki bunun için Orta Doğa milletlerinin modernleşmesinin en büyük manii olan din ile uğraşmıştır. Ruhban sınıfına karşı vaziyet alınması ve partinin kadrosunun rasyonel ruhu Kemalistleri XIX. asrın liberallerine yaklaştırıyordu. Milliyetçilikleri de 1848 Avrapasına hâkim olan milliyetçilikten pek farklı olmamıştır. Partinin isminin "Cumhuriyet' çi" olmasa bile onu XX. asrın otoriter rejimlerinden uzaklaştırıp Fransız İhtilâline yaklaştırmaktadır. Bunun bir delili de Türk Anayasasının, Konvansiyon usulü, bütün hâkimiyeti Büyük Millet Meclisine vermesi ve başka bir topluluğu reddetmesidir. Bu Anayasa, en mühim maddesinin ifade ettiği "Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletindir" prensibine dayanmaktadır. Faşist rejimlerde moda olan "otoritenin methü senası"', Kemalist Türkiyede yerini "Demokrasinin methü senası" na bırakmıştır. Bu demokrasi "yeni" olmadığı gibi, "sosyalist" veya "halk" sıfatlarıyla da vasıflandırılmamıştır. Türkler Kemalist partinin idaresi altında Demokrasiyi, batılıların anladığı klâsik Demokrasi olarak anlamışlardır. Parti, memleketi idare etmek selâhiyetini, bir seçkinler zümresi olmasından, "işçi sınıfının ileri noktası"-nı temsil- esmesinden veya şefinin insan üstü tabiatından değil, seçimlerde elde ettiği ekseriyetten alıyordu.

Gerçi aday olarak tek bir şahsın bulunması, ekseriyet elde etme işinin garantisini teşkil ediyordu; bu, meselenin başka bir. cephesidir. Zaten bu husus, bir ideal şeklinde değil, esef verici ve muvakkat bir zaruret halinde gösteriliyordu. Bu Tek Parti rejimi hiç bir zaman Tek Parti doktrinine dayanmamıştır. İnhisara resmî bir mahiyet vermemiştir, bunu, sınıfsız bir cemiyet veya

nümüzdeki ilk seçimlerde, bu gidişle bir değişikliği arzuladığı, gözle görülen bir hakikatti. Ankarada alınan bir çok kararın ve yüksek çevrelerde cereyan eden bir takım hâdiselerin tâ köye kadar nasıl aksetmiş olduğu şaşırtıcıydı. Hakikaten son kanunların esaslarından ve delâlet ettikleri mânâdan Anadolunun tamamile haberi vardı. İşte, Muhalefetin işbirliği mevzuunda Zafer'de yeni bir başmakale bu sırada çıktı.

Başmakalenin hususiyeti, içindeki fikirlerin ateşli bir tarzda müdafaa olunmamasıyla. Muhalefetin, işbirliğinin tahakkuk etmediği, bunun bir C.H.P. oyunu olduğu söyleniyordu. Delil olarak da C.M.P. nin Genel Sekreterinin bir beyanatı gösteriliyordu. Halbuki bahis mevzuu beyanat, bizzat C.M.P. adına, tekzip o-

TECRÜBESİ

parlamanter mücadeleleri yok etme arzusu ile haklı göstermeye çalışmamıştır. İnhisardan daima sıkılmış, adeta mahcup bir tavır takınmıştır. Türk Tek Partisi, tek parti olmaktan daima vicdan azabı duymuştur. Cumhuriyet Halk Partisinin başındakiler için ideal çok partiydi; inhisar, Türkiyedeki hususî siyasi vaziyetin üzüntü verici bir icabıydı. Mustafa Kemal bu vaziyete son vermeye bir çok defa teşebbüs etmiştir; sadece bu nokta kâfi derecede vüzuh vericidir. Hitler Almanyasında veya Musolini İtalyasında böyle bir şey düşünülemezdi bile.. 1924 deki, "Terrakkiperver Fırka" tecrübesi, 1930 daki "Ser best Fırka" teşebbüsü inkılâplar tehlikeye girdiği için muvaffak olamamıştır. Bunun üzerine 1935 de Cumhuriyetçi Partinin muvafakatıyla Meclise Müstakiller intihap ettirilmiştir. Bir Muhalefet teşkili, yolundaki bu gayretlerle çok zaman alay edilmiştir. Halbuki bunlar, Kemalist rejimin çok partinin kıymetini takdir ettiğini ve çok parti felsefesiyle memleketi idareye çalıştığını gösteren delillerdir. Nitekim Mustafa Kemalin muvaffak olmayan iki denemesinden sonra, onun halefi İsmet İnönünün teşebbüsü müsbet netice vermemiştir.

Diğer taraftan Türk Tek Partisinin bünyesinde de totaliter, bir taraf; mevcut olmamıştır. Parti-,'hücrelere veya milise dayanmamıştır; hattâ hakikî seksiyonlar bile yok tu. Parti, kadrosu mensuplarından daha mühim bir teşekkül sayılabilirdi. Gerçi kütlelerin siyasî terbiyesini geliştirmek için umumî toplantılar, kongreler yapıyordu; fakat bu kütleler partinin bünyesi içinde teşkilâtlandırılmıyordu. Nihayet ilave edilmelidir ki partiye giriş serbestti, meşhur ihraç müessesesi yoktu, "temizlik" ler yapılmıyordu, ne üniformalar, ne geçit, resimleri, ne sıkı disiplin bulunuyordu. Resmen bütün kademelerde mesuller seçim yoluyla tesbit ediliyordu; "hakikatte de adaylıkların, çek partili rejimlerin partilerinden daha "dirije" olmadığı aşikârdı. Sayanı dikkat başka bir husus-, kuvvetli şahsiyetler et rafında gruplaşmaların faşist usullerle tasfiyeye uğramaksızın kabil olmasıydı.

Fakat Kemalist rejim faşist olmamakla beraber demokratik de değildi. 1946 dan evvel seçimler bir adayın tasvibi manâsından ileri gitmiyordu ve ana hürriyetler çok kısık vaziyette bulunuyordu. Fakat Kemalist rejimin hususiyeti bu halin geçici olduğunu resmen ifade etmiş olmasıdır. Her sosyal değişiklik muvakkaten bir otoriter rejimi icap ettirir; Türkiye Mustafa Kemalin idaresi altında böyle bir i değişiklik geçirmiştir.

Elbette fiillerin sözlere uygun olması şarttır. Hükümetler için vaadde bulunmak o kadar mühim değildir. Demokrasiye yarın geçileceğini söylemek, onu, kısmen de olsa bugünden hazırlamaya başlamaksızın bir manâ ifade etmez. "Vadeli demokrasi" insanı güldürebilir; çok partili rejime doğru giden bir tek parti şüphe uyandırabilir. Ama iste, "Türk Tecrübesi" ortadadır. Türkiyede 1928 de başlayan hareket 1950 seçimlerile neticelenmiş ve Muhalefet sakin bir zafer kazanmıştır. Gürültüsüz ve patırdısız Türkiye, tek partili rejimden çok partili rejime geçmiştir. Atatürk bunu temin etmeye çalışan, İnönü bunu temin eden tarihin tek'"Tek Parti lideri" dirler. Türkiye bugün bütün Orta Doğu devletleri içinde en demokratik olanıdır, gerçek manâsıyla partilere sahiptir. "Türk Tecrübesi" halen, büyük olan hakikî kıymetiyle ölçülememekte, kâfi derecede takdir edilmemektedir. Uzak Doğuda olduğu gibi Orta Doğuda da klâsik demokrasinin usullerinin kurulmasında hezimete uğranıldığı bir vakıadır. Parlamentolar XII. asır Avrupasında işleyemezdi; kendilerine demokrasi verilmek istenilen bir çok millet Orta Doğuda ve Uzak Doğuda o haldedir. Çok partili sistem sosyal bünyesi geri kalmış ve halk kütleleri cahil memleketlerde bir zümre hâkimiyetini kurmakta, ona yol açmakta ve hakikî demokrasinin gerçekleşmesine mâni olmaktadır. Sadece Türkiye, "Türk Tecrübesi" tek parti sisteminin dikkatle tatbik edildiği takdirde yavaş yavaş bir idareci sınıfın yetiştirilebileceğini ve müstakil bir siyasî aydınlar zümresinin hakiki demokrasinin yerleşmesini mümkün hale getirebileceğini göstermektedir. Fakat bugün Türkiye, demokrasiye geçerken düşünmediği bazı müşküllerle karşılaşmaktadır. Bu bakımdan "Türk Tecrübesi" dünya tarafından daha da büyük bir dikkatle takip edilmektedir. Bir "Tek Parti lideri" nin istediği ve getirdiği demokrasiyi cemiyetin muhafazaya muktedir olup olamayacağını istikbal gösterecektir. "Türk Tecrübesi" nden umumî kaideler çıkarılabilir Ve tek partinin muvakkaten mürebbi rolü oynayabileceği, böylece narin Demokrasi nebatının onu hazmetmeye müsait olmayan topraklarda geliştirilebileceği kabul olunabilir mi? İlmen, nihai safhasına dahi henüz gelmemiş bir tek tecrübe buna kâfi değildir: fakat mesele, ortaya konmayı hak etmiştir.

İşte, bizzat Maurice Duverger'nin derslerinde tatulan notlara nazaran Parisin meşhur Ecole des Sciences Politiques'inde binlerce talebeye öğretilen budur.

Türkiye'deki demokrasi tecrübesinin muvaffak olmaması için bir sebep yoktur. Mesele cemiyetini o narin demokrasi nebatının yetişmediği bir toprak olmaktan çıkıp yetiştiği bir toprak haline gelmiş bulunduğunu ispat edebilmesindedir. "Türk Tecrübesi" şimdiden tarihin malı olmuş, klâsik, tecrübeler arasında yer almıştır. Bu, hepimizin üzerine ağır vazifeler yüklemektedir. Demokrasinin bugüne kadar Uzak Doğuda ve Orta Doğuda karşılaştığı tehlikeleri biz, Kemalist rejimin yetiştirdiği cemiyet olarak altetmek mecburiyetindeyiz: En bitaraf göz 1923 den bu yana istikametin çok partili, batılı manâsıyla demokratik bir rejim olduğunu dünyanın ve bizim gözlerimizin önüne sermektedir. Akıntıyı ters tarafa çevirmek isteyenlerin hüsrana uğratılması Maurice Duverger'nin söylemediği ve belki de bilmediği en utanç verici Uzak Doğu veya Orta Doğu prensibinin bir kenara bırakılmasıyla kabildir: Evde, evladü ayal var!

İhtimal ki XII. asır Avrupasında da böyle düşünüyordu ve parlamenter rejim o sırada orada onun için kabil değildi. Demokrasi, ona lâyık olanların hakkıdır. Ona lâyık olmak ise,hür yaşayacak kadar mücadele etmek arzusuna bağlı kalır.

olunmuş, bunun partiyi ilzam etmediği bildirilmişti. Fakat anlaşılıyordu ki Zafer'in gayesi, D.P. safları içinde Muhalefetin işbirliği karşisında uyanan endişeleri bertaraf etmekti. Hakikaten bundan iki sene evvel dahi, yani son kanunların çıkmasından çok önce, 1954 seçimlerinde D.P. nin bugünkü Muhalefet bloku karşısında aldığı rey nisbeti fazla sağlam görünmüyordu. Başta İstanbul olmak üzere bir çok büyük şehirde, ekseriyetin D.P. den kaçmış olduğunu ise bizzat teşkilâtın başında olanlar hususi konuşmalarında kabul ediyorlardı. Endişelerin hakiki kaynağı buydu, . Anadoluyu bilenler ise; orada da vaziyetin parlak olmadığını görüyorlardı;: Bunlara karşı Zafer'in verdiği teselli, Muhalefetin işbirliğinin gerçek olmadığını söylemekten ibaret kalıyordu. Hakikaten, yapacak başka bir şey de yoktu.

D.P. içinde bir çok milletvekili, durumun böyle olduğunu kabul etmekle beraber Genel Başkanın gene işin içinden çıkacağı hissiyle seçimlerin mukadderatını Adnan Menderese bağlamıştı. Grupta böyle bir havanın estiğini, Demokrat milletvekilleriyle temas eden muhalifler söylüyorlardı. Muhalefet ara seçimlerinin yapılmamasını da, bu hissin dağılmamasını temin sebebine bağlıyordu. Hakikaten ara seçimlerinde D.P. nin uğrayabileceği bir hezimet -ki, Muhalefet bunu muhakkak sayıyordu - bahis mevzuu havayı yok edebilir, D. P. milletvekillerinin hareket hattını değiştirebilirdi. Fakat şu bir aylık tatilini seçim bölgesinde geçirenler dahi Muhalefetin işbirliği mevzuunun bütün Türkiyede akisler uyandırdığını ve bilhassa büyük tarafsız kütlede iyi tesir bıraktığım, hâdisenin D. P. sözcüleri tarafından belirtildiği gibi hafife alınamayacağım kolaylıkla anladılar. İktidarın bir şeyler yapması lâzımdı.

Millî Korunma Kanununun tatbikatından da bir çok sınıfın şikâyetçi olduğu ve bu sınıfın memlekette sözü geçen bir sınıf teşkil ettiği gözden kaçmıyordu. Karaborsacıların memnuniyetsizliği elbette ki bahis mevzuu değildi; ama namuslu bilinen bir çok iş adamının, hattâ esnafın dert yanması karşısında tatbikatın aksaklıkları bulunduğunu kabul etmemek imkânsızdı. Bilhassa kanunun gıda maddelerine tatbiki veya tatbiki arzusu müşküller doğuracak mahiyetteydi. Zira gıda maddelerinin fiyatım ucuz bulanların bunları piyasaya arzetmemeleri, diğer malları ortaya çıkarmamaktan çok daha kolaydı. Anadoluda iyi tetkik yapanlar Millî Korunma Kanunundaki tadillerin iki taraflı silâh olduğunu ve dikkat edilmediği takdirde atanı yaralayabileceğini farketmekten kendilerini alamadılar. Ne var ki müddetin kısa olması, dertlerin tam olarak belirmesine mâni teşkil ediyordu. Fakat yaz ayları D.P. nin. geçen seneye nazaran dahi bir şeyler kaybettiğini ortaya koyuyordu. Gerçi ne mıhı, çivi, yedek parça veya lastik gibi maddelerin sıkıntısı daha az dikkati çekiyordu. Ama bunlara karşılık eski demokratlarda bir bezginlik görmemenin imkânı yoktu. Bilhassa profesyonel politikacılar Muhalefetin işbirliği meselesine temas ediyor ve en çok ondan haber soruyordu. Bunun D.P. için tehlike kaynağı olduğunu teşkilât» merkezden çok daha iyi görüyor, anlıyordu. Bunu biraz da tabii karşılamak lâzımdı; teşkilâtın içindekiler seçim bölgesinin realitesiyle her gün karşı karşıyaydı. Merkez ise son yıllarda seçim bölgesinden tamamile uzaklaşmıştı ki, bu büyük bir avantajın kaybıydı.

Barolar

Bir protesto

Geçen hafta içinde Türk Hukuk Kurumunun yeni başkanı Dr. Muammer Aksoy bir mecmuaya yazdığı yazı ile bütün hukukçuları mesleklerinin gerektirdiği vazifeye davet ederken -yani bir hukuk devletinin kurulması için mücadeleye- İstanbuldan bir ses yükseliyordu. Sesin sahibi genç bir avukattı. Fakat İstanbul barosu namına konuşuyordu. İsmail Arar -genç avukatın adı buydu- İstanbul Barosu başkan vekiliydi. Arkadaşlarından selâhiyet almış ve baro binasında bir basın toplantısı tertiplemişti. Toplantının bir hususiyeti vardı: İstanbul Barosu seksen küsür senelik bir maziye sahipti, bu ilk basın toplantısıydı. Şimdiye kadar avukatlar adına basına bir beyanat verilmesi lüzumu hissedilmemiş olacaktı. Fakat İstanbul avukatları artık buna sıra geldiğine kani bulunmalıydılar.

Toplantıya katılan gazeteciler, verilecek beyanatı hazır buldular. Bunun dikkatle yazılmış olduğu anlaşılıyordu. İstanbul Barosu, avukatların sesini duyuracak gazetecilerin ve gazetelerin bir kazaya uğramamaları için ihtiyatlı davranmıştı. Beyanat, yeni Basın Kanununun ışığı altında kaleme alınmış ve kelimeler dikkatle seçilmişti. Bahis mevzuu olan, devam eden bir davada savcılık tarafından okunan iddianameydi. Bedii Faik aleyhinde dava açılmıştı, ilk duruşmada savcılık iddianamesini okumuştu. İddianameye göre muharrir Cumhurbaşkanı Celâl Bayardan bahsederken "Demokrat Partinin avukatlığını yapıyor" demişti. Savcılık neşriyatın "Reisicumhurun şahıslarına izafe edilmek istenilen sıfat itibariyle de edep ve hürmete münafi olduğu" nu iddia ediyordu. İşte, İstanbul avukatlarını bir basın toplantısı yapmaya sevkeden bu itham olmuştu. Davaya karışmıyorlardı; kimin haklı olduğunu tayin etmek mahkemeye ait bir işti. Suç mevzuu, yazının yazılışındaki sebep ve gaye, temas ettiği iddia olunan kanun maddeleriyle irtibatı baronun konusu dışındaydı. Fakat avukatlığın vakar ve haysiyetini, cemiyet içindeki şerefli mevkiini korumakla mükellef olan barolar ve onların müntesipleri bu sıfata yöneltilen her hareket karşısında azamî titizlik göstermekle mükelleftiler, bu onların asli vazifesiydi. Bu bakımdan, mevkii her ne olursa olsun bir kimseye avukatlık sıfatının izafe edilmesinin edep ve hürmete münafi addedilmesini avukatların müsamaha ile karşılamalarına imkân yoktu. Böyle bir hareket avukatlığı halk efkârı nazarında aşağı ve küçük düşüren bir zihniyetin ifadesiydi. Hele bunun, avukatlığın bir amme hizmeti olduğunu iyi bilmesi gereken iddia makamından sadır olması cidden üzücüydü. Şimdi İsmail Arar, baro olarak resmen bir talepte ve müracaatta bulunmadan önce İstanbul Barosu başkan 'vekili sıfatıyla savcılık makamından iddiasının tavzihini istiyor ve bekliyordu. Bahis mevzuu iddianamede maksadı ifadede bir zuhul olması muhtemeldi, adliye cihazının bir rüknü olan şerefli avukatlık mesleğinin iddia makamınca küçümsenmek ve kötülenmek istenmemiş bulunması kabildi. Bu bakımdan savcılık açıklama yapmaya davet olunuyordu.

Fakat savcılıktan şu satırların yazıldığı ana kadar bir haber çıkmadı. İstenilen açıklama yapılmadığına göre, İsmail Ararın beyanatında belirtildiği veçhile baro olarak resmen bir müracaat ve talepte bulunulacaktı. Bu hareket yapılacak mıydı? İşte, merak uyandıran buydu. Zira. Baro başkan vekilinin beyanatından tam bir hafta sonra savcılık başka bir davanın iddianamesinde sünnetçilik mesleğini küçük düşürücü sayılacak bir iddiada daha bulunuyordu. Sünnetçilerin de aynı şekilde hassasiyet göstermeleri doğrusu beklenilemezdi. Böylece hâdiseler daha da, fazla alâka çekecek bir mahiyet: alıyordu.

Hukukçuların, kurumlarının yeni başkanı olan Dr. Muammer Aksoyun ikazlarına ve İstanbul Barosu başkan vekili İsmail Ararın hassasiyetine ne dereceye kadar kulak verecekleri, daha doğrusu kulak verenlerle vermeyenlerin nisbetinin ne olduğu bugünlerde anlaşılacaktı. Kim bilir belki de barolar harekete geçmeyecek de Sünnetçiler Cemiyeti, mensublarının "vakar ve haysiyetini, cemiyet içindeki şerefli mevkiini korumak" da daha titiz davranacak. sayın hukukçularımıza bir küçük ders verecekti.

AMERİKAN DİPLOMASİSİNİN GÜNAHLARI

Panama şehrinde Demokrat Amerika Birleşik Devletlerinin demokrasi âşığı başkanı Eisenhower'i diktatörlükle idare edilen bir takım memleketlerin liderleriyle aynı platonik beyannameye imza basarken görenlerin şöyle düşünmemelerine imkân yoktu: Bugün Amerika hükümeti, -milleti değil-, yeryüzünde kendisine yürekten dost pek çok sayıda millete, -hükümete değil-, sahip bulunmuyorsa bunun sebebini "Amerikan Diplomasisi"nde aramak lâzımdır. O "Amerikan Diplomasisi" ki bir büyük Amerikan diplomatının, George F. Kennan'ın aynı ismi taşıyan kitabında belirttiği gibi son yarım asrın siyasi hâdiselerinde en mühim rolü oynamıştır. Bu rolün oynanması sırasında yapılan acemilikler, sözlerle fiillerin birbirini tutmaması, aşırı samimiyet ile aşırı mürailik arasındaki zigzaglar ve nihayet müdafiliği yapılan prensiplerin en küçük hesaplara kurban edilmesi Amerika hükümetlerine karşı muhtelif milletlerin besleyebilecekleri dostane hislere çok zarar vermiştir. Bugün dünyanın bir çok bölgesinin Batılılar için kaybolması "Amerikan Diplomasisi" nin hataları neticesidir. İcabında insan hak ve hürriyetlerinin 1 numaralı şampiyonu olarak ortaya çıkan Amerikanın, "Amerikan Diplomasisi"-nin yanlış takdirleri yüzünden o hak ve hürriyetleri yok etmekte olan, yahut yok edenlerin yanında vaziyet alması, onlara destek olması, onların ömürlerini uzatacak hareketlerde bulunması alâkalı milletler için kolayca unutulacak hatıralar teşkil etmemiştir.

Yarın İspanyollar, Falanjist rejimin baskısından kurtulduklarındı -ve mutlaka kurtulacaklardır- Amerikanın, o insan hak ve hürriyetlerinin siyanet meleği Amerikanın General Franko'ya elini uzatmış olduğunu unutacaklar mıdır? Mısırlılar, aynı Amerikanın zaman zaman tombul Kral Faruk'un diktatörlüğünü devam ettirmesini kolaylaştırdığım hatırlarından çıkarmışlar mıdır? Peron, "Amerikan Diplomasisi" kendisine adeta müzahir davranmasaydı milletini gecen seneye kadar inim inim inletebilir miydi? Ya Çin milletinin kaybolmuş olmasında Nankin'deki çürümüş, sefih ve totaliter hükümetin Washington tarafından sımsıkı tutulmasının rolü yok mudur? Yakın Doğu'nun geri milletleri Amerikaya gözlerini dikmiyorlarsa, başlarına geçmiş diktatörleri "Amerikan Diplomasisi" nin "Amerikanın menfaati budur" diye desteklemiş bulunması yüzündendir. Hitler'den Musolini'ye ve onlardan Stalin'e hemen bütün siyasi sapıklar, tarihin bir anında, "Washington'da iş başında bulunan hükümetten dostluk görmüşler, memleketlerinde kurdukları rejimi hiç olmazsa o sırada daha kolaylıkla yürütmüşlerdir.

Hattâ öyle diktatörlükler mevcuttur ki, "Amerikan Diplomasisi" başlangıçta, yani kuruluş devresinde müzaheretini esirgeseydi bahis mevzuu rejimler kurulmazdı bile . Ama kurnaz diktatörlük heveslileri öyle günlerde Amerikanın en sadık hizmetkarı, Amerika politikasının en sağlam tatbikçileri rolünü yapmışlar, "Amerikan Diplomasisi" ni idare edenler de onların üzerine oynamayı akıllılık saymışlardır. Gerçi tarih şahiddir ki Amerikanın yardımıyla memleketlerinde insan hak ve hürriyetlerini yok edenler arzularını gerçekleştirdikten sonra Washington'a dirsek çevirmişler ve "Amerikan Diplomasisi" ni en çok uğraştıran belâlar halini almışlardır. Fakat Amerikanın asıl zararı o diktatörlükler yıkıldıktan, o diktatörler cezalarını bulduktan sonra hakları ve hürriyetleri ellerinden alınan milletlerin "Amerikan Diplomasisi" nin marifetlerini asla unutmamaları olmuştur. Amerika hükümetlerinin yürekten dost millet sıkıntısı çekmesi, işte bu yüzdendir. Halbuki Amerikan basını daima hakikatleri daha iyi görmüş, diktatörlüklerle sonuna kadar uğraşmış, onların en kuvvetli göründükleri sırada ne kadar çelimsiz olduklarını belirtmiş, -Can Kay Şek, Faruk, Peron hep sapasağlam zannedildikleri sırada düşmüşlerdir-, hükümetinin gözünü açmaya çalışmıştır.

Milletlerin kendi hak ve hürriyetlerine bizzat sahip çıkmaları, elbette ki eşyanın tabiatı icabıdır. Bu haklar ve hürriyetler Washington'un söyle veya böyle hareket etmesile yaşayacak veya kaybolacak değildir. O takdirde hürriyetsiz memleketler için Rusya ne ise, hür memleketler için de Amerika o olurdu.

Ama Amerikanın, büyük devlet olmasından başka, bir hususiyeti vardır. "Amerikan Diplomasisi", ağzından insan hak ve hürriyetlerini düşürmez. Hareketlerine sebep olarak manevi prensipler gösterir ve ister ki herkes onu haklı bulsun. Zira küçük menfaatlerle değil, asil prensiplerle davranışlarım ayarlayanlar sadece tasvip görebilirler. Eğer bahis mevzuu Amerika değil, İngiltere olsaydı tarihin meşhur "Sadakatsiz Albion" unun şu siyasi icap dolayısıyla bu diktatörü tutması, bu siyasi icap dolayısıyla şu demokrasiyi desteklemesi hiç kimseyi şaşırtmazdı. Ama bir memleket kendisinde Hürriyetlerin Şampiyonluğunu vehmetmekten hoşlanırsa, eğer politikasına moral prensiplerin hakimiyetini ilân ederse kendi kendine bir takım vazifeler yüklemiş olur. Artık öyle davranmak zorundadır. Amerika bir memlekette hürriyetsizliği mahkûm eder ve o memleketin hükümetine karşı olan düşmanlığım bu sebebe bağlarken başka bir memlekette hürriyetsizliği haklı görüp o memleketin totaliter rejimini destekleyemez, onun işlerini kolaylaştıramaz. Bu, politikada ahlâk değil, politikada mürailik olur.

"Amerikan Diplomasisi" zahiri mazeret bulmakta güçlük çekmeyebilir. Yardımının rejimlere değil, milletlere olduğunu söyleyebilir. Politik mülahazaların ikinci derecede rol oynadığım bildirebilir. Ama buna kimse inanmaz. Hürriyetlerinden edilmeye çalışılan milletler başlarındaki cellâdın baltasının "Amerikan Diplomasisi" tarafından bilendiğini daima hatırlarlar.

Müstemlekecilik mevzuunda da Amerikanın tutumunda esir milletler bugün ümid değil, menfaat görebilirler. Politikada menfaatin kusur olmadığını tekrar etmek isteriz. Evet, ne var ki, müstemlekecilik aleyhtarı poz takınan bir memleketin işine gelince esir milletleri, işine gelince müstevli milletleri tutmasının Amerikaya sağladığı menfaat pek cüz'idir. Böyle şüpheler mevcut bulunmasaydı Batılılar için emin bir kayalık teşkil etmeyen Orta Doğu, Amerikanın arkasında daha kolaylıkla cephe alırdı.

Amerikan diplomatları içinde mesela General Franco'yu İspanyada basım susturduğu işin haklı bulanların, hattâ her yerde basının arsız olduğunu söyleyenlerin Amerikada da aynı basın rejiminin hakim olmasını isteyip istemediklerini öğrenmek pek faydalı olurdu. Mareşal Tito'nun ve Albay Nasır'ın desteklenmemeleri gereken birer diktatör olduğunun da Rusyaya yakınlaşmalarından sonra mı farkedildiğini bilmek istifade sağlardı. Hele Syngman Rhee demokrasisinin Jefferson'un prensiplerini nasıl aksettirdiğini bilmek çok alâka uyandırırdı. Çan-Kay-Şek rejiminin sağlam ahlâki temellerini bir Amerikan diplomatından dinlemeyi de pek arzulardık. Fakat bunlar Amerikanın 'desteklediği diktatörlerin hepsi değildir.. "Amerikan Diplomasisi" yeni yetişen ve milletlerinin başına belâ kesilecek "dâhi" lere müzaheretini esirgememek hastalığından kurtulmamıştır. Bahis mevzuu milletlerin bunu unutmayacaklarından Demokrasi aşığı Amerika emin olabilir.

Yugoslavya

Sulh güvercinleri

Geçen hafta dünya siyaset mahfillerinin dikkati Yugoslavya'nın Brioni adası üzerinde toplanmıştı. Zira zamanımızın en çok alâka çeken üç siyaset adamı bu küçük adada bulunuyorlardı. Brioni adasında vuku bulan Tito, Nasır ve Nehru mülakatı, 1956'nın en mühim siyasî hâdiselerinden biri sayılıyordu. Dünyanın içinde bulunduğu şartları nalıncı keseri gibi kendisine yontmaktaki maharetiyle tanınan Komünist lider Tito, Orta Doğu liderliği peşinde dolaşan çöl arslanı Albay Nasır ve sulh havarisi Nehru bu küçük adacıkta yeni bir cephe için iş ve fikir birliği teminine çalışıyorlardı. Birtılmasıyla kurulan bu sulhperver takımın vâsıl olmak istediği gayenin kimin menfaatine olduğunu anlamak o kadar zor değildir. Bu husustaki en ufak tereddütleri gidermek için, Sovyet Rusya Dış İşleri Bakanı Şepilof'un geçen ay yaptığı Orta Doğu ve Yunanistan seyahatinde verdiği demeçlerde bu teşebbüsü okşıyan cümlelerini hatırlamak yeter de artar bile..

Batı dünyası için dünya sulhünü gerçekleştirme dâvasında büyük bir handikap teşkil edecek olan bu tarafsız cephe teşebbüsünün elebaşıları Brioni görüşmelerinden sonra neşrettikleri tebliğde tam bir görüş birliğine vardıklarını ifade ettikten sonra dünya efkârının alâkayla takip ettiği en mühim meselelerdeki tutumlarını açıklamışlardır. Tebliğde üç hükûmet başkanı bu esasları samimiyetle desteklemekte ve diğer hükümetlerin de bunlara riayet etmesini temenni etmektedirler. Dünyanın kuvvetli bir kaç bloka ayrılması mevcut korku ve endişeleri bir kat daha artırmaktadır. Barış, bu şekilde gruplaşmalarla değil, hürriyet sahasını genişletmek ve bir memleketin diğeri üzerindeki hakimiyetine son vererek kollektif güvenliği dünya ölçüsünde sağlamakla elde edilmelidir.

Silâhsızlanma, savaş tehlikelerini azaltmak için bir zarurettir. Bu mevzudaki ilerlemeler önce Birleşmiş Milletler içinde sağlanmalı ve atom silâhlarına olduğu kadar klâsik silâhlara da şamil olmalı ve esaslı bir kontrol sistemini de içine almalıdır. Kütle halinde yokedici silâhların deneme için bile olsa kullanılması yasak edilmelidir.

İktisaden geri kalmış veya yeter derecede gelişmemiş memleketlerin terakkisini sağlamak için sarfedilen gayretler artırılmalıdır ve bu dünya istikrarının ilk şartıdır. Üç hükümet başkanı milletlerarası malî ve iktisadî işbirliğinin, ehemmiyetini kabul etmekte ve Birleşmiş Milletlerin bu maksatla hususî fonlar ihdasına taraftar bulunmaktadırlar. Milletlerarası ticaretin normal akışına engel olan ambargolar da kaldırılmalıdır.

Başlıca gerginlik bölgeleri olan Orta Avrupa, Uzak Doğu ye Orta Doğuda sulh ve sükûnun temini elzemdir. Bu meseleler Halkçı Çin Cumhuriyetinin iştiraki olmaksızın mem-

Mareşal Tito, Nasır ve Nehru bir otomobil gezintisinde

Direksiyon Titonun elinde

birlerine açıkça cephe alan Komünist blok ile Batılılar arasında yer alacak olan ve Tarafsız Blok adıyla anılan bu üçüncü cephe teşebbüsü, kurucularının iddiasına göre dünya sulhunun sağlanmasında mühim rollere namzet olacaktı. Halbuki tarafsızlığın emperyalist emellerini Batılıların kuvvetli bulunması yüzünden tahakkuk ettiremiyen Komünist cephenin ekmeğine yağ sürdüğünü görmemek için kör olmak lâzımdı. Sovyet Rusyanın "Birlikte yaşama" propagandasının cazibesine kendisini kaptıran Nehru ile Dünya diplomasisinde -nasıl olursa olsun- mühim bir rol oynayıp prestij kazanma sevdasındaki Nasır'a cidden usta bir manevraca olan Mareşal Tito'nun da kakûmet başkanı arasındaki anlayış beraberliği ve memleketlerinin takip ettiği siyasetin milletlerarası gerginliği azaltmaya matuf bulunduğu hususî bir itina ile belirtilmektedir.

Barış içinde yaşama

Brioni tebliğinde üzerinde ısrarla durulan bir husus da "bir arada, barış içinde yaşama" prensibidir. Tebliğe göre, görüşleri çeşitli olan memleketlerin liderleri arasında son zamanlarda girişilen temaslar bu prensibin ne derece kuvvet bulduğunu ve yaygınlaştığını göstermektedir. Geçen yıl toplanmış olan Bandung Konferansında milletlerarası münasebetlerde takip edilmesi gereken esaslar tespit edilmişti. Üç hükümet

nunluk verici şekilde halledilemez.

Almanya'nın birleştirilmesi de Alman halkının isteklerine **uygun olarak** barış ve müzakere **yoluyla** halledilmdlidir.

Mısır

Dimyata pirince giderken

Albay Nasır, Brioni adasında Tito ve Nehru ile birlikte tarafsız blokun kurulmasına çalıştığı sırada Washington'da yayınlanan bir tebliğ Mısırın yeni Cumhurbaşkanını hayâl kırıklığına uğratıyordu. Amerika, Assuan Barajının finansmanından sarfınazar ediyordu. Bilindiği gibi Assuan Barajı Albay Nasırın Mısırlılara vaadettiği müreffeh istikbalin bir merhalesi sayılıyor ve Mısırın yeni idarecilerinin en tesirli propaganda silâhlarından birini teşkil ediyordu. Yapılan hesaplara göre 1 milyar 300 milyon liraya mal olacağı anlaşılan bu barajın inşası, Mısırın malî takatinin kat kat üstündeydi. Bu sebeple barajın inşası, dış yardımlar temin etmesine bağlı kalıyordu. Mısırın bu. büyük teşebbüsüne yardım etmekle Orta Doğuda büyük bir nüfuza namzet olan Nasırı kendi taraflarına çekmeyi düşünen A.B.D. ve İngiltere, Assuan Barajının finansmanını deruhte etmeye hazır olduklarını açıkladılar. Mısır Batılıların bu teklifi karşısında memnuniyetini belirtmiş ve bu işi başaracak malî kudretten mahrum olduğu halde teklifleri kabule yanaşmamıştı. Bundan bir ay kadar önce Mısırı ziyaret eden Şepilof'un da Assuan Barajının finansmanının Rusya tarafından yanılması teklifi de Nasır tarafından ne müspet, ne de menfî bir cevap verilmeden savuşturulmuştu. Bu arada Nasırın şantaj politikası büsbütün gelişmiş, dış politikadaki Batı aleyhtarı faaliyeti Orta Doğu sınırlarından taşarak Güney Doğu Avrupaya ve Asyaya uzanmıştı. Nasırın bu cüretli politikasını bu kadar korkusuzca yürütüp geliştirmesinde, şüphe yok ki Amerikanın Orta Doğudaki kararsız politikası en büyük âmil olmuştur. Amerikan Hariciyesi Mısıra karşı takip ettiği politikada o kadar garip ve anlaşılmaz bir yol tutmuştur ki neticede prestijini kaybetme tehlikesiyle burun buruna kalmıştır. Nasırın gözle görülebilecek kadar açık politikasına rağmen Amerikan Hariciyesi, Arap-İsrail mücadelesinde sırf Arapları gücendirmemek için bir çok tâvizlerde bulunmuş, Mısıra yardım ederken İsraile silâh satmamıştır. Araçlarla Fransa arasındaki ihtilâfta, İngilterenin Ürdün, Suudi Arabistan ve Yemenle çatışmasında, hattâ Kıbrıs meselesinde Amerika ayni tarafsız politikayı gütmekte anlaşılmaz bir inat göstermiştir. Fakat bu sırada köprülerin' altından epeyce su geçmiş ve Nasırın son hareketleri ve Rusya ile âdeta flört etmesi, Amerikan Kongresini' sinirlendirmiştir. Bu suretle Mısırın Amerikadaki kozları Nasırın farketmediği bir şekilde yavaş yavaş kırılmaya başlamıştır. Nitekim uzun düşüncelerden sonra Amerikanın Assuan Barajına yapacağı yardımı lütfen kabul eden Mısırlılar, Washington Büyükelçileri Ahmet Hüseyin vasıtasıyla kararlarını Amerikaya bildirdikleri zaman şımarıklıklarının hakkı olan ilk Amerikan tokadım yemişlerdir. Büyükelçi Ahmet Hüseyin yardımı kabule hazır olduklarım bildirdiği sırada Senato Tahsisat Komitesi, Dışişleri Bakam Dulles'a karşılıklı güvenlik fonlarının Komitenin tasvibinden geçmeden önce Assuan Ba-

Şepilof

"Sayım suyum yok!."

Kapaktaki hayalperest

Pandit Nehru

Esrarlar ülkesi Hindistan'ın Başbakanı Nehru, milletlerarası siyasî sahnede kendisinden sık sık bahsettiren, nev'i şahsına münhasır fikirleriyle daima alâka uyandıran bir şahsiyettir. Geçen hafta Yugoslavya'nın Brioni adasında Mareşal Tito ve Albay Nâsır'la yaptığı görüşmelerde dünyanın bir defa daha alâkasını -bu sefer biraz da endişesini- celbeden Nehru, Hindistan'ın istiklâl mücadelesindeki faaliyetiyle temayüz etmiş bir "millî kahraman" dır. Memleketinde büyük bir sevgi kazanan bu "millî kahraman", Hindistan'a karşı olan vazifelerini tamamlamış olmanın iç huzuruyla insanlığa olan borcunu ödemeye koyulmuştur. Nehru, dünyayı sulh ve sükun kavuşturma yolundaki faaliyetine bir peygamber samimiyetiyle girişmiş ve bu mevzuda sabırla çalışmıştır. Yalnız ne var ki, ilk adım yanlış atılmış ve bunu diğerleri takip etmiştir. Sovyetlerin yaldızlı "coexistance" propagandasının ışığına vurulan Nehru, dünya sulhunun ancak silâhsızlanma ve tarafsızlık sayesinde tahakkuk edeceğine inanmıştır. Brioni adacığındaki üçlü toplantıda da bu fikirlerin şampiyonluğunu kimseye kaptırmayan Hindistan Başbakanının ve ideal yoldaşlarının unuttukları bir küçük nokta vardır: Şikâyet ettikleri Batılılar şayet atom silâhlarında karşı tarafa nazaran üstün olmasalardı, Batının askerî gücü Sovyetlerinkinden az olsaydı bugün dünya haritasında meselâ bir Hindistan veya bir Yugoslavyayı yahut ta bir Mısır'ı bulmak acaba mümkün olacak mıydı?

Nehru'nun dünyanın bugünkü halinden şikâyetçi olmasını icap ettiren bir çok sebeplerin mevcudiyeti münakaşasız kabul edilebilir. Hindistan Başbakanının yanıldığı nokta bu hâdiselerin âmilleri ve çarelerindeki görüşüdür.

Gecen hafta Tarafsız Blokun teşkili hakkında teşebbüslerde bulunmak için Yugoslavya'ya gelen Nehru, daha önce uğradığı başkentlerde Londra, Paris, Bonn- yaptığı konuşmalarla Batılıların başına örülecek çorabı. bütün açıklığıyla ortaya koydu. Fakat canların asıl kimin için çaldığını yaşayan görecektir.

J. Foster Dulles

Sırtında yumurta küfesi yok ya..

rajı için kullanılamıyacağını tebliğ etmişlerdir. Bunun üzerine Amerikan Hariciyesi, Assuan Barajına yardım teklifini geri aldığını bir tebliğle dünya efkârına bildirmek zorunda kalmıştır. İngiltere de Amerikayı takiben Orta Doğudaki amansız düşmanı Nasıra yardımdan vazgeçtiğini ilân etmiştir.

Tepkiler

**Amerikanın kurulmasına onayak olduğu halde sırf arapları darıltmamak endişesiyle katılmaktan sarfınazar ettiği Bağdat Paktını bile âdeta tesirsiz hale getiren tarafsızlık politikasından ayrılmakta olduğunu gösteren bu karar Sovyet Rusyada endişe, Mısırda ise şimdilik hiddet uyandırmıştır. Mısır basım bütün bataryalarıyla Amerikaya hücum etmektedirler. Bu arada. Amerikan yardımının iktisaden geri kalmış memleketleri siyasi nüfuzları altına almak, için kullanılan bir silâh olduğu fikri öne atılmakta ve Amerikanın siyasi şartlar öne sürmeden hiç bir memlekete yardımda bulunmaya yanaşmadıkları iddia edilmektedir. "El Cumhuriyye" gazetesi "Assuan Barajının herşeye rağmen inşa edileceği" ni bildiren yazısında da Amerikaya çatılmakta ve şöyle denilmektedir:

"Kararınızın ne netice doğuracağını bekliyorsunuz? Mısırın boyun eğmesini, şartlarınızı kabul etmesini mi? Mısır bundan Önce kendisine silâh temini hususunda Amerikanın ileri sürmüş olduğu teklifleri reddettikten sonra ellerini kavuşturup beklememişti. Güvenliğim temin için silâha ihtiyacı vardı, bunları elde etmiştir. Mısır, kendisi İçin hayati bir mahiyet arzeden Assuan Barajını inşa maksadiyle gereken bütün yardımı elde edecektir. Bu barajın inşasını son taşına kadar Amerikanın ve İngilterenin hayretleri karşısında, zamanında ikmal edecektir."

Şepilofun beyanatı

İşler bu safihaya girince zihinlerde Mısırın bundan sonra tamamiyle Sovyet Rusyaya temayül edip etmiyeceği sorusu belirmişti. Batıklar bu kararı alırken herhalde bütün neticelerini de düşünmüş olmalıydılar. Rusyanın az gelişmiş memleketlere yardımlar yaparak nüfuz kazanmak arzusunda oldukları ve geniş inşaat işlerini taahhüt edecek iktidara sahip bulundukları biliniyordu. Hele Rusyanın Orta Doğu'da söz sahibi olabilmek için sarfettiği gayretler de göz önüne alınınca, Assuan Barajı projesinin Rusya tarafından finanse edileceğine muhakkak nazarıyla bakılabilirdi. Fakat evdeki pazar çarşıya uymadı. Moskova radyosu Arapça neşriyatında "iktisadi yardım perdesi altında siyasî nüfuz peşinde koşan Amerika" ya veryansın ederken Dış İşleri Bakanı Şepilof, Rusyanın Assuan Barajının finansmanını deruhte etmeyi düşünmediğini ihsas etti. Anlaşıldığına göre Sovyetlerin Mısıra yaptıkları parlak teklifler, Amerikalılarınkine mukabil bir propagandadan başka bir şey değildi ve Mısırlı liderler de Dimyata , pirince giderlerken evdeki bulgurlarından olmak üzereydiler.

Demir Perde

Ateş bacayı sarıyor

Geçen hafta Moskova'dan Varşovaya iki Mareşal geldi: Bulganin ve Zukof.. Ziyaretin zahiri sebebi Polonya Milli bayramıydı. Fakat hakiki sebebin Poznan hâdiseleri ve Polonyada başgösterip hemen hemen bütün peyk memleketlere sirayet istidadı gösteren hürriyetçi hareketler olduğunu gizlemeye imkân yoktu. Peyk memleket liderlerinin akın akın Moskova'ya giderek Kruçef'ten talimat aldıkları sırada, Polonyalıların Rusların kendi ayaklarına gelmesini beklemeleri de serbest fikirlerin bu memlekette ne derece kuvvet kazandığını gösteren bir başka misal teşkil ediyordu.

Dr. Ernest Geroe
Islahat

Poznan hâdiselerinin duruşmalarına başlanacağı şu günlerde Polonyalı komünistlerin "yabancı emperyalizm ajanları" ve "batılıların tertipleri" masalı yerine gözlerini ayaklanmaların "içtimaî sebepleri" ne çevirmeleri ihtimali Sovyet liderlerini cidden endişelendirmekteydi. Peykler üzerindeki Rus tahakkümünü mazur gösterecek sebeplerin tamamen itibarını kaybettiği Polonyada Sovyet müdalhelelerine baş kaldırarak gözden, düşen ve Stalin aleyhtarı, hareketlerden sonra hapisten çıkmaya muvaffak olan Polonya Komünist Partisi eski başkam Gomulka'mn sür'atle kuvvet kazanması ve Poznan ayklanmalarını takip eden dalgalar tarafından iktidara doğru sürüklenmesi iki Sovyet Mareşalini Varşovaya gelmeye mecbur etmişti.

Mahalli askeri kuvvetlerin mevcudiyeti ve Batılıların müessir bir şekilde müdahelesinin imkânsızlığı Sovyet liderlerinin daha. fazla telâşa düşmelerim önlemekteyse de, olup bitenler karşısında peyklerdeki huzursuzluğun giderilmesi için bazı tedbirlerin ittihazını zaruri kılmaktadır. Kruçef, biraz taviz, biraz tenkil ve bitmek tükenmek bilmeyen sulh kampanyasıyla peykleri daha uzun zaman elde tutabileceğine inanmaktadır. Fakat Poznan'daki yangından sıçrayan kıvılcımlar diğer peyklerdeki hürriyet meşalelerim ateşe verdiğinden önümüzdeki günlerde Kremlin'de bir hayli ter döküleceğini söylemek yanlış olmıyacaktır.

Macaristanda değişiklik

Nitekim Poznan hâdiselerinden az sonra, Macaristanda eski komünistler tarafından desteklenen münevver gençlerden müteşekkil Petoffi Kulübü giriştiği mücadelenin ilk meyvasını idrak ediyordu: Matyas Rakoşi iktidardan düşüyor ve yerine Dr. Ernest Geroe seçiliyordu..

Macar Komünist Partisinin genel sekreteri Matyas Rakoşi'nin ant olarak azledilmesi tam bir sürpriz tesiri yaptı. Bununla beraber işlerin Rakoşi'nin hiç te lehine gitmediği biliniyordu. Stalin taraftarı ve müfrit bir komünist olarak tanınan Rakoşi, Macaristanda Stalinist baskının nefret edilen bir sembolü addediliyordu. Mevkiini muhafaza edebilme şansı diğer bütün peyk memleketlerde olduğu gibi - Moskova'nın müzaheretine bağlıydı. Rakoşi değişen Sovyet politikasına ayak uydurmak için büyük gayretler sarfediyor, işleriyle ve sözleriyle yeni harekete intibak ettiğini ispata çalışıyordu. Kremlinle daha yakından temas etmek maksadıyla Moskova'ya da gitmişti. Bu seyahatten sonra Rakoşi'nin mevkiini tekrar sağlamlaştırdığı zannedildi. Fakat Moskova'dan döndükten bir kaç gün sonra Rakoşi'nin istifa edivermesi Rusların kendisini bırakmaya kararlı oldukları ve sabık genel sekreterin kulağının güzelce bükülmüş olduğunu ortaya çıkardı.

Rakoşi'nin tatbik ettiği baskı altında gün geçtikçe kuvvet bulan muhalefet fikirleri, Poznan hâdiselerinden sonra âdeta zaptedilmez hale gelmişti. Petoffi kulübü mensupları tarafından idare edilen bu cereyanın durdurulması için bir kurban lâzımdı. Bu kurban Matyas Rakoşi oldu.

Rus Komünist Partisinin meşhur XX. Kongresinden sonra başlayan serbestlik devrinde Petoffi Kulübü çevrelerinden yükselmeye başlayan hoşnutsuzluk ve tenkit sesleri akissiz kalmamış ve Rakoşi'ye karşı bir muhalefet başlamıştı. Gösterilen muhalefet toplu bir haldeydi ye bir çok hatipler ile muharrirler kendilerinde Rakoşi'yi suçlu çıkarmak cesaretini

görmüşlerdi. Parti, bu tenkitleri hürriyetlerin suiistimali telâkki etmiş ve tenkitçileri şiddetle ithama koyulmuştu. Fakat halk efkârının Petoffi Kulübünün tarafını tutması, sonunda Rakoşinin düşmesine yol açtı. İşin en cazip tarafı, ihtiyatlı bir politika gütmekte itina gösterdiği anlaşılan Moskovanın Macaristandaki hareketleri okşamayı menfaatına uygun bulması, Rakoşinin düşmesi ve yerine Dr. Geroe'nun geçmesini bizzat Rusyanın hazırlamış olmasıydı. Şimdi anlaşıldığına göre, Macaristandaki değişiklikler Moskova'da, Tito'nun da haberi olduğu halde enine boyuna hesaplanarak hazırlanmış bulunuyordu. Kremlin bir. defa daha kontrol edemiyeceği kuvvetleri biraz serbest bırakmayı tercih ediyordu. Moskova--n tahakkümünden usandıklarım ifade eden genç Macar Komünistlerinin bu tecrübelerinin ne neticeler vereceği şimdilik meçhuldür. Yalnız bugüne kadarki gelişmeler, Macaristanın daha hür bir havaya ve daha az Rus müdaihelesine doğru yöneldiğini göstermektedir. Nitekim yeni hareket hemen eski zinhiyeti ve bu zihniyetin şampiyonlarını tasfiyeye girişmiştir. Bu arada eski Savunma Bakanı Mihaly Fargas vazifelerinden affedilmiş ve Macar Komünist Partisinden ihraç edilmiştir. Ayrıca Fargas'in askerî rütbelerinin de geri alınması istenmektedir. Eski Savunma Bakanının suçu "sosyalist kanunlara itaatsizlik" ve "bir güvensizlik havasının yaratılmasına sebebiyet vermek" ten ibarettir.

Amerika

Yiğitliğin dokuz şartı

Amerika Cumhuriyetlerinin başkanları Panamada yapılacak olan toplantı için memleketlerinden ayrıldıkları sırada, Panamadaki bir adam da alelacele bavullarını hazırlayıp Nikaraguaya hareket ediyordu. Devlet başkanlarının Panamadaki toplantısı sırasında orada bulunmayı arzu etmeyen bu telâşlı yolcu Arjantinin sabık ve meşhur diktatörü Peron'dan başkası değildi. Panamaya gelecek devlet başkanları arasında Aramburu'nun da bulunacağını haber alan Peron, toplantının devamı sırasında ortada görünmemeyi tercih ediyordu. Zira sabık diktatör evvelce halefi Aramburuyu düelloya davet etmişti ve şimdi Aramburu ile ayni memlekette bulunmasının bu bahsin tekrar açılmasına sebep olmasından çekiniyordu. Bu yüzden yiğitliğin dokuzuncu şartına uyarak toplantı sırasında Nikaragua'nın güzelliklerini temaşaya gitmeyi şanına daha lâyık buluyordu.

Panama toplantısına Birleşik Amerikanın Başkanı Eisenhower de katılıyordu. Bu seyahat bir barsak ameliyatından sonra nekahata çekilen başkan Eisenhower'in sıhhatine kavuştuktan sonraki ilk resmî vazifesiydi.

Aramburu
Mart içeri..

Amerika Cumhuriyetleri arasındaki bu toplantıların uzun bir tarihi vardı. İlk toplantı 1826 yılında Simon Bolivar'ın daveti üzerine Panama şehrinde toplanmıştı. Bu tarihten sonra müteaddit defa yapılan bu toplantılarda ayni kıtada yaşayan milletler arasındaki yakınlığı ve iş birliğini arttırmak gayesini güderi bu en yüksek kademedeki toplantıların siyasî ehemmiyeti pek o kadar büyük değildi. Zira bu toplantılarda ileri sürülen fikirler ve ittihaz edilen kararlar iştirak eden devletlerin herhangi bir şekilde taahhüt altına girmelerini tazammun etmiyordu. Ancak, bu toplantılar sırasında Devlet başkanlarının bir araya gelmeleri, görüş teatilerinde bulunmaları faydadan ari sayılamazdı. Nitekim, bu toplantıdan sonra nesredilen müşterek tebliğden de anlaşılacağı gibi, Amerika kıtasında yaşıyan milletler arasındaki tesanüdün ifade bulması, yüksek insanî prensiplerin, sulh ve sükûn içinde yaşama arzusunun devlet başkanlarının imzası altında bir defa daha tekrarlanması boşa gitmiş bir emek mahsûlü sayılamazdı.

Peron
Pire dışarı!.

Tebliğ

Amerika Cumhuriyetlerinin başkanlarının müşterek tebliği, Başkan Eisenhower'in Panamada verdiği beyanatın genişletilmiş bir şeklinden başka bir şey değildi. Eisenhower, "bütün Amerikalı devletlerin eşit hakimiyetlere sahip birer aile olarak" vatandaşlarının saadet ve refahı için çalışmalarını teklif ediyordu. Müşterek tebliğ bu görüşün ışığı altında kaleme alınmıştı ve insan haklarına bağlılığı, totaliter idarelerle mücadeleyi telkin ediyordu. Tebliğin metni şöyleydi:

"1 — Beşerin hürriyeti mefhumunu tesirli kılan ve gerçek hale getiren bir medeniyet sistemini geliştirmek. Amerika kıtasının kaderi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu medeniyet sistemi insan hürriyetini tahakküm altına almağı reddettikten başka, manevî ve maddî tekamülünde, insanlığın daha yüksek seviyelere ulaştığım görmek ister ve bütün milletlerin barış içinde şerefli bir hayat idame edebileceklerine inanır.

2 — Amerika kıtasının kaderinin tamamen tahakkuk ettirmek keyfiyeti, bu kıtada yaşıyan milletlerin içtimaî ve iktisadi inkişaflarından ayrılmasına imkân olmayan bir husustur. Bu itibarla iktisadî meseleleri halledebilmek için millî gayretlerin teksifi ve Amerika kıtası üzerindeki hayat seviyelinin yükseltilmesi lâzımdır.

S — Üye devletler arasında barış için teminat teşkil eden ve Amerika kıtasının güvenliğini sağlıyan, Amerikalılararası teşkilâtın başarısı, hükümran milletler arasında hakiki bir işbirliğinin, muhtelif sahalarda neler elde edilebileceğini gösterdiği gibi, Amerika devletleri arasındaki teşkilâtı ve bu teşkilâtın faaliyetlerini takviye etmek hususunda da bize ilham kaynağı olmaktadır.

4 — İnsan haysiyetinin ve ferdin temel hakları ile beşeriyetin manevî kıymetlerinin ağır surette tehdide maruz bulunduğu bir dünyada Amerika, bu tehdidi ika eden ve milletlerimiz ve müesseselerimizin geleneklerinden uzaklaşmış bulunan totaliter kuvvetlere karşı, tarihinin yüksek fuarına sadık kalmakta devam edecek* tir. Bu şıar insan hürriyetinin ve milletlerin istiklâlinin bekçisi olmak ve kalesini teşkil etmektedir.

5 — Birleşmiş, kuvvetli ve âlicenap bir Amerikalı devletler topluluğu, kıtamızın refahım sağlayacak bir kudret teşkil ettikten başka, bütün dünya içinde adalet ve hürriyete müstenid bir barışın nimetlerini istihsalde büyük rol oynayabilir."

DEMOKRASİ

A. B. D.

Seçime doğru

952 seçimleri arif esindeydi. Demokratların başkan adaylarını seçmek için Chicago'da yapacakları ananevi toplantıya tam üç hafta kalmıştı. Bu tarihî toplantıdan bir ay önce Amerikada müthiş bir heyecan, bir kargaşalık havası hüküm sürüyordu. Eisenhower ile Taft taraftarları durumları tartışma konusu olan delegeler üzerinde birbirlerine giriyorlar, karşılıklı olmadık, rastlanmadık isnad ve ithamlarda bulunuyorlardı. İleri geri sözler ediliyor, "hırsız" lardan, "müfteri" lerden, "riyakâr" lardan bahsediliyordu. Demokratlara gelince, Kefauverle Harriman bir yandan kendilerini destekliyecek delegelerin sayılarını tespite çalışıyorlar, öte yandan Stevenson'un eninde sonunda "evet" deyip demiyeceğini merak ediyorlardı. 1956 seçimlerinin yaklaştığı şu günlerde ise "siyasî bava" tamamile durgun geçiyordu. Başkan, ikinci derecede bir ağızdan adaylığını koymağa kararlı olduğunu açıklıyordu. Cum huriyetçi Ayan üyesi Dirksen, gazetecilere: "Bunu büyük harflerle fevkalâde bir şey diye belirtin" diyordu. Demokrat Senato üyesi Humphrey'e göre ise bu "bayramın geleceğini" önceden haber vermek gibi bir şey,' Demokratların seçim kampanyasına girerken nihaî adaylarını açıklamalarına benzer bir hareketti. Demokratlar kazanacaklarını kesin olarak ileri sürüyorlardı. Fakat bu iddia ikna kuvvetinden mahrumdu.

Eisenhower'in kararı

Beyaz Saray basın sözcüsü James C. Hagerty, . Başkanın geçirdiği son ameliyatın bundan evvelki kalp rahatsızlığı ile bir ilgisi olmadığım her fırsatta gazetecilere anlatıyor ve devamlı olarak onları bu hususta ikna etmeğe çalışıyordu. Eisenhower'in geçirdiği bu ameliyat, apandisit gibi alelade bir cerrahi müdaheleden ibaretti. Hattâ ameliyattan sonra fiziki durumunun umumî olarak yeni baştan çözden geçirilmesine dahi lüzum görülmemiş, vaziyeti normal bir nekahat devresi, olarak kabul edilmişti. Bu yüzden Başkanın adaylığını koymak hususunda daha önce verdiği karar üzerine tekrar düşünmesine lüzum yoktu. Bununla beraber Başkana yakın olanlar, halkın arasında Ike'nin adaylığını bir daha koyup koymamağı yeniden düşündüğü hususunda müspet, menfi tahminler yapıldığını biliyorlardı. Sonra, müşavirleri sıhhatinde bir bozukluk, hissettiği takdirde adaylığını geri alacağını bizzat Başkanın ağzından işittiği için şimdi milletin ondan bir beyanat beklediğinin do farkındaydılar. Fakat muhafaza etmek istedikleri intibaa uygun olacak, "geçen" Şubatın 29 unda olduğu gibi heyecan uyandırıcı bir açıklama yapılmasının aleyhindeydiler. Beklenen açıklama nihayet geçen hafta başında yapıldı. Muhabirlere göre bu üstadane bir iş olmuştu. New York Times'in Beyaz Saray muhabiri bu açıklamayı "hesaplı bir kayıtsızlık" olarak vasıflandırıyordu.

Toplantı

O sabah Kongredeki Cumhuriyetçi liderlerden sekizi ve Başkanın Beyaz Saraydaki yardımcılarından bazıları Beyaz Saray Umum! Kâtibi Sherman Adams'ın başkanlığında uçakla Gettysburg Kolejine gidiyorlardı. Başkanın oradaki dairesinde resmî bir toplantı yapılacaktı. Müzakere açılır açılmaz Başkan, dış yardım kanununda ve eğitim yardımında yapılan kısıntılara taraftar olmadığını açıklamıştı. "Seçim kampanyamızda bu meseleleri ele almak istiyorum" diyordu. Ayan Meclisi e-

Eisenhower

Cumhuriyetçilerin lokomotifi

kalliyet lideri Senatör Knowland, Başkanın "seçim kampanyamız" sözüne telmihen, "Bu, Hagerty'nin tebessümünden daha da iyi oldu" diye konuşmaya karışmıştı. İki hafta önce Basın sözcüsü Hagerty gazetecilere, "Başkanın siyâsetten bahsetmeğe başladığını" bildirirken manâlı manâlı gülümsemişti. Eisenhower sözlerine şöyle devam etmişti: "Mücadeleye neden girmiyeyim. 29 Şubatta lehimde ve aleyhimdeki bütün sebepleri gözden geçirmiştim. Şimdi sıhhatçe o zamankinden daha iyiyim. Yıllardan beri beni zaman zaman rahatsız eden bir illetten de kurtulmuş bulunuyorum. Doktorlarım da şimdi her zamankinden daha iyi olduğumu söylüyorlar."

Gettysburg konferansı bir saat devam etmişti. Başkan ayrıldıktan sonra, Cumhuriyetçi liderler bir basın toplantısı yaptılar. Sözcü Senatör William Knowland idi. Knowland kayıtsız görünmeğe çalışıyordu. Gazeteciler ise sabırsızlanıyorlardı. Senatörle bir muhabir arasında geçen şu konuşma şayanı dikkatti:

Senatör: Daha kuvvetli bir kazanma şansı elde edeceğimizi sanıyorum.

Muhabir: Başkanın adaylığını koyup koymaması hususunda görüşme oldu mu ?

Senatör: Evet, Oldu. O ve biz onun başkanlığında şümullü bir kampanyaya hazırlanıyoruz.

Muhabir: Bize, Başkanın mücadeleden çekilmiyeceğini sizlere söylediğini mi anlatmak istiyorsunuz?

Senatör: Deminden beri söylemek istediğim bundan başka bir şey değildi zaten.

Basın toplantısında iki sualin cevabı tam alınmamış oluyordu. Bunlardan biri Başkan yardımcısı Nixon'u ilgilendiriyordu. Başkan daha önce seçim mücadelesine Nixon'la girmekten çok memnun olacağını bildirmişti. Acaba bu beyanatı halâ değerini muhafaza ediyor muydu. Senatör Knowland sadece Mr. Nixon'dan bahsedilmediğini bildirmekle yetinmişti. İkinci sual Başkanlığın seçim kampanyası taktik ve stratejisiyle ilgiliydi. Senatör Knowland'ın müessir, şümullü bir kampanyadan bahsetmesi, daha önce televizyonla yapılması kararlaştırılan kampanya plânında esaslı değişiklikler yapılacağını akla getiriyordu. Nihayet açıklamanın tarzı başka bir sual ortaya çıkarıyordu: Eisenhower'in sağlık durumu meselesi artık tamamen kapanmış mıydı? Başkan yardımcısı Nixon ile Cumhuriyetçi Partinin İdarî Başkanı National Chairman" Leonard Hail ilk iki suali cevaplandırdılar. Üçüncü sualin cevabının ne olacağını da Demokratlar belli ettiler.

Nixon meselesi

Asya seyahatinden Washington'a dönüsünde müstakbel plânları hakkında kendisine sorulan bir suale Richard Nixon şöyle cevap veriyordu: "Nisanda yaptığım açıklamada hiç bir değişiklik olmamıştır." Nixon Nisanda seçim mücadelesinde Başkan Eisenhower'in yardımcısı olmayı şeref telâkki ettiğini bildirmişti. Nixon "ayağını sağlam bastığını ispat ediyordu. Ertesi günü Başkan yardımcısına sadakatle bağlı olan Mr. Hail, Başkan'lâ yaptığı bir sürüşmeden sonra. Eisenhower'in bu ikinci hastalığından sonra Nîxon'un yerine daha âz tanınmış birisinin getirilmesini bekliyen Cumhuriyetçilerin ümitlerini kırıyordu. Başkan Eisenhower. Riohard Nixon'u yanında görmek istediğini kesin olarak bir defa daha ifade etmişti.

Kampanya stratejisi

Mr. Hail, Başkan Eisenhow4er'in adaylığı kabul etmek üzere Ağustosun son haftasında San Francişçoya gideceğini de açıklamıştı. Anlaşılıyordu ki kampanya tam mânasiyle Eylül ortalarından evvel başlamış ol-

mıyacaktı. Eisenhower ilk tasarlandığı- şekilde her önüne 'gelen yerde durmayacak, memleketin muhtelif bölgelerinde beş veya altı televizyon konuşması yapacaktı.

Nixon'un rolü

Memleket içinde yapılacak sürekli seyahatlerin ve yorucu seçim mücadelesinin Nixon'a bırakılacağını Mr. Hall'ı sözlerinden anlamak mümkündü, İdarî Başkan, onun seçim kampanyasında sert bir mücadeleci olduğunu söylüyor ve bu husustaki fikrini katiyen değiştirmediğini açıkça belirtiyordu. Mr. Hall'a göre Başkan'ın rolü "bir manifest şahsiyet" ve Cumhuriyetçilerin parolası "sulh, refah ve terakki"nin bir sembolü olmaktan ibaretti. Secim mücadelesinin tozunun toprağının üstünde bu rolü almakla Eisenhower, yalnız kendisinin "itidal" politikasını ispat etmekle kalmıyacak, onun uzlaştırıcı ve birleştirici bir kuvvet olduğu hakkındaki Cumhuriyetçi çevrelerde ileri sürülen kanaatleri de doğrulamış olacaktı.

Sağlık meselesi

Mr. Hall'ın bildirdiğine göre Başkan Eisenhower, doğruluk ve açık kalbliliği ile sıhhat meselesini ortadan kaldırmıştı. Şimdi Demokratlar da yavaş yavaş bu gerçeği görüyorlardı. Demokrat liderler ise bu hususta hemfikir değildiler. Seçmenlerin çoğu için sıhhat meselesi en başta gelen problemdi. Başkanın 9 ay içinde iki önemli rahatsızlık geçirmesi ve gene bu dokuz ayın altı ayını muhtelif nekahat hallerinde geçirmesi halinde de bunun böyle olması gayet tabiî idi. Bununla beraber ileri gelen Demokratlar, sadece sağlık meselesi üzerine teksif edilmiş bir seçim kampanyasının kendileri için bir boomerang olacağında hemfikirdiler. Gene de bu Başkanın sağlık durumu meselesinden iki türlü istifade edilebileceğini düşünüyorlardı. Evvelâ bütün hücumlarını 1955 deki seçim kampanyası taktikleri ile bağımsızların antipatisini kazanan Nixon üzerinde toplamak. İkincisi, Beyaz Sarayda bulunmadığı günlerde Eisenhower programının Kongrede ne türlü müşkülâtla karşılaştığını belirtmek. Demokratlar bu' suretle Eisenhower'in "sıhhati müsait oldukça" Başkanlık edeceği hususundaki iddialarını seçmenlerin gözünde canlandıracaklarım ümid ediyorlardı.

Stevenson

Maskat

Başkanın durumu

E' isenhower, ikna yolu ile, tehditle elde edilenden daha çok şey elde edileceğine inanıyordu. 1952 seçim kampanyasında Ik "hükûmete mensup bir kimsenin memleketin orasına burasına gidip nihayet halk demek olan Kongreyi tenkid etmesi müdafaa götürmez bir harekettir." diyordu. Eisenhower kendisini tutanları mükâfatlandırmağı, yahut muarızlarını cezalandırmağı katiyen düşünmezdi. Bu ise parti disiplinini ayakta tutan bir kuvvetti. Kongrenin tenkidden masun tutulmasını istemesi Cumhuriyetçi Parti taraftarları arasında Başkana gösterilen sevginin artmasına sebep olmuştu. Eisenhower'in şahsen tanınmış bir adam olmasından istifade ederek hiç bir vecibe altına girmeksizin siyasî menfaatler sağlıyorlardı, İdare gene Eisenhower'in elinde olmakla beraber dizginler oldukça gevşemişti. Geçen aylarda Başkan hastalığı sebebiyle işinin başına gelememişti. Bunun, Başkanın programında yaptığı tahribat ise hatırı sayılır cinstendi.

Okullara yardım

Başkan en ağır darbeyi okul.inşaatlarına yardım meselesinde Ayan Meclisinde yemişti. Tasarının müzakeresinde 148 Cumhuriyetçi mebus Başkanın tarafını tutarak Powell'in tâdil tasarısını desteklediler. Bu mebuslar ırk tefriki yapan okullara yardım yapılmamasını istiyorlardı. Güney'li Demokrat mebuslar bu yüzden tasarıya muhalif kalıyorlardı. Buna rağmen eğer son dakikada 119 Cumhuriyetçi mebus Başkanla ihtilâfa düşüp Güneylileri desteklemseydi tasarı gene kanunlaşamıyacaktı. Buna ilâve olarak Kongre ilk defa olarak Başkanın savunma bütçesi teklifine 900 milyon eklemişti. Bunların yanında alınacak diğer tedbirler de vardı. Gümrük tarifelerinin basitleştirilmesi, posta ücretlerine zam, muhaceret kanununun hafifleştirilmesi ve medenî hukuk ve daha başka tedbirler komisyonlara verilmişti. Geçen hafta içinde adaylığını tekrar ilân ettikten sonra Başkan, teşriî programını hızlandırmak üzere harekete geçti. Senatör Knowland, Başkanın 14 kanunu tercihan sevkedeceğini söylüyordu. Bunlar arasında yukarda adları geçen kanunlar vardı. Listenin başında ise Başkanın seçim kampanyasında kullanacağım bildirdiği dış yardım kanunu geliyordu. Demokrat liderler bunu fırsat bilip okullar ve medenî haklar hakkındaki tasarıların hasıraltı olduğunu iddia ediyorlardı. Dış yardım üzerinde de sert bir mücadele başlamıştı. İdare zaten yıl başından beri bu yardım hikâyesinden çekiyordu. Gecmiş yıllarda da idare dış yardımları yavaş yavaş azaltmış, fakat' hükümet teklifi her seferinde Kongre tarafından geniş ölçüde kısıntılara tabi tutulmuştu. İdare dış yardımı ancak Truman zamanında kabul edilmiş fakat sarf edilmemiş fonları kullanarak muvazeneli bir şekilde devam ettirebiliyordu. Buyıl başında ise uzun Vadeli bir programı devam ettirebilmek için dış yardım programında nisbi artırmalar yapılmasına ihtiyaç hissedilmişti. İdare 3 milyar 900 milyonu askerî yardım olmak üzere 4 milyar 900 milyon dolar istemişti. Bunun bir milyar doları ekonomik yardımdı. Geçen yıl Kongre 2 milyar 700 milyon dolarlık bir yardım kabul etmişti. Teklif Kongrede muhalefetin yaylım ateşine uğradı. Cumhuriyetçiler dış yardım miktarının çok fazla olduğunu ileri sürüyorlardı. Tasarı Demokratların da tenkidine uğradı. İdare için daha kötüsü dış yardım tasarısının Kongre huzuruna iki defa gelmesi oldu. İlkinde tasarı genel olarak tasvib edilmiş ve bir limit tayin olunmuştu. Bunu tahsisin yapılması yani miktarın tesbiti takib edecekti. Temsilciler Meclisi limiti 3 milyar 800 milyon olarak tayin etmiş, Ayan Meclisi bunu hükümetin millî güvenlik için istediği asgarî miktar olan 4 milyar 10 milyona çıkarmıştı. Tasarının ikinci defa Kon-

Harriman

En uygun aday

greye gelişinde dış yardım taıhsisatı Temsilciler Meclisinde 8 milyar 600 milyon dolar olarak kabul edilmişti. Temsilciler Meclisinin havası bu miktarın artırılmasının o kadar aleyhindeydi ki Cumhuriyetçi mebusların ileri gelenleri mücadeleye girmemeği daha doğru buldular. Ayan Meclisinde miktarın artırılmasına çalışacaklardı. Ayan Meclisi Tahsisat Komisyonunun tasarıyı sekize karşı 13 oyla 4 milyar 100 milyon olarak tasvib ettiği bildiriliyordu. Ayan umumi heyetinin ise yardım miktarında asgari bir milyar dolarlık bir indirme yapacağı tahmin ediliyordu.

Demokratların bütün istedikleri, dış yardım müzakerelerinin kendi iddialarını teyid eder mahiyette bir netice vermesiydi. Onlar Başkanın sıhhi durumunun başkanlık vazifelerinin aksamasına sebep olduğunu iddia ediyorlardı. Demokrat adaylardan Senatör Estes Kefauver hükümetin lidersizliğinden şikâyet ediyor, "Başkanın bizzat mesul olduğunu, zira kendi şahsi prestijini ilgilendiren bir kanun etrafında dahi kendi partisini birleştiremediğini iddia ediyordu. Öte yanda Ayan ve Temsilciler Meclislerindeki Cumhuriyetçi mebuslarla Beyaz Saray arasında bir gerginlik olduğu iddialarının Başkanın prestijine pek fazla tesir edeceğine Demokratların kendileri de pek inanmıyorlardı. Hakikat şuydu ki, seçmenlerin büyük bir çoğunluğu Başkan Eisenhower'in memlekette ve kendi partisi içinde mevcut ayrılıkları giderdiği yolunda Cumhuriyetçiler tarafından ileri sürülen iddialarda büyük bir hakikat payı olduğuna inanıyorlardı.

Demokratlar

Demokrat Partinin başkan seçimleri adaylarından New York Valisi Averell Harriman, Başkan Eisenhower'in duvarda asılı resmim parmağiyle işaret ederek, "bu zat" diyordu, "komünist tehdidinin hakikî maksat ve mahiyeti hakkında lâalettayin biri kadar saf davranmıştır", Harriman, Ayan ve Temsilciler Meclislerindeki yeni üyelere hitaben konuşuyordu. Eisenhower'in 1945 de Amerika'nın barışı korumak için Sovyetlerle birlikte çalışabileceği fikrini ortaya attığını hatırlatıyordu. Başkan, geçen sene de Cenevre'de eski dostu Mareşal Zhukov'un omuzuna elini atıp ikisinin de aynı şeyi, barışı istediklerini söylememiş miydi ?

Nixon

Cumhuriyetçilerin yükü..

Komünizme karşı yumuşak davranmanın 1956 seçimlerinin mühim meselelerinden biri, belki de en mühim meselesi olacağına inanmıyanlar pek çoktu. Fakat Harriman bu son demeciyle bütün şüpheleri yok etmişti. Harriman bu meseleyi öyle bir şekilde ortaya koymuştu ki, iş Demokratlarla Cumhuriyetçiler arasında bir tartışma konusu olmaktan çıkmıştı. Harriman diyordu ki: "Başkan adaylığına en uygun aday benim" O hiç bir zaman "komünizme karşı yumuşak davranmamıştı". Onun yakasına kimse "komünistlere karşı müsamahakârdır etiketini iğneleyemezdi". Acaba Harriman kendisini bu hususta Stevenson ile Kefauverden farklı mı görüyordu? Milli Basın Kulübünün bir öğle yemeğinde "eğer bu türlü iddialar ortaya atılırsa, bu ona buna çamur atmak devri* nin başlangıcı olur" diyerek bu şüpheleri cevaplandırmışı ve şöyle devam etmişti: "Yalandır, iftiradır. Beyanatımın bu iki mükemmel Demokratı, Stevenson ile Kefauver'i küçük düşürmekle, lekelemekle zerrece ilgisi yoktur".

Harriman Güneye yaptığı seyahatte North Carolina'da Stevenson taraftarı genç Demokratların öğle ziyafetinde kendisi hakkında ileri sürülen iddiaları cevaplandırarak, ırk tefrikini önleyici kanunun tatbiki için icabında devlet kuvvetlerinin kullanılmasını teklif ettiğine dair rivayetleri reddediyordu. "Böyle bir teklif onun inandığı şeylerle katiyen bağdaşamazdı. Harriman 250 kadar dinleyicisine. Yüksek Mahkemenin ırk tefriki hususunda verdiği, kararı bütün memlekete şamil bir kanun mahiyetinde izah ediyor ve ona göre tatbik edilmesi gerektiğini söylüyordu. Amerika eğer komünizme karşı açtığı mücadeleyi kazanmak istiyorsa, "hür insanların üçte ikisinin beyaz ırktan başka ırklara mensup olduğunu" unutmamalıydı. Sonra Sovyetler, Amerika'da açtıkları nefret kampanyasının icabı, ırklar arasında fark güdüyorlardı. Harriman'ın bu sözlerim genç Demokratlar nezaketen alkışlamışlardı. İçlerinden' biri 1-çini çekerek şöyle diyordu: "Konuşmasını ' bitirdiğine çok memnunum. Şimdi o Ne w York'a döner, biz de reylerimizi istediğimiz gibi veririn".

Truman adayını söylemiyor

Harriman'ın şansım döndürebilecek tek adam, eski Başkan Harry S. Truman, geçenlerde onunla kahvaltı etmişti. Truman Avrupa'dan yeni dönmüş, gazetecilerin binbir türlü sualine muhatap olmuştu. Gazeteciler mütemadiyen hangi adayı tercih ettiğini soruyorlardı. Truman Harriman da, Stevenson da kabiliyetli kimselerdir. İkisi de mükemmel başkan olurlar" diye cevap veriyor, "çocuklar boşuna uğraşmayın, umumi toplantımızdan' evvel ağzımdan başka lâf alamazsınız" diyordu.- Eski Başkandan Harriman'ın da gazetecilerden bir şey öğrendiği şüpheliydi. Kahvaltıdan sonra Truman Harriman'la birlikte bir basın toplantısı yaptı. Pek yakında Chicago'ya gidecek ve orada Stevenson'la yemek yiyecekti. Eski Başkan bu suretle Harriman'la Stevenson arasında bir tefrik yapmadığım belirtmek istiyordu. Fakat öte yanda bir şeyi açıklamaktan da geri durmamıştı. Gazeteciler Truman'ın şu sözlerini aynen not etmişlerdi: "Kefauver'in California'da mağlûp edilmesine çok memnun oldum". Harriman bu beyanata iştirak etmemişti. Gazetecilere, şimdiye kadar hiç bir adayın, aleyhinde tek kelime söylemediğini, Kefauver ile Stevenson'un kendisine benzeyen Demokratlar olduğunu bildirdi. Harriman'ın bu sözleri, Kefauver'e angaje olmuş 160 kadar delegeyi kendi tarafına çekmek için ortaya attığı hatıra gelebilirdi.

Truman

Ağzı pek sıkı..

Halbuki Stevenson artık adaylık kampanyasını düşünmüyordu bile. O mütemadiyen seçim kampanyasını nasıl yapacağını tasarlıyor, gittiği yerlerde kuracağı hükümetin programı üzerinde konuşmalar yapıyordu.

Bir haber . bir tekzip

Başkan Eisenhower, Başkan Yardımcılığı adaylığına Richard Nixon'un yerine başka birisinin getiril-

mesi hususunda kendisine yapılan bir tavsiyeyi kabul ettiğine dair rivayetleri bu hafta başında kat'î bir ifadeyle reddediyordu. Bu tavsiye Başkanın silâhsızlanma özel müşaviri Harold Stassen'den gelmişti. Stassen, Massachusetts Valisi Christian A. Harter'in Nixon'un yerine Başkan Yardımcılığı için aday gösterilmesini istemişti. Bu haber Cumhuriyetçi Parti çevrelerinde bir bomba gibi patlamış ve sükûneti bozmuştu. Başkanın Panamadaki basın sözcüsü bu hususta yayınladığı bir tebliğde, "Başkanın Stassene, Başkanlık resmî memurları arasında bulunduğu cihetle böyle bir beyanat yapamıyacağı keyfiyetinin gayet sarih olduğunu hatırlattığı" bildiriliyordu. Cumhuriyetçilerden çoğu bu beyanatından sonra Stassen'in bakanlık seviyesinde olan işine nihayet verilmesini istiyorlardı. Basın sözcüsü James Hagerty Başkanla istişare ettikten sonra şu beyanatı yayınlamıştı: "Mr. Stassen Cuma günü Başkana böyle bir demeç vereceğini bildirmiş, Başkan Yardımcısı da beyanatı yapmadan bundan haberdar etmişti. Başkan kendisine bir ferd olarak istediği şekilde beyanat verebileceğini, fakat Başkanlık makamının resmi bir mensubu olarak böyle bir beyanatta bulunamıyacağını hatırlatmıştır".

Stassen ise basın toplantısında kendisinin Eisenhower'in şahsî bir temsilcisi gibi vazife görmediğini izah ediyor, yaptığı beyanatın hiç bir suretle vazifesini tehlikeye düşürmiyeceğini ileri sürüyordu. Stassen Başkan Eisenhower'e sadık kalmak şartiyle Harter'in adaylığı için çalışmak niyetindeydi. Ona göre, gelecek seçimin dünya çapında bir ehemmiyeti vardı. Eisenhower - Nixon ekibinin seçimi kaybedeceğini zannetmiyordu. Fakat, içerde bağımsız halk topluluğu, dışarda hür memleketler halkı Eisenhower - Harter ekibine daha büyük bir itimad göstereceklerdi. Stassen basın toplantısında şöyle demişti: "Bu ekip devamlı bir sulhün sağlanması imkânını geliştirecek ve Amerika'nın komünizme karşı muzaffer olmasını mümkün kılacaktır. Ayrıca Amerikan ekonomisinin istikbalde daha istikrarlı ve daha verimli bir hale gelmesini de temin edecektir".

Bir münakaşa

Diğer taraftan Başkan Yardımcısı Nixon'un son dünya seyahatinde Nehru ile münakaşa ettiği hatırlatılıyordu. Başkan Yardımcısı Pakistanda yaptığı bir basın toplantısında daha önceki bir beyanatından bahisle komünist yardımını kabul etmenin bedeli hürriyet olan tehlikeli bir hareket olduğunu söylerken Nehru'yu kasdettiğini açıklamıştı. Nehru ise buna cevaben Nixon'un bu görüşünün antidemokratik olduğunu iddia etmişti.

Stevenson'a göre, Stassen'in Başkan Yardımcılığına Nixon'dan başka birinin getirilmesi teklifi Cumhuriyetçi Parti içindeki derin anlaşmazlığın yeni bir tezahürüydü.

K A D I N

İstanbul

Deniz ve Beyoğlu

Ankaradan olsun, Anadolunun diğer vilâyetlerinden olsun İstanbula gidenlerin gözünde en çok tüten iki şey vardır: Deniz ve Beyoğlu.

Deniş, eski ve. değişmez deniz mısafirlerini daima aynı dinlendirici karşılayışla ağırlar.

Beyoğlu daha değişik, daha kaprislidir. Hele kadınlar için büyük mağazaların vitrinleri daima sürprizlerle, cazip buluşlarla, yeniliklerle doludur.

Bu sene misafirlerin, büyük bir merakla ilk koştukları yer Beyoğlu olmuştur. Fakat zevk ve yenilik bakımlarından Beyoğlunun misafirleri sukutu hayale uğrattığı muhakkaktır.

Hazır elbisecilik

Birçok mağazalarda hazır elbiseler, ceketler, eteklikler nazarı dikkati celbetmektedir. Fakat geçen yazdan bu yaza hazır elbisecilikte en ufak bir terakki kaydedilmiş denemez. Bu hazır elbiseciliğin hemen hemen her yerde aynı gelişigüzel zevkle yapıldığı aşikârdır. Ne cazip bir kup nazarı dikkati celbetmektedir, ne de piyasada metre ile satılan kumaşlardan değişik bir kumaş.. Yalnız son senelerin moda kumaşı haline gelen ve şimdi bir hayli de ucuz satılan "pandora" lardan yapılan geniş ve zengin eteklikler hem renkleri, hem biçimleri ile nazarı dikkati celbetmektedir. Terzi parası verecekler için 50 liraya bu eteklikler ucuz sayılabilir.

Trikotaj

Beyoğlunda gene en çok nazarı dikkati celbeden şey yünlü veya pamuklu merserize trikotaj işleridir. İşportada mebzulen mevcut olan bu ucuz bluzlar bazı büyük mağazalarda cidden Avrupai bir manzara ile karşımıza çıkmaktadır. Bunlar seri halinde, her renkte ve her boyda mebzulen mevcuttur.

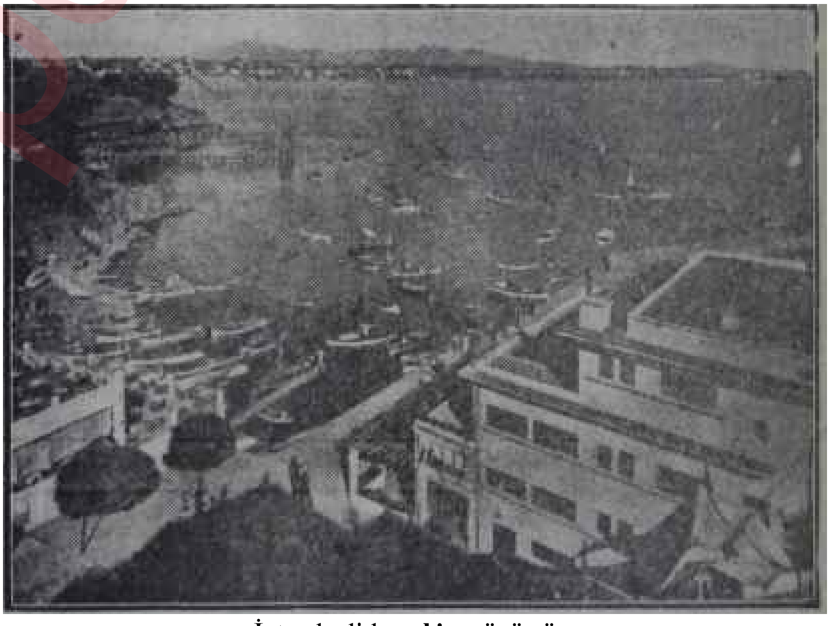
Kumaşlar

Güzel kumaşlar vardır. Fakat her vitrinde aynı şeyleri seyretmek-; ten insanın arzusu kaçmaktadır. Evet her vitrinde ve herkesin üstünde aynı kumaşlar nazarı dikkâti celbetmektedir. Aynı desenler çok fazla miktarda yapılmış ve yeknesaklığa kaçılmıştır. Bu arada nazarı dikkati celbeden bir hususiyet te, herhangi bir kumaşa, moda olan kumaşın adının takılmasıdır: Beyoğlunda ne beğenseniz adı poplindir. Fakat ne olursa olsun, cidden güzel poplinler mevcuttur. Bunlar daha ziyade pamuklu saten gibi parlak fakat düşük, büzgüye çok elverişli kumaşlardır. Güzel, soluk ve pastel zeminler üzerine irili ufaklı puanlılar nazarı dikkati Celbetmektedir. Fiyatları 11 lira küsurdur.

Düz kumaşlar arasında, en güzel renkleri "şantuğ" larda bulmak kabildir. Bu senenin moda renklerinden biri olan mandarin renginin muhtelif tonları da şantuglarda mevcuttur. Metresi vasati 16"liradır. Bu arada bazı mağazalarda 44 liraya satılan Fransız emprimelerinin yaranda 25 liraya satılan çok hoş yerli tafta emprimeler ve gayet tok, güzel yerli faylar, ipekliler mevcuttur.

Ayakkabılar

Fiatlar kadınlar için vasati 35 ilâ 60 arasındadır. Her zamanki gibi ince işçilik nazari dikkati celbetmek-

İstanbul'dan **bir** görünüş

Ankaralıların hasreti

tedir. **Bu incelik** plaj takunyalarına kadar **sirayet** etmiş ve takunyaların da topukları inceldikçe incelmiş, nazikleşmiştir.

Temenni edilecek şey ayakkabı esnafının bundan sonra rekabeti yalnız estetik noktayı nazarından değil, malzeme ve sağlamlık bakımından yapmalarıdır. Çünkü herkes müttefiken kabul etmiştir ki son **senelerde** bizim canımız en çok ayakkabıdan yanmıştır. Biz de sağlama fazla rağbet edip iyi çalışanları mükâfatlandırmak yolunu tutmalıyız.

Yenilik

Beyoğlunda yenilik ariyan gözler uzun ve dar bir mağazanın vitrinine takılıp kaldılar. Burada 100 lira civarında satılan deri ceketl'er

Beyoğlundan bir görünüş

İstanbulun cazibesi

hakikaten değişik renkleri ile gözü alıyorlardı. Pembeler, tatlı yeşiller, 'güzel maviler deride gayet cazip duruyordu.

Teferruat

Beyoğlunda ve 'bütün İstanbulda nazarı dikkatti celbeden birşey de renkli ve çeşitli plaj çantaları idi. Her sokak başında işportacılar bunları sopalarına takmış dolaştırıyorlardı. Bavul şeklinde olanları vardı.. Kimi elbiselik kumaştan yapılmıştı, kimi plâstikten, kimi hasırdan.. Fiatlar 7,5 liradan başlıyordu. Bu sene moda olan geniş hasır kaplin şapkaların da bir cinsi 22 liraya satılıyordu. Siyahı, pembesi, mavisi, sarısı mevcuttu. Fakat bunları da insan fazla görmekten usanıyordu.

Bir Takunyanın Masalı

Jale CANDAN

Mavi bir takunya denize düştü. İstanbulda bu yaz moda olan incecik upuzun sivri topuklu pırıl pırıl yepyeni bir takunya teki.. Sahibi onu merdiven başında bırakarak denize girmişti. Zaten Moda plajında âdetti: kadınlar takunyalarını merdiven başlarında bırakarak yüzmeye gidiyorlardı.

Takunya denize düştü ve akıntıya kapılarak yavaş yavaş banyonun kullanılmayan yosunlu havuzuna, doğru yol almaya başladı. Merdivenin alt kısmında, tam o anda, denize girmeye hazırlanan bir genç kadın vardı. Ayağını suya batırıyor, çekiyor, tekrar batırıyor bir türlü dalmaya cesaret edemiyordu. Bir çocuk oturduğu yerden ona seslendi:

"— Takunya düştü, efendim."

Kadın döndü. Telâşla baktı: düşen kendi takunyası değildi. Ellini uzatsa takunyayı yakalardı, ama elini uzatmadı ve lakayt, basını öbür tarafa çevirdi.

Çocuk telâşlanmıştı. Güneşlendiği yerden:

— "Takunya gidiyor*' dîye bağırdı.

Kadın bu sefer,,havsalanın kabul edemiyeceği bir "nemelazımcılık„ ile "Benim değil" dedi ve denize atladı.

Çocuk kalktı, yüksekten suya güzel bir plonjon yaptı. Takunyayı kaptı, yerine koydu, tekrar tahtaların üzerine uzandı.

Biz birkaç seyirci hâdiseyi, merakla, takib ediyorduk. İçimizden birisi:.

"— Dünya yansa, kadın kendi hasırını yakmamaya bakacak, dedi. Ötesi ona vız geliyor!."

Hepimiz bu çok bariz hodbinlik karşısında donmuş kalmıştık. Fakat öyle zannediyorum ki birçoklarımızda bu aynı lakaydi ve "nemelâzımcdık" az veya çok kapalı şekilde mevcuttur. Böyle en ufak bir hâdiseden tutun da en mühimine kadar, her yerde, bu lâkaydimizin cezasını çekmiyor muyuz? Yeni bir otobüs, bir vapur gelmiştir. Koltuklan gıcır gıcır marokenle kaplıdır. Bakarsınız bir çocuk bu canını koltukların üzerine çıkmış, çamurlu ayakları ile tepinip duruyor, ne anası ses çıkarır, ne de siz en ufak bir ihtarda bulunabilirsiniz, öyle ya nenize lâzım? Ama düşünsek ki, bu mal hepimizin malıdır ve hepimiz, her yerde hodbinlere icab eden reaksiyonu gösterirsek onlar bir hayli azalır ve hattâ ihtara maruz kaldıkları zaman susup itaat etmekten başka çareleri kalmaz. Ya alış veriş yaparken göz göre göre bizi aldatanlar? Onları utandırmaktan neden utanırız? Gene yalnız kendimizi düşündüğümüz için değil mi? Çünkü belki vereceğimiz beş on kuruş fazla, bizi sarsmayacaktır. Ama bizden sonra aynı kazığı yiyecekleri .düşünsek başka şekilde hareket etmemiz icab etmez mi?.

Bu lakaydi bazen kibarlık maskesi altında gündelik hayatımızı tehdit eder. Bazen de "medeni cesaretsizlik" şekline bürünür, en hayatî meselelerde karş;mıza çıkar.. Bir profesörün hastasına yanlış teşhis koyduğunu bir an için tasavvur edelim', bu yanlışlığı farkeden asistan susarsa hastanın hali ne olur? Ya haksızlığa uğruyan insan? Onu da kurtaracak olan en büyük kuvvet diğer insanların toptan alâkası değil inidir?.

Bugün medeniyetlerine imrendiğimiz memleketler var. Birçoklarımız bu memleket vatandaşları ile yakından konuşmak fırsatını bulmuşuzdur .Fert olarak, bunların hiçbirisi bize üstün değildir. Ne daha zekidirler, ne daha mükemmel ve idealisttirler, hatta ne de her zaman bizden çalışkandırlar. Fakat hepsinde, nazarı dikkati celbeden bariz vasıf kendi menfaatlerini yaşadıkları cemiyete mensup diğer insanların menfaati ile birleştirmiş olmalar dır..

Ankarada, Kadınlar Birliğinin misafiri olarak gelen bir Amerikalı hayır cemiyeti başkanı bize şu düşündürücü sözleri söylemişti:

"Bugün artık bir kadının dört duvarı evinin küçük dört duvarı değil, yaşadığı cemiyetin geniş hudutlarıdır. O bu cemiyet için çalıştıkca, kendi dört duvarı içinde de daha müreffeh, daha mesut yaşıyacaktır. İnsanlar tek tek cemiyeti düşünecektir ve cemiyet te toplu halde tek tek o insanlar için çalışacaktır".

... Ama takunya suya düşer, yanıbaşında bulunan insan kolunu uzatıp onu almazsa, bir başkasının daha büyük bir gayret sarfederek, yüksekten atlayıp onu yakalaması icabedecektir. Eğer o da atlamazsa daha fedakâr birisinin takunyayı yosunlu havuzdan kurtarması gerekecektir. Marifet bir cemiyette herkesin kendisine düşen küçücük gayreti yapmasından ibarettir. O zaman ne daha cesuruna ihtiyaç kalacaktır, ne de daha fedakârına.. Aklıselim kâfi gelecektir: Dünya yanarken kimse kendi hasırını kurtaramamıştır ki!

Yeknesaklık

İşte İstanbulda ve Beyoğlunda insanı en çok sukutu hayale uğratan şey bu yeknesaklığa doğru gidişti.. Gerek hazırcıların, gerek kumaş fabrikatörlerinin ve halkın en çok dikkat edeceği şey bu yeknesaklıktan kaçmaya gayret etmekti. Bize yerli malını sevdirecek ve Avrupa malı hastalığından kurtaracak en mühim amil herşeye biraz zevk ve değişiklik katmak gayreti olacaktı.

Bunun için biraz da bizim yerli dokumalarımıza, yerli motiflerimize dönmek, bunlardan istifade etmek veya ilham alarak yenilikler yaratmak icab ediyordu. Eski şeylerimizi yeni tarzda kullanmak yoluna gidecek olursak önümüzde tükenmek bilmez bir memba bulacaktık.

Aile

Babaların yeni mesleği

Baba eve girer girmez, sekiz yaşındaki oğlu Üzerine atıldı ve arsız bir sesle, sabahleyin, kendisine vaadetmiş olduğu topu alıp almadığını sordu. Baba vaadini unutmuştu. Çocuk acı feryatlar atarak, yalancı bir ağlama tutturdu. Tam bu sırada odalardan birinden bir küçük kız fırladı. babasının ceketini yakalıyarak, bir teraneye başladı:

"— Parka gideceğiz, haydi baba çocuk parkına!"

Evde misafir bulunan bir yaşlı hanım, esefle başım salladı:

"Biz çocukken babamızdan Allahtan korkar gibi korkardık, dedi, baba mız eve gelince, çıt olmazdı artık. Ama kabahat hep zamane gençlerinde.. Bizim babalarımız bizi ömürlerinde kucaklarına alıp okşamış değillerdi. Rivayete göre, onlar bizi gece uyurken öperlermiş.."

Her iki seklin de hatalı olduğu muhakkaktı. İhtiyar kadının hasretle andığı eski otorite sistemi mesut bir aile kurmak için makbul sayılacak bir sistem olmaktan çok ve çok uzaktı. Vakıa babanın otoritesi bugün de, aile saadeti için şarttı ama bu otorite eskisi gibi korkuya değil sevgiye dayanacaktı. İtaat ve saygı sebepsiz yere değil bilinerek, istenerek, arzu ile tatbik edilecekti.

Anne inhisarına veda

Baba eski sistemde olduğu gibi çocuklarının bir yabancısı olarak yaşamıyacak, onları yalnızca annelerinin inhisarına bırakmıyacaktı. En fedakâr annenin bile, çocuğuna gösterdiği aşırı bağlılık çocuğa ekseri zarar veriyor, bazan onu mahvediyordu. İşte bunun içindir ki, baba eve dönünce çocukların deliklerine kaçışan fareler gibi saklanacak yer aramaları katiyen şayanı arzu değildi. Baba, anne ile çocuklar arasında kurulan hissi bağları mantık ve ölçü ile frenleyen, evin huzurunu tomin eden herşeyi yoluna koyan, herşeyi bilen, akşamları sevinçle beklenen, kuvvet kaynağı bir varlık olacaktı.

Aile saadeti mevzuunu inceleyenler ve çocuk terbiyesi mütehassısları babanın ailedeki rolüne gittikçe daha büyük bir ehemmiyet ve kıymet vermektedirler.

Bugünkü aile saadeti anlayışında baba artık yalnız evin maişetini temin eden ve rahatı kaçırılmamak için saygı gören bir insan değildir. O her an evinde, çocuklarının içinde ve onlarla beraber yaşar. Yalnız bu yeni sistemi dejenere ettirmemek için, babaların da yeni mesleklerini lâyıkı ile öğrenmeleri şarttır.

Çocuk doğmadan

Baba olacak her erkek, derhal bu yeni mesleğe intibak etmeğe çalışmalıdır. Mesleğin ana prensibi bu hâdiseyi sevinçle, zevkle karşılamaktır. Çünkü insan istese de istemese de, bir kere baba oldu mu bu bir ömür içindir ve şunu unutmamak lâzımdır ki, işlerini severek yapmıyan işçiler hiçbir zaman patron olamazlar.

İkinci prensip babalık mesleğinin kolay bir meslek olmadığını peşinen kabul etmektir. Bu birçok fedakârlıklar icabettirecektir. Uyku saatleri, zevk ve istirahat zamanları, para bundan böyle sık sık çocukla paylaşılacaktır. Vakıa babalar Çocuklarına bir yandan verirken, bir yandan muazzam bir zenginlik toplarlar. Fakat mukabil bir sevgi, minnet ve bağlılık hislerini elde etmek için çok uzun zaman beklemek ve bu bekleme devrinde sabırsızlığa kapılarak yapılan fedakârlıkları çocuğa hatırlatmamak lâzımdır. Babaya neler borçlu olduğunu çocuk kendisi keşfetmenlidir. Bu keşif çocuğun nazarında babayı yükseltecek ve arkadaşlıklarını kuvvetlendirecektir. Çünkü baba ile çocuk arasında en makbul, en güzel his derin bir arkadaşlıktır. Anne İle çocuk arasında, adeta gayrı şuuri bir aşk mevcuttur. Çocuk ile baba arasında ise öyle bir münasebet vardır ki baba isterse bunu dünyanın en güzel şeyi yapabilir; fakat bu doğrudan doğruya babanın gayretlerine bağlıdır.

2 yaşına kadar

Çocuk henüz babadan doğrudan doğruya birşey istemez ve babanın vazifesi tamamiyle **pasiftir.** Fakat fevkalâde mühimdir. **Çünkü bir** bebeğin evde sebebiyet verdiği **bir** çok rahatsızlıklara baba şuurlu bir sabırla boyun eğerse, anne yorgunluklarını daha iyi karşılıyabilecek, çocuğu daha sakın ve mesut bir hava içinde büyütebilecektir.

2 yaşından 7 yaşına kadar

İki yaşında bir çocuk hayaller, renkler, seslerle kurduğu hayalî dünyadan bizim dünyamıza girer. En çok istediği şey bu dünyanın sakin, emin, muntazam olmasıdır.

Baba anne ile birleşerek, çocuğa aradığı huzurlu **hayatı** vermelidir, Karıkocanın anlaşma içinde yaşaması şarttır. Karıkoca muayyen kabahatler için çocuğa verilecek muayyen cezaları da. tespit etmelidirler. Böylece ilk kanunlar, ilk prensip kararları çocuğun kafasına değişmez kaideler olarak yerleşmeğe bağlıyacaktır.

Baba sinirlerine tamamiyle hâkini

Anne, baba ve yavru

Bir yığın da gaile,.

ve anneyi de 'bu yola teşvik edecek şekilde anlayışlı, müşfik olmalıdır. Meselâ bir babanın sinirlerine hâkim alairmyarak kapıyı şiddetle vurması, bağırması bazan çocuğun zihnine o kadar fena şekilde yerleşebilir ki, sebebini izah edemediği bu gürültüleri bir ömür boyunca duyabilir. 3 yaşına doğru çocuk muhakeme etmese de, bazı fikirleri birleştirir, meselâ sivri uçlu birşey görünce batacağını akıl eder, suyun ıslatacağını bilir, dumanı çıkan bir şeyin sıcak olduğunu idrak eder. İşte gene bu yaşlara doğru çocuk, kuvvet fikrini baba ile birleş» tirir. Baba onun küçük kafasında, herşeye kadir bir üstün kuvvet gibidir.. İşte bunun içindir ki, baba, çocuğun yanında karısı ile kavga edecek, zaaflarını gösterecek herhangi bir hareket yapmaktan çekinmelidir. Soğukkanlı, sakin olmalıdır. Çünkü kuvvetin en büyük delili budur.

7 yaşından 10 yaşına kadar

7 yaşından itibaren çocuk babada en çok "otorite" arar. Vakıa annesinin de bir otoritesi vardır ama bu otorite çocuğa fazla duyulan bir garla gibi gelir: ellerini yıka, gürültü etme, dikkatli ol ve saire.. Çocuğun günde yüz defa adetâ dinlemeden duyduğu tekerlemelerdir. İşte bunun içindir ki anne sık sık babanın otoritesine müracaat etmek zorunda kalır. Halbuki bu müracaatın sık sık değil, tesirli olması için nadiren yapılması ve en mühim hâdiselerde yapılması lazımdır.

10 yaşındaki çocuk için baba artık herşeye kaadir bir üstün kuvvet değil, meziyet sahibi bir büyük dosttur. Çocuk onu daima kendinden çok kuvvetli bulmak ister. Çünkü gayesi bir gün ona benzemektir. Fakat gizli gizli denemeler de yapmaktan kendini alıkoyamaz. Meselâ babasını kandırmaya çalışır, onun otoritesini kırmaya uğraşır. Bunda muvaffak olursa, neticede kendini kazanmış olsa da, defin bir hayal sukutuna uğrayacaktır.

10 yaşından sonra

Çocuk artık herşeyi öğrenmek ister ve "baba" adeta onun bilgi ansiklopedisidir. Bozulan bisikleti de o onaracaktır. yapılamıyan vazifeyi de o başaracaktır. Baba bu zor durumdan kolaylıkla aminin akı ile çıkabilir. Çünkü çocuklarda mantık zannedildiğinden fazladır ve onlar müşküllerini babalarına arzederken hepsinin babalarının şahsî gayretiyle halledilmesini beklemez, daha ziyade babalarının kendilerine bir yol göstermesini isterler. Atlı karıncanın nasıl hareket ettiğine akıl erdiremiyen baba, çocuğuna kaçamak bir cevap vermemeli, bilmediğini de söylememelidir. Tapacağı şey atlı karıncayı idare eden adama yaklaşarak nazikâne izahat istemektir. Çocuk böylece ihtisasa hürmet etmeyi, herşeyi yerinden ve menbaından öğrenmeyi de **âdet** edinecektir. 10 yaşından itibaren bir baba çocuğuna **kendi** zevklerini, siyasî düşüncelerini, prensiplerini de aşılayabilir. Çocuk yavaş yavaş bu mevzuları münakaşa etmeyi öğrenmelidir.

15 inci yaş *ve* ötesi

Çocuk artık bir delikanlı olmak üzeredir. Baba için ektiklerini biçmek zamanı gelmiştir. Eğer çocuğu kendisine saygı duyuyorsa onun sevgisinden emin olmak lâzımdır. Eğer çocuğu kendisine' kıymet veriyorsa, haliyle onu sayacaktır. Çocuk babaya ne zaman kıymet verir? İste mühim mesele buradadır. Zannedilir ki çocuk babasına hayattaki muvaffakiyetlerine göre kıymet verir, 'halbuki 15 yaşındaki bir delikanlı için kazanılmış mevki ve paralardan ziyade mühim olan birşey vardır, bu da, mevkinin ve paranın ne şekilde kazanılmış olmasıdır. Hile, yalan, zaaf ve alçaklık delikanlıların ve küçük genç kızların kolay kolay gözlerinden kaçmaz ve onların en çok ehemmiyet verdikleri şeylerdir. Karıkocanın birbirine ihaneti de gençlerin gözünden kaçmaz ve onların hayatını derin yaralarla zedeler.

Çocuklar bütün bu hislerini açığa vurmaz ve mükemmelen gizlerler. Fakat bunların menfî tesirlerinden bazan bir ömür boyunca kurtulamazlar. Babasına benzemek istemiyen bir çocuk bedbaht bir çocuk demektir.

Bir çocuk müşfik bir anneye ve saygıdeğer bir babaya muhtaçtır. Onun saadeti bu muvazeneden doğacaktır.

Moda

Genç kızın giyimi

Annelerin büyük problemlerinden bir tanesi de büyümekte olan genç kızlarının **giyimleridir.**

Genç kız kıyafeti

Sade ve neşeli

Tanınmış birçok mecmualar bu hususta **dünya** çapında şöhret yapmış mütahassısların **fikirlerine** büyük, bir yer verirler. Dikkat edilecek birinci kaide genç kızların giyinirken büyüklüğe özenmemeleri ve tıpkı anneleri gibi, yaslanmamaya gayret etmeleridir. Çünkü insan ne yasta olursa olsun, daha yaşlı gösterdikçe çirkinleşiyor demektir. Bunun için, yeni modanın acayipliklerinden, lüzumsuz orijinalitelerinden özentili yeniliklerinden kaçınmak ve klâsik genç kız modasına mümkün mertebe yakın modelleri seçmek lâzımdır.

Meselâ moda ne olursa olsun, küçük genç kızlar çok fazla marifetli kupları olan elbiseleri, çok fazla açık yakalı biçimleri, fazla dar etekleri, iddialı saç tuvaletlerini tercih etmemelidirler. Makyajları da, hiçbir zaman, onların tazeliklerine zarar **vermemelidir.**

Ufak bir bütçe

Bir genç kız, ne kadar ailece zengin olursa olsun tuvaletlerine ve süsüne fazla miktarda para harcamamalı ve imkânları nispetinde daima makul bir giyim bütçesine sadık kalmalıdır. Bu, hem onu aşırı değişiklikler yaparak herkesin nazarı dikkatini celbetmekten kurtarır, hem de, akranları arasında daha çok sevilmesini sağlar. Gösteriş, genç kıza yakışan birşey değildir, onu antipatik dahi yapabilir. Fakat bu genç kızın fena giyinmesi manâsına alınmamalıdır. Bilâkis gene kız hayata yeni atılan, hayatın eşiğinde olan bir insandır. Onun kendisini herkese tanıtması mevzuubahistir ve zevk ile giyinen bir genç kıs kendisini tanıtmanın en iyi yolunu bulmuş demektir.

Zevkle giyinebilmek için, bir genç kız gardrobunun esasım teşkil edecek olan bir veya iki entariyi büyük bir itina ile seçmelidir. Bunları ve mantosunu, tayyörünü mümkün mertebe iyi bir terziye diktirmelidir. Bundan sonra yapacağı şey kendisine ucuz ve zarif yazdık ve kışlık eteklikler dikmek, zarif ve hafif bluzlarla bir küçük eşarp, bir hasır çanta ve ufak tefek buluşlarla sık olmaya gayret etmektir. Bir genç kız daha küçük yaşından, renk ahengini, az elbise yapıp bol aksesuvar olmayı, temizliği ve kendi kendine şıklığını tamamlamayı öğrenmelidir. Birçok anneler genç kızlarının tembelliklerinden şikâyet edip dururlar. Onları çalışmaya ve boş vakit geçirmemeye alıştırmanın en güzel yolu, süslerini temin edecek faaliyetlere alıştırmaktır. Bir genç kızın patronla biçilmiş bazı ufak tefek kıyafetleri dikmemesi için hiçbir sebep yoktur. Saçlarına ve tırnaklarına itina etmeyi bluzlarını sık sık yıkamayı da küçük yaştan itiyat haline sokmalıdır ve bilmelidir ki, kadım sık yapan şey bu itinadır. Fazla para sarfetmek değil..

K İ T A P L A R

ÜÇ BUUTLU HİKAYELER

(Yazan: **Kemal Bilbaşar. Ticaret Matbaacılık T.A.O. İzmir 1856-96** sayfa, 200 **kuruş)**

Kemal Bilbaşar Uç Buutlu Hikayeler adını verdiği kitabını iki bölüme ayırmış: Kentten hikâyeler, ve Köyden hikâyeler.

Kentten hikâyeler bölümünde iki usun hikâye yer alıyor. Bunlardan birincisi kitaba, da adını veren "Üç Buutlu Hikâye,, dir. Kemal Bilbaşar bu hikâyesinde ayni konuyu üç kişiye ayrı ayrı başka başka cephelerinden anlattırır. Hikâyenin mevzuu oldukça enteresandır. Egenin küçük kasabalarından birinde iki ağa aralarındaki husumeti yatıştırabilmek için aralarında çocuklarını evlendirmeğe kalkışırlar. Düğün hazırlıkları başlar. Ama ağaların ikisi de biraz sonradan görme olduklarından düğünün anlı-şanlı olabilmesi için şehirdeki bilmem hangi palasda yapılmasını kararlaştırırlar.

Hikâyeyi önce gelinin amcasının ağzından dinliyoruz. "Söyledim ama dinletemedim. Gösteriş budalası olmanın cezasın Çeksin varsın!. Hasedimden söylüyorum sandı. A mübarek ben senin öz kardeşinim be!. Kardeş kardeşin kötülüğünü ister mi? Allah sana, yürü ya kulum! demiş, yürümüşsün, biz kalmışız kaldığımız yerde.. Allah taksimi bu.. Neye hasetlik duyayım yani..." Böylece söze başlıyan amca temiz ve akıcı bir kasabalı diliyle olanlardan biraz şaşkın, biraz mah--up ama biraz da "oh olsun!" der gibi hikâyeyi anlatır.

Dünürler, gösteriş budalalığı içinde bütün kasabalıyı trenlerle şehre düğüne taşırlar. Kasabalılarda bir şaşkınlık, bir yerini yadırgama. Tren tutan, kusan kadınlar, çişim geldi diye ağlaşan .sümüklerini çekiştiren çocuklar, kalabalık, itişme kakışma, şehrin o lüks bilmem ne palasının duvarları ayna ile kaplı, parkeleri cilalı salonuna gelindiğinde bir bozgun daha: Cilalı parkeler üstünde ayağı kayıp düşenler mi istersiniz, masaların üstündeki çatal, kaşık, bardak bolluğu içinde şaşırıp bocalayanlar mı?

Yenilir' içilir, sarhoş olunur, caza harmandalı, çiftetelli emirleri,, göbek atmalar. Velhasıl hikâyeyi anlatan kız amcasının diliyle "bir rezillik ki hiç sormayın.'?

Nihayet vakit gece yarılarını geçer, kasabalılar kasabaya geri döner, gelin ve güveyinin yakınları da o gece palas'da kalırlar. Gelinle güvey gerdeğe sokulur ve herkes odasına çekilir sızar. Düğünün yorgunluğu, içkilerin ağırlığı herkesi mahvetmiştir. Derken ertesi sabah uyanırlar ama bir gürültü bir kıyametle. Gelin feryat-figan ağlamakta, damat küfürler savurmakta, ortalık birbirine girmektedir.

Gece ortalıktan el ayak çekildikten sonra feci bir yanlışlık olmuştur.

Kemal Bilbaşar

Üç Buutlu Hikayeci

Damatta gelin de körkütük sarhoş olduklarından sızmışlar kalmışlardır. Neden sonra bir aralık gelin hanımın gözleri aralanır. İçi alt-üst olmaktadır, tuvalete çıkar. Ama hâlâ başı döndüğünden odasından dışarı çıkınca gireceği odayı karıştırmamak için kapının tokmağına elindeki havluyu asar, tuvalete öyle gider. Malûm otel koridorlarındaki kapılar hep birbirine benzer. Gelin hanım da hayli sarhoş. İşini görür ve geri döner. Ama işte ne olmuşsa bu arada olmuştur. Kapı tokmağına asılı havlu yer değiştirmiştir. Gelin hanım mahmur yatağa girer kocası sandığı adamın boynuna sarılır. Ama ortalık aydınlanıp da Meral hanım yanında yattığı, kızlığını teslim ettiği adamın bir akşam önce düğünleri olan kocası Tahir olmadığını görünce çığlığı basar. Millet yataklarından fırlar. Rezalet...

Hikâyeyi ikinci cephesinden otelin garsonlarından birisi anlatır. Garson; damadın çocukluk arkadaşıdır. Yıllarca Önceki arkadaşını bir ağanın oğlu olarak ve damat olarak görünce dayanamaz, gideyim şunu bir tebrik edeyim der. Gider, elini uzatır tebrik etmek ister ama, damat bey eski arkadaşını tanımamazlıktan gelir, üstelik bir güzel de haşlar, kovar.

Bu garson Receb'in içine müthiş bir ukde olmuştur. Şöyle anlatır: "Hey Allahım, dedim! Sen bana bir fırsat ver de. şu Tahir denen itin yaptığını yanına komayım... Gök kapıları açıkmış meğer.. Keşke Allahtan başka bir şey isteseymişim!'. Gece uyku tutmadı, kalkıp bir sigara **içmek istedim. Helada, sigara içmeye bayılırım. Okulda alışmışız bir kere bu hela keyfine. Bir türlü vaz geçemiyorum. Henüz koridora admımı atmıştım ki, yeni evlilerin yattığı odanın kapısı açıldı. Gecelik kıyafetiyle gelin hanım dışarıya çıktı. Sarhoşluktan sallanıyordu. Kapının tokmağına havlusunu astı. Sonra duvarları tuta tuta helaya gitti. Neye astı bu karı havlusunu kapıya? diye merak oldu bana... Birden çaktım dalgayı. Sarhoş kafayla yanlış bir odaya girmesin, diye havluyu işaret koymuştu. İşte sana fırsat çıktı Recep, dedim kendi kendime.. Şu bitişik odada bir yüzbaşı kalıyor. Odanın kilidi de bozuktur, kilitlenmez. Tahir'e bir oyun oyna ki kıyamete kadar acısını unutmasın. Senden beter rezil olsun elâleme.. Havluyu usulca aldım, yüzbaşının kapısına astım."**

Hikâyenin üçüncü buudunu da gelin Meral hanım bir arkadaşına anlatırken dinliyoruz:

"A... Temin ediyorum sana şekerim... Birdenbire oluverdi herşey. Otel'e Tahir'in nikâhlısı Meral olarak gireceğimi, oradan Yüzbaşı Muammer'in karısı olarak çıkacağımı nereden bilirdim? Bak şimdi... Ayol, vallahi değil. Önceden pişmiş, kotarılmış hiç bir şey yok diyorum sana... Bu derece düzenbaz olmayı hangi genç kız istemez? Keşke o kadar becerikli olsam, yüzbaşı ile yetinir miydim şekerim? Albaydan aşağısına dünyada razı olmazdım."

Sonra Tahir'i sevmediğini, onunla evlenmeğe sırf babasının ve biraz da şehirde satın alacakları villanın hatırı için razı olduğunu, düğünde Tahir'in yaptığı hödüklükleri, zifaf odasına girdikleri halde Tahir'in sızıp kalışım, sonra kendisinin midesinin bulanıp tuvalete gidişini, dönüşte havluyu astığı kapıyı açınca duvarda subay elbiseleri asılı bir odaya girdiğini anladığım, kendisinin idealinin de bir subay olduğunu anlattıktan sonra "Tam geri döneceğim sırada birden durdum. İçimden geliverdi kardeş, subayın yüzünü görmek isteyi verdim. Sarhoşluktan de! Şeytanın işi de! Ne dersen de! Ne olduysa ondan sonra oldu zaten.. Yüzbaşı esmer, yirmiyedi yirmisekiz yaşlarında güzel tür adamdı. Göğsünün kılları, bembeyaz atlet fanilasından dışarıya taşmıştı. Kolları sağlam yapılıydı..

... Ben şimdi hiç birşey bilmeyen sarhoş bir kız gibi, bu adamın koynuna girsem, girerim ya? dedim kendi kendime.

Girersin, giremezsin, bir çekişme içimde... Adam, benim gibi bir kız koynuna girdi diye, oteli alt üst edecek değildi ya! Etse bile ne çıkar? Sarhoşluktan odayı şaşırmış derler.. Kendimi kızlık hülyalarımın kahramanı olan subaylardan birine teslim etmekle ne kaybedecektim? Kimse görmeden odamıza döndüğüm takdirde Tahir'in ruhu bile duymıyacaktı."

Tabii gelin hanım ancak ortalık aydınlanırken daldığı mahmur yorgunluk uykusundan koynundaki a-

dam tarafından uyandırılıyor. Bundan sonrasını da şöyle anlatıyor Meral:

"— "Ne mi yaptım? Birden ayılmış gibi davranarak yüzüne baktım.. ve feryadı bastım. Bilmeden başka bir odada, başka bir erkeğin koynuna girmişim diye kıyametleri koparıyordum."

Kemal Bilbaşar, gerek bu "Üç Buutlu Hikâyesinde, gerek bundan sonraki "Bir kucak gelin çiçeğinin hikâyesi" nde büyük bir ustalıkla ve konuya son derece hâkim okuyucuyu peşinden çekip götürüyor.

Bu "Bir kucak gelin çiçeğinin hikâyesi" 34 sayfa kaplıyan uzunca bir hikâyedir. Kemal Bilbaşar bütün hikâyelerinde olduğu gibi bunda da sosyal hicvi ana tema olarak ele almış. Ama hikâyelerinin hiç birinde bunu yüze çıkarmıyor. Okuyucu ilk okuyuşta sürükleyici, ilgi çekici bir hikâyeye, bir olaya takılıp gidiyor. Ancak üstünde durulduğu düşünüldüğü zaman görülüyor ki, hâdiselerin akışı içinde Kemal Bilbaşar bazı noktalara projöktürünü çevirmiş ve o noktaları iyiden iyiye aydınlığa çıkarmıştır.

Meselâ Bir kucak gelin çiçeği hikâyesinde ortaya koyduğu Ali adındaki çalışkan öğrenci tipi, hergün okula gidebilmek için sabah erkenden kalkıp balık tutmak, hava bozuksa, hamallık etmek, dilenmek, yani ne yapıp yapıp para kazanmak, ancak bu kazandığı para ile okul çantasını teyzesinin haczinden kurtarmak zorundadır. Ali'nin karşısına çıkalı kuruyemiş tüccarı Basri Hayıtoğlu ise karaborsadan milyonlar vurmuş olmasına rağmen pinti, cimri, kârını değil, her zaman ziyanını hesap eden korkunç bir tiptir. Sonra birisine metreslik, diğerine âşıkdaşlık yapan, kendisini para ile satan bir kadın, hasta- çocuklarının sağlığı için çırpınan fakir bir rum ailesi, bunların fakirliğini istismara çalışan bir ressam, sahtekâr bir çiçek tüccarı, ölümden bile eski bir kinine öç payı çıkaran bir başka zengin, bir göz gece konduya sahip olabilmek için ömrünü harcamış bir mezar kazıcısı. karşısındakini aldatarak- kâr etmeyi is sayan bir küçük esnaf, saadeti bulamamış bedbaht bir koca, bekârlığı sultanlık sayan bir iş adamı, şanolarda şarkı söyliyen bir kız ve bütün bunların arasındaki bağlar, içtimaî farklar, tenakuzlar, hepsi ama hepsi bir kucak gelin çiçeğinin etrafında, maceralarını yasıyorlar.

''İlk Taksit", "Tapu". "İğreti Elbiseli adam" ve kitabın ikinci bölümünü teşkil eden Köyden hikâyeler bölümündeki: "Hacılar". "Dereyi Kurtarmanın Yolu", "Şeftaliler", "Kurban" ve "Dönek" adlı hikâyelerde de zaman zaman kuvvetli, zaman zaman belirsiz hep bu hava var. Bilbaşar muhakkak ki iyi bir hikayeci. Hâdiseleri etraflı görüyor. Dili de sağlam ve temiz. Kemal Bilbaşar'ın Köyden Kentten Üç Buutlu Hikâyeleri zaman zaman adeta nutuk verir gibi bir havaya girmesine rağmen gerçekten başarılı hikâyeler olarak dikkati çekmektedir.

M U S İ K İ

İyi bir vatandaş

Josef Mathias Hauer, oniki ton musikisi meraklılarının daha yakından tanımak istedikleri bir bestekârdır. Fakat, onun tuttuğu yola benzeyen, bununla beraber daha iyi aydınlatılmış bir yolun, Şohönberg, Webern, Berg gibi ünlü yolcuları yanında, nisbi bir karanlığa gömülmüştür. Hauer'in musikisini tanıyanlar, bestekârlığının nazar iyeciliği kadar alâka çekici olmadığını görmüşlerdir.

Bugün 83 yaşında bulunan Hauer, Schönberg'den daha önce, oniki ton araştırmaları yapmıştı. Fakat, çıkış notası olsun, vardığı neticeler olsun, Schönberg'inkilerden farklıydı. 1912 yılından itibaren tonalite dışı bir sistem üzerinde çalışan bestekâr, Schönberg'in oniki ton sistemiyle bestelenmiş ilk eserini verdiği yıl olan 1924'e kadar, bu mevzuda birçok broşür yayınlamıştı bile. Schönberg'in "derin ve orijinal" diye vasıflandırdığı Hauer sistemi, esas itibariyle, kromatik gamın oniki notasını, armoniklerin uyuşma müsaadesi nisbetinde gruplanması suretiyle meydana" gelen malzemeye aitti. Hauer bu gruplara "tropen". adını vermekteydi.

Geçenlerde, değer sahibi vatandaşlarım ihmal etmeyen Avusturya, kendi sahalarında olağanüstü bir faaliyet gösteren Avusturyalılara her yıl verilen Millî Mükâfatı, Josef Mathias Hauer'e verdi.

"Mücerret Opera No. 1"

Perde kapandığı zaman Boston Üniversitesi Güzel Sanatlar Okulunun temsil salonundaki, kimi şaşkın, kimi alaycı, kimi heyecanlı birçok dinleyici, bir kısmı nezaketsizlik olmasın diye, diğerleri samimî olarak, duydukları ve gördükleri acayip şeyi alkışlıyordu. Soluğu bir an önce sokakta alanlar da yok değildi.

Derken sahneye zayıf bir adam çıktı. Yüzünde, iyi bir iş yapmış insanların memnun ifadesi vardı. Saadet dolu tavırlarla halkı selâmladı. Bu adam, o gün ardarda üç operası temsil edilmiş olan Alman bestekârı Boris Blacher'di. Önce "Met ve Cezir", arkasından "Romeo ile Juliet", nihayet "Mücerret Opera. No. 1" adını verdiği eseri. Boston Üniversitesi öğrencileri tarafından başarıyla oynanmıştı.

Birkaç gün sonra bir münekkit, bu temsilden şöyle bahsediyordu: "Üniversiteli gençler, Blacher'in musiki aleyhtarı operalarını çok iyi oynadılar. Gösterdikleri kahramanlık ve aldıkları yaralar dolayısiyle kendilerine madalya vermek icap eder."

Üç operadan ikisi "Met ve Cezir." ile "Romeo ile Juliet" aslında radyo ile yayınlanmak için yazılmıştı. İkincisi, Shakespeare'in ünlü trajedisinin kısaltılmış bir versiyonu idi. Eserin bilhassa koro ve solo partileri dikkat çekiyordu. Bunlar son derece ifadeli, ritmik bakımdan gayet hareketliydi. Orkestra refakati asgarî hadde indirilmiş, Blacher bu "iskeleti" büyük bir ustalıkla kullanarak, hem müzikal görev; hem de ifade bakımından hayret verici neticelere varmıştı. Ana maksadının, metni ön plâna almak olduğu anlaşılıyordu.

Va-huu! Ov-viiiy!

Muhafazakâr Boston'un muhafazakâr münekkidini bilhassa hiddetlendiren, "Mücerret Opera No. 1'' idi. Bu eser Mannheim'da iki yıl kadar önce ilk defa olarak temsil edildiğin-

Ş U

Opera tenkidi

Eskimo aslından ünlü Polinezya bestecisi Nikolaus Dimitriowicz (annesi Rus, amcası Letonyalıdır) in yegâne eseri olan "Zangocun Aşkı" adlı harikulade operası altı ay önce Beylik Opera'da temsil edilmeğe başlandı. Dimitriowicz, bu operasının yalnız b i r i n c i perdesinin ikinci tablosunun 14 numaralı aria'sının ilk notalarını yazmış (tam beş tane nota: a"", x, B, c ve m) sonra besteciliği bırakıp altın arayıcılığa başlamıştı. Eser, Bach ve Brahma'ın operalarından aktarılan aria'lar ve resitativlerle, çeşitli müzikologlar tarafından tamamlanmış, yirmiden fazla besteci bu saheser operaya başka başka orkestrasyonlar yazmışlardır. Bu bestecilerden biri de Victor Hugo'dur. Siz Herr Hugo'nun besteci olduğunu biliyor muydunuz? Eh! Biz biliriz.

Geçenlerde bir dersi. "Beylik Opera oynayacak başka opera bulamadı mı?" diyordu. O dergi haksızlık etmiş. Hem o yazıyı yazan kimse, dünyadan haberdar değil. Cahil münekkitler pek çoğaldı bu sıralarda. Bakıma meşhur Moravyalı münekkit Herman Schtuckenschneidernicht "Paramparça Operalar" adlı, derin bir tetkik ve tahlil mahsulü yirmi ciltlik kitabının dördüncü cildinin 3428 inci sayfasının 28 ncı satırında "Zangocun Aşkı" hakkında neler diyor:

"Ben bu operayı çok beğenirim. İlk karımla nişanlıyken elele seyretmiştik.''

Böyle ilmî verilere dayanan, aksi işbat edilmez bir mütalaa varken, o dersinin ne idüğü belirsiz, ama çok değerli, yazarına mı inanacağız?

Gelgelelim, bu büyük eserin Beylik Operadaki icrasına.. Sopranoları, basları, tenorları, koroyu filân seçelim. Yazı çok uzayacak. Günün birinde mevzu bulamazsak, onlardan bahsederiz. Biz asıl orkestra ile eserin sahneye konuşu, bir de bari-

de bir rezalet yaratmıştı! Operada bir metin, bir konu yoktu. Şarkıcılar çok defa "Ov-voov! Ov-viiy! Va-huu! Va-huuu!" gibi manasız heceler ve nidalarla şarkı söylüyorlardı-. Derken bir adam, bir terzi mankeniyle dansetmeğe başlıyor, bir kadın gelip ikisini de öldürüyordu. Bundan sonraki sahnede iki diplomat, bir konferans masası başına oturuyorlar ve şu sözleri söylüyorlardı: "Havada değişiklik yok. Mükemmel.. Mükemmel.." Sonra dünya mahvoluyor, dört kadınla bir erkek, caz'vari bir musikiyle yeni bir dünya kuruyorlardı. Son sahnede. "Ov-viiy'ler ve "Va-huu'lar gene başlıyordu.

Boris Blacher, musiki sahasında yeni Almanya'yı temsil eder. Armoni ve kontrapunto karışıklıklarına, romantik ifadeye, ağır ve bulanık besteleme tarzına sırtını çevirmiştir. Alman musikisine tazelik, nükte ve zekâ getirmiştir.

Sevmediğiniz eserler?

En çok sevilen eserler hangileridir? Amerika'da çeşitli gazete ve dergilerin bunu öğrenmek için sık sık halk arasında açtığı anketlerden usanan Herald Tribüne gazetesi geçenlerde bir başka anket açtı. Okuyucuları, "kabul edilmiş şaheserler" arasında en ziyade can sıkıcı saydıklarının bir listesini yollamaya davet etti. Her okuyucu, hoşlanmadığı parçalardan beş tanesinin ismini yazıp gazeteye gönderecekti. Herald Trıbune'ün . bildirdiğine göre binlerce kişi büyük bir sevinçle bu ankete katıldı.

Listelerin ve "oyların" tasnifinde en müz'iç on eşer şu suretle sıralandı: 1) Rimski-Korsakof'un *"Şehrazaf"ı,* 2)Cesar Franck'ın *"Re Minör Senfoni"si,* 3) Ravel'in *Bolero"su,* 4) Wagner'ih *"Parsifal"i,* 5) Beethoven'in *"Missa Solemnis"i,* 6) Brahmsın *Requiem"i,* 7) Dvorak'ın *"Yeni Dünya Senfonisi",* 8) Beethoven'in *"Dokuzuncu Senfoni"si,* 9) Wagher'in *"Tristan ile Isolde"i,* 10) Çaykovskinin *"Beşinci Senfoni"si.*

B İ Z İ M D Ü N Y A

İlhan K. MİMAROĞLU

ton (ah, o bariton!) üstünde durmak istiyoruz.

Temsile refakat eden Temizlik işleri Umum Müdürlüğü Senfoni Orkestrası, temiz ses çıkartmasını bile bilmiyor. Ama, grene de alkışlarız. Çok iyi çaldılar. Yalnız, bir nokta dikkatimizi çekti. İkinci keman grubunda kullanılan sazlar, tıpkısı tıpkısına birinci kemanlarınkine benziyor. Biliyoruz, dövizimiz az. Fakat bu derece önemli bir sanat ihtiyacına Hazine Bakanlığının gerekli dövizi tahsis edeceğinden şüphe etmiyoruz. Ne yapıp yapıp Almanya'dan birkaç tane ikinci keman getirtmeliyiz. Hem de en iyi markadan. Yoksa müzikte bir türlü ilerleyemeyiz.

"Zangocun Aşkı'nın nasıl sahneye konduğuna gelince: Bu operada vak'a İkinci Dünya Harbinde bir Alman esir kampında geçer. Bu böyle olduğu halde sahnede onaltıncı asır dekor ve kostümlerini bos yere aradık. Neden herkesin elinde mızrak ve kalkan vardı anlayamadık. Vanya ile Tanya'nın sevişme sahnesinde, gökteki mehtabı yzü mumluk bir ampul temsil ediyordu. Bu ne zevksizlik! Bu ne bilgisizlik! Elektiriğin onyedinci asırda icat edildiğini sayın ve pek değerli rejisör bilmiyor mu?

İşte o bilgisiz rejisör, aynı zamanda operanın başrolünü oynayan baritondu. Biz adam olamayız. Herkes tersine gider, biz Mersine gideriz. Bu adam sahneye çıkarılır mı? Hele. büyük besteci Dimitriowiez'in bütün ifade gücünü kalbinin derinliklerinden tasip gelen ve zavallı bir faninin tabiata isyanını beliğ bir ifadeyle anlatan, aşka ve Allaha olan imanını terepnüm eden o re bemol notası (yedinci çizgideki) verine ne söyledi biliyor musunuz? Do diyez söyledi. Evet. do diyez. Vahşet, canavarlık!... Hem. o re bemolün bütün tannaniyetini timbresini aksettirmek için kalın harstık tonlarından faydalanmak gerekir. **(Bak. "Die Kunst Der Tonproduktion", sayfa 17, sütun 4, satır 20). Halbuki pek değerli baritonumuz, pankreas tonlarına müracaat etti ve o notayı dişlerinin arasından fırlatıverdi.**

Perde arasında, tiyatronun büfesine gidip, Beylik Opera için sureti mahsusada yaptırılmış sıcak gazozlardan içtik. İçinden sinek çıktı. Bu Dimitriowicz'e hakarettir.

Opera tenkidini tenkit

Be adam! Sen kim oluyorsun? Daha dün kısa pantalonla gezen velet, bacağına bakmadan çıkmış da opera tenkidi yapıyor. Sen ne anlarsın öyle şeylerden? 44 üncü ilkokulda ikinci sınıfdayken birinci karnede yurtbilgisinden "iki" alan sen değil miydin? Hem ben senin cemaziyülevvelini bilirim. Sizin mahalledeki bakkal ihtikâr yanmamış mıydı? Daha ötesini söyletme..

Ben mi ne anlarım? Anlarım tabii. Diplomam var benim. Çerçeveli hem de.. Öğrendik biz bütün bunları. Sen daha oynadığımız operanın ne olduğunu bilmiyorsun. Dimitriowicz'in filân değil o opera. Afişlerde, programlarda yanlış yazılmıştı. Kah, kah, kah! Attık mı kazığı? Neydi ama, ben de bilmiyorum. Notaların bas sayfası yırtılmıştı. Zarar yok. Bilmesek de olur. Biz bu memleketin sanatı yükselsin diye canla başla, fedakârlıkla, nefesimiz kokarak çalışan büyük sanatkârlarız. Böyle küçük sevleri bilmeğe mecbur değiliz. Sanat güç, tenkit kolaydır. Senin gibilere aldırmayız biz. Küçüksün ama gazozunun içinden çıkan sinek gibi mide bulandırıyorsun. Onun için seninle uğraşacağım. Hem senin hem de halkın kültürünü yükselteceğim.

Elektriği Edison icat ettiğine göre pekâlâ sahnemde mızrak ve kalkan kullanırım ben.. Sen anlamazsın böyle incelikleri. Ben şey yaptım. Ne derler hani? Ana Koninizm.

Haklı olduğun yerler de yok değil yazında.. Hakikaten re bemol yerine diyez söyledim. Bir daha yapmayız. Kusura bakma.. İkinci kemanları da çoktan sipariş ettik. Sen giderken biz geliyorduk. Su nasihatımı iyi dinle. Bir daha operaya kulaklarını temizle de öyle gel. Ben kalın barsak tonunu çıkarttım. Sen duymamışsın. İki sesi birbirine karıştırmışsın. Büyük bariton Karüzonun, meşhur orkestra şefi Vilhelm Toska Ninni idaresinde söylediği gibi söylerim ben analarımı.. '.

Hem biz öyle kitaplardan filân anlamayız. Hançeresine güvenen çıkar karşıma. Hodri meydan! Bir gün seninle karşılıklı aria okuruz. Halk da hakem olur. Bak senin nasıl hakkından geliyorum.

... ve dilekçe

Beylik Opera
Genel Sekreterliğine,

Sadece ellerimi kurulamak için kullandığım bir gazetede hakkımda çıkan sözde bir tenkit yazısı yüzünden artik operanızdaki faaliyetime devam edemiyeceğim.

Kırılan gururumu tamir edebilmeniz için, müstakbel nişanlımla beraber (kendisi eski harika çocuklarımızdandır: ispinto subretto sopranodur ve liriklikten. koleradan kaçar gibi kaçar) Santa Lucia meyhanelerinde "O Sole Mio!" şarkısı üzerinde tetkiklerde bulunmak üzere, maaşımın on misli döviz olarak ödenmek suretiyle İtalya'ya gönderilmemiz için Hazine Bakanlığı nezdinde tavassutta bulunmanızı, mem lekete dönüp dönmiyeceğimin şüpheli bulunduğunu, dönsem de eski mesleğim olan terziliğe avdet edeceğimi, ancak gelecek yıl Bülûcistan Emirinin memleketimizi ziyareti münasebetiyle verilecek hususî opera temsiline, sopranodan bas a kadar bütün roller bana verildiği takdirde iştirak etmeyi düşünebileceğimi sayınlarımla arz ve rica ve istirham eder. hürmetlerimi arzederim.

Beylik Opera
Baş Baritonu ve
Baş Rejisörü

S İ N E M A

Filmcilik

Dar bütçeli filmler

Fikirlerini perdeye aksettirme imkânlarını elde edebilmek için sinema endüstrisi basamaklarında yükselmeyi beklemiyen genç rejisörler yahut endüstri ile bağdaşamıyacaklarını hisseden sinemacıların sık sık baş vurdukları bir usûl dar bütçeli filmlerdir. Bu yolda başarı kazananlar ya ticari sinemaya geçiverirler yahut başarılarının getirdiği kazançla gene bağımsız fakat daha geniş bütçeli filmler çevirmeye yönelirler. Filmciliğimizin içinde bulunduğu şartlar dar bütçeli filmlere yanaşmamızı kaçınılmaz bir hale getirmektedir. Memleketimizde amatör sinemacılığın kurulması, ham film ve çekme malzemesi yokluğu dolayısıyla bugün bir hayal olmaktan ileri gidemiyeceği- için dar bütçeli film metodlarının profesyonel filmciler tarafından incelenmesi ve benimsenmesi gerekmekte, teknik imkânsızlıklar spectacle, müzikli-komedi yahut öbür kalabalık: mizansenli filmlerden tamamen kaçınmamızı zorunlu kılmaktadır. Amerika, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde çok başarılı sonuçlar veren bu çeşit denemelerin bizde de filmciliğimize yeni bir ruh, sinema sanatını hiçe saymayan bir anlayış, günlük hayatımıza, meselelerimize doğru bir eğiliş getirmesi pek uzak ihtimallerden değildir. Verilecek misaller dar bütçeli filmlerden elde edilebilecek neticeleri göstermeleri bakımından oldukça manâlıdır.

David Bradley M.G.M. stüdyosunun en genç rejisörlerindendir. Hollywood'un bu en geniş teşkilâtlı stüdyosuna geçişi kendi başına çevirdiği 16 mm. lik filmlerle olmuştur. Bradley "Oliver Twist" ve "Peer Gynt" gibi klâsikleri filme çekmenin güçlüklerini hesaba katıp filmi değerinden kaybettirmeden senaryolar üzerinde aylarca düşünüyor, kendisini en ekonomik sonuçlara götürecek formülleri arıyordu. Nitekim eserlerin karakterine uyan yerlerin bulunması, stüdyo sahnelerine ihtiyacı ortadan kaldırıyordu. Bradley en geniş şöhretini Shakespeare'den "Julius Ceaser" denemesiyle kazandı. Film 10000 dolar gibi Amerika'da hiç denebilecek bir masrafa malolmuştu. Chicago'nun Roma taklidi meydanlarında çevrilen film amatör oyunculara da basamak olmuş, Mark Anthony'yi temsil eden Charlton Heston yıldız avcıları tarafından apar topar Hollywöod'a taşınmıştı. Filminin milletlerarasındaki festivallerde dikkati çekmesiyle amatörlükten profesyonelliğe atlayan Bradley bir meselenin altından kalkabilmek için cüzdanını değil kafasını kullandığını söylüyor ve tecrübelerini şöyle izah ediyordu: "...birçok kayıtlara rağmen, dar bütçe insanı daha iyi, daha yaratıcı düşünmeye yöneltir. Pahalı teçhizat olmadan eldekilerle çalışma, onlara hükmetmeyi öğretir. Değişik kabiliyette çeşitli kimselerle işe başlanır, filmin sonunda sinema sanatım Hollywood' daki bezgin topluluklardan daha iyi bilen, değerlendiren bir ekip yetişmesi sağlanır."

"Time" ın son sayılarının birinde United Artists şirketine kontratla bağlandığı bildirilen Stanley Kubrick dar bütçeli filmlerden yükselen bir sanatçıdır. İlk filmi "Fear and Desire" şiddetli bir harp aleyhtarlığının **eseriydi. Ailesi tarafından temin edilen 50000 dolarla çevrilmişti. İkinci filmi "Killer's Kiss" psikolojik ve sosyal konuları dikkatle inceleyen bir filmdi. Kabrick'in senaristlik, rejisörlük, fotoğrafçılık ve dekupaj şefliği, gibi vasıflarına rağmen hazırlanması aile dostlarının da bir mikdar malî yardımlarına ihtiyaç göstermişti. Kubrick de aynen Bradley gibi adım adım yükseliyordu. "Killer's Kiss" in kazandığı başarı bu genç rejisörü destekliyecek prodüktörlerin çıkmasını sağladı. Dar bütçe artık genişliyordu. Televizyon dağıtıcısı James Harris, Kubrick'e işbirliği teklif etti. Ona tasarılarını gerçekleştirecek kadar para bulmayı vadediyordu. Böylece ilk olarak profesyonel oyuncularla "The Killing" çevrildi. Filmin maliyeti 820000 dolar kadardır. Bu miktar en ucuz prodüksiyonusun maliyetiydi.**

Lorenza Mazetti'nin filmi: "Together"

Az para, çok iş..

Serbest Sinema

Bu yılın bizim de ilgimizi çekmesi gereken dikkate değer hâdiselerinden biri de İngiltere'de "Free Cinema - Serbest Sinema" adı takılan bir gurubun eserlerini Şubat ayında takdim etmeleridir. Gösterilen üç filmden "Together", Denis Horne'un hikâyesinden Lorenza Mazzetti tarafından çekilmiştir. Bu filmin montaj müşavirliğini Lindsay Anderson yapmıştır. "O Dreamland" i Lindsay Anderson, "Momma Don't Allow" u ise Karel Reisz ve Tony Richardson çevirmişlerdir. İngiliz sinemasının canlı, şahsî teşebbüs örneklerinden olan bu filmler yapıcılarının ticari filmcilik şekillerine ' uymamak, ilhamını doğrudan doğruya hayatın gerçeklerinden alan eserler yaratmak arzularından doğmuştur. Elde edilen hiç de utanç verici değildir. İngiltere'nin IX. Cannes Festivalinde kazandığı yegane mükâfat "Araştırma Filmleri Mansiyonu" "Together" a verilmiştir. "Together" bir şiir filmid:r. Londra'nın fakir semtlerinde beraberce yaşayan iki sağır-dilsizin trajik hikâyelerini anlatır; tasa, çaresizlik ve yalnızlık dünyalarını gösterir. Baş rollerdeki amatör oyunculardan Michael Andrews gerçek hayatta bir ressam, Eduardo Paolozzi ise heykeltıraştır.

Filmlerin maliyeti dar bütçelerle yaratıcıların ne imkânlara sahip olabileceklerini bir kere daha ortaya koymaktadır. Lindsay Anderson'un "O Dreamland" i 100 sterline çıkmıştır. Bu mikdar Türkiye için bile ucuzdur. Öbür iki filmin masrafları İngiliz Film Enstitüsü'nün Tecrübî Filmler Fonu'ndan karşılanmıştır.

Fikri filmler

Muayyen bir fikri işlemde isteyen sinemacının bankada sıfırlı bir hesabı olması şart değildir. Fransa'nın genç kısa film rejisörlerinden Alain Resnais **bunu** ispat ediyor. Sanatında dönüm noktaları olan dört filmi "Van **Gogh**". "Guernica". "Les Statues Meurent Aussi" ve "Nuit et Brouillard" gösterildikleri yerlerde büyük yankılar uyandırmışlardır. Bu filmlerin ilk ikisi isimlerinden de anlaşılacağı gibi e-

Lamorisse oğluyla

Açık hava

serleri yoluyla Van Gogh ve Ficasso'dan dramatik intihalardır. Üçüncüsü zenci sanatının beyazların medeniyetiyle temasa geldiği zaman bozulmasını göstermektedir. Siyasî sebebler dolayısıyla bu yılki Cannes Festivali dışında bırakılan "Nuit et Brouillard" Alman toplama kamplarının müttefik kuvvetler tarafından boşaltılmalarının onuncu yıl dönümü dolayısıyla "İkinci Dünya Savaşı Tarihi Komitesi" nden ısmarlanmıştır. Resnais'nin bu filmde sanatının zirvesine ulaştığı söylenmektedir.

Açık hava ve sinemanın şiiri

Son yılların en önemli sinema olayı Albert Lamorisse adlı genç bir sanatçının eserlerini vermesidir. Çevirdiği üç filmden ikisi, -Crin Blanca ve Le Ballon Rouge- memleketimizde özel olarak oynatılmış ve seyircilerin nefesini kesen tesirler yapmıştı. Çıkışı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalyan neo-realizmi yahut Japon sineması kadar önemli olan Lamorisse beşerî duyguları bütün saflığı ve şiiri ile işleyen tertemiz bir sinema anlayışına sahiptir. Bu sinemacının Türk filmciliğim ilgilendirmesi gereken tarafı tamamen açık havada çalışmasıdır. İlk filmi "Bim le petit âne" küçük bir Arap çocuğuyla eşeği arasındaki arkadaşlığı. "Crin Blanc" vahşi bir atın hikâyesini, "Le Ballon Rouge" ise gene küçük bir çocuğun kırmızı balonuyla dostluğunu gösteriyordu. Lamorisse iyi film yapmak için mutlaka stüdyolara ihtiyaç olmadığını ispat eden, düşünce ve hislerin birçok teknik güçlüklerin altından kalkabileceğini ortaya koyan en iyi örnektir.

Birkaç yıl önce H.G. Clouzot Camargue'de "Salaire de la Peur-Dehşet Yolcuları" adlı filminin dış sahnelerini çekerken iki genç adam kısa zamanda yarım saatlik bir film hazırlıyorlardı. Bu genç adamlar Albert Lamorisse ile fotoğrafçısı Edmond Sechan idi. Lamorisse şöyle diyordu: "Atlara dair bir film yapmak istedim. Yarışlara gittim, fakat oradaki atlar sanki ruhsuzmuş gibi göründü bana. Camargue'de bulunduğum şırada göçebelere hayran oldum. Aralarında bir yıl kalarak iklimi, halkı, hayvanları ve bitkileri tanımaya çalıştım. Eğer kahramanım Folco'ya at sırtında tavşan kovalattıysam bu oraların bir âdeti olduğu içindi". Bu sözlerdeki iklimi, halkı, hayvanları ve bitkileri tanımak fikrî filmciliğimiz için en önde kabul edilmesi gereken bir esası ifade ediyor; hayatı ve insanları tanımak ondan sonra birşey yapmağa kalkışmak. Son cümle yaşayışımız ve civarımızı müşahede altında bulundurmanın sanata kazandıracaklarını anlatıyor.

Albert Lamorisse'in tabiata bağlılığının sonucu olan açık hava çalışmaları, Alain Resnais'nin ne yapmak istediğini bilen fikrî sineması Lorenza Mazzetti ve Lindsay Anderson'un sinemanın kalıplaşmış ticarî formüllerinden uzak kalmak için endüstriye katılmadan iyi filmler çevirmeleri, Stanley' Kubrick ve David Bradley'in ellerindeki imkânlarla işe başlayıp sinema bilgileri ve kabiliyetlerinin derecesini gösterdikten sonra endüstride hatırı sayılır yerler almaları bizim sinemacılar ve filmcilerin kulakları için bulunmaz küpelerdir. Eli yüzü düzgün film yapabilmek için Cecil B. De Mille hayranlığı, yerini mutlaka dar bütçeli film metodlarına bırakmalıdır. Durumu içinde bulunulan şartlara göre ayarlamayı akla getirmeden büyük endüstri hayallerine dalmak, başındaki süt testisiyle şehre giden köylü kadının hülyalarından daha . müspet neticeler vermiyecektir.

T U R İ Z M

İç Turizm

Hayal ve hakikat

Geçen haftanın sonunda, Kurban Bayramı tatilinden istifade eden **bir** çok Ankaralı deniz kenarına göç ettiler. Trenlerde, uçaklarda, hattâ otobüslerde yer bulmaya imkân yoktu. Sıcak yaz güçleriyle beraber kaliblere çöken deniz hasreti, fırsatını bulunca, Ankaralıları kendine koşkuruyordu. Bayramı deniz kenarında geçirip, güneşin ve suyun iyice tadını çıkaranlar yanında, evinde oturup başını dinlemediğine bin pişman olanlar da ,vardı. Fakat kimse, bir turizm acentasının parlak reklâmlarına kapılıp., ta Amasra'ya giden e tam üç gün kelimenin tam mıânasile sefalet çekenler kadar pişmanlık! duyamazdı. Ankarada kurulan deniz, istirahat, bol ve temiz gıda 'hayalleri, Amasra'da karşılaşılan hakikâtlar karşısında kayalara vuran dalgalar gibi dağıldı, tuzla buz oldu.

100 liraya bayram

Reklâmların cazibesine kapılmamak imkânsızdı. Turizm acentası 3 gün için yatacak yer temin ediyor,' sabah kahvaltısı ile öğle ve akşam yemeklerini veriyordu. Bunun için talep 'edilen ücret sadece 100 liradan ibaretti ve buna gidiş - dönüş otobüs ücreti de dahildi. Doğrusu bundan iyisi can sağlığıydı. Neş'eyle mayolar naftalinden çıkarıldı, bavullar hazırlandı ve bayramın birinci günü otobüsle yola çıkıldı. İşler buraya kadar çok iyi geçmişti. Hatta Devrek'e kadar kimsenin neş'esi kaçmadı. Fakat Devrek'e gelince... Programa göre burada yemek yenecekti. Turizm acentasının idarecileri müşterileri küçük- bir lokantaya davet ettiler ve yolculuğun tadı işte bu andan itibaren kaçtı: Lokantada yiyecek hiç bir şey yoktu. Turizm acentası gerekli tedbirleri almamıştı. Yolcuların çoğu bayram ve denizin tesiriyle neşesizliğe kapılmadılar; "Adam sende, diyorlardı. Hele bir Amasra'ya varalım, bunların hepsini unuturuz," Sonra Amasra'ya varıldı ve en nikbinler bile kara kara düşünmeye başladılar. Acenta turistleri evlere dağıtacaktı. Herkese kalacağı evin adresleri verildi, ama kimse' Amasra'yı tanımıyordu ki.. Falan mahalledeki filan sokağı bulmak bir dertti. Acenta, müşterileri kalacakları eve götürecek rehber teinin etmemişti. Allahtan Amasralılar misafirperverdiler ve kasabalarına gelen yabancıları yerlerine götürmeyi kendilerine vazife edindiler. Yatacak yer temin edildikten, sonra herkes akşam yemeği için kendilerine adresi verilen lokantada toplandı. Buraya lokanta da denemezdi ya.. Bir ahçı dükkânı.. Hem de temizliğin pek nazarı itibara alınmadığı bir ahçı dükkânı.. "Yolculuktur bu.." deyip yanlarına biraz yiyecek almak ihtiyatkârlığını göstermiyenler, öğle yemeği de yemedikleri için geri dönmeyi düşünmediler. Listeyi istediler. Liste basitti: Taze fasulya ve makarna.. Derhal itiraz sesleri yükseldi: Ankara'da kendilerine yemek kuponları verilirken her öğünde 4 yemek yiyebilecekleri bildirilmişti. Hem de müşteriler "menu"yu tespitte serbest olacaklardı. Fakat karşılarında taze fasulya ve makarnadan başka bir şey göremiyen gözler, etrafta acentanın idarecilerini boş yere aradılar. Bazı meraklılar yemekten vazgeçerek idarecileri araştırmaya koyuldular. Acentanın dört idarecisi, bir başka lokantada yemek yiyorlardı ve hakikaten önlerinde 4 çeşit yemek vardı. Reklâmlara aklananlar için tek teselli Amasra'nın emsalsiz plajı ve Karadenizden esen serin rüzgârlar olmuştu.

Amasra'nın şahane plajında, eğlenenler

Ser safanın bir cefası vardır

Amasra'da bir otel

Kapı yerine perde

Tabiat güzelliği

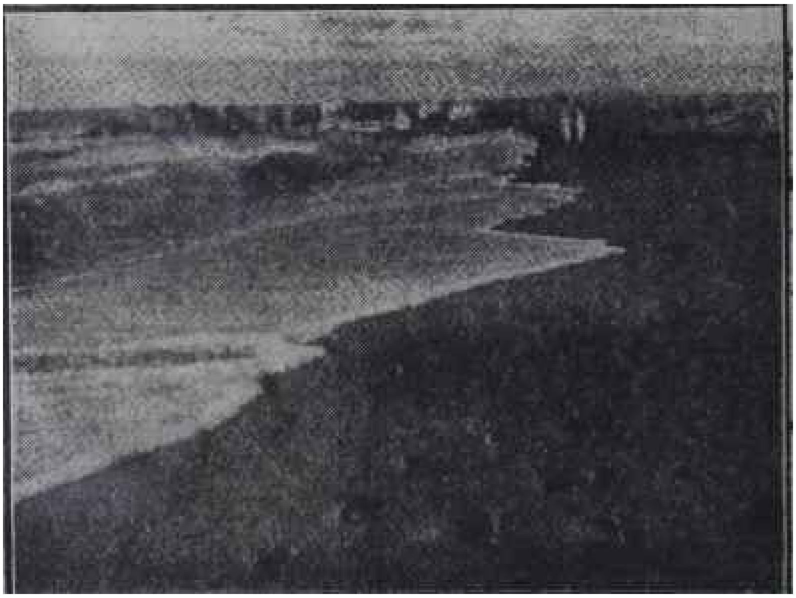
Turizm acentasının "muhterem müşteriler"i ertesi gün bu güzel kasabayı daha iyi tanıdılar. Amasrada iki iyi otel vardı. Bunlardan birincisini NATO mensupları doldurmuştu. Diğeri yeni yapılmıştı, Kapı ve pencereleri takılmadan müşterilerin istilâsına uğrayan bu otelde kapıların vazifesini basma perdeler görüyordu. Otellerden birinin lokantası da vardı ama bunda yer bulmak cidden talihlilikti. Kasabayı gezenler arasında akşam yemek yedikleri "ahçı-"nın önünden geçenler de oldu.Bu vesileyle dükkanın mutfağını da görenler, değil bir daha oraya gitmek, sokağından bile geçmediler. Kendilerine verilen yemek kuponlarını da bir seyahat hatırası olarak cüzdanlarına ' yerleştirdiler.

"'Amasra cidden, güzel bir yerdi, adetâ bir cennetti ama kilometrelerce yol kâtedip buraya kadar gelenlerin değil dinlenip eğlenmeleri, doğru. dürüst karınlarını doyurmaları bilemümkün olmuyordu. Memleketimize turist celbetmek öteedenberi arzu edilen, bu maksatla gayret sarf edilen bir mevzu idi. Yabancı turistlerin gelmesini beklemeden öncee iç turizrn hareketlerinin gelişmesi lâzımdır. Bunun için de turistin yatacak, "ye"mek yiyecek ve eğlenecek yer aradığını akıldan çıkarmamak gerekir.

Bir başka kasaba

Vaziyet Akçakoca'da da Amasradakinden pek farklı değildi. Ankara'nın 300 kilometre kuzey batısındaki bu "turistik" kasabada turizmi ancak "Akçakoca Turizm Derneği"nin kapısındaki levhada bir kelime olarak görmek mümkündü. Bu dernek, hattâ bu dernek mensupları

arasında bir idealist genç de olmasa Akçakoca'ya gelenler arkalarına baka baka; geri dönmek zorunda kalacaklardı. Otelinde yer yoktu pa-yonlar çoktan dolmuştu. Ama Mithat Özkök misafirperver Akçakocalılara rica ediyor, yalvarıyor, gelenlere başlarını sokacak bir yer bulmağa çalışıyordu. Akçakocayı, "turistik" olmadığı günlerden tanıyanlar bugün tek farklı görmüyorlardı. Beş altı yıldan beri yaz aylarında Akçakocaya memleketin muhtelif yerlerinden turistler geliyordu. Bunların her yıl dikkatlerini çeken şey, bu kadar rağbet görmesine rağmen şehirde bir kalkınma, bir uyanma hareketinin olmayışıydı. Akçakoca'da "turistik" vasfına lâyık bir otel halâ yapılamamıştı. Eski otellerdeki fark su ile elektriğe kavuşmalarından ibaretti. Seneden seneye ziyaretçi sayısı arttığı halde yatak sayısında hissedilir bir artış olmamıştı. İntizamsızlık devam ediyordu. Bir turist şehri olduğuna göre, Akçakoca'ya günün, gecenin her saatinde misafir gelebilirdi. Yolda arabası bozulup ta gece yarısı Akçakoca'ya varanlar sabaha kadar ya kahvede, ya da otomobillerinin içinde uyuklamağa mecbur oluyorlardı. Bu saatlerde "Turizm Derneği" umumiyetle açık oluyor, fakat içinde kimse bulunmuyordu. Otel kapıcıları ise yer soranlara tek kelime ile "yok" diye cevap veriyorlardı.

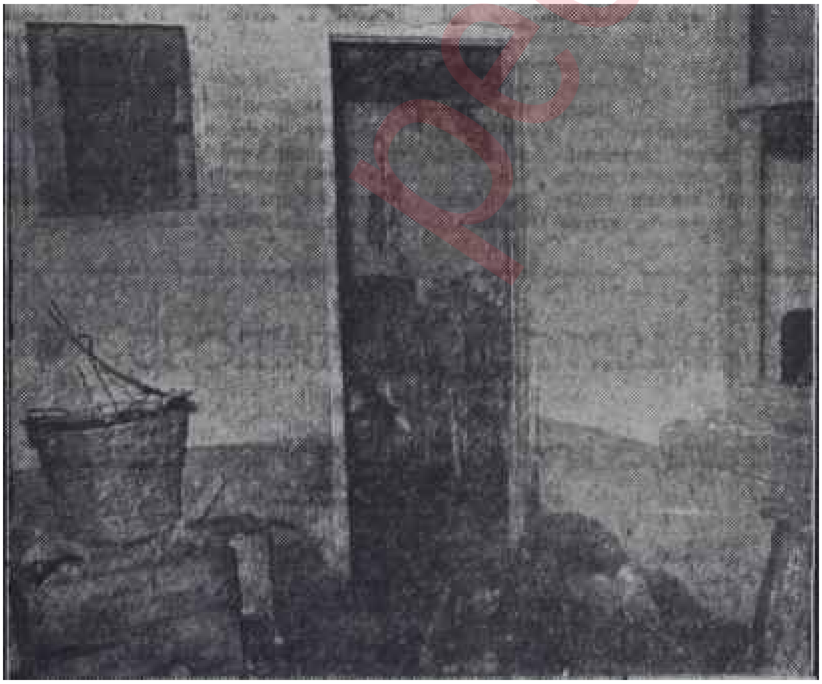

Akçakoca'da tabiî plaj.

Biraz da insan emeği lâzım

Akçakoca'daki otellerin ancak birinde duş vardı. Denizden çıkanlar duş yapmak için plajdaki tek duşun önünde kuyruk oluyorlardı. Oteller neresinden bakarsanız bakın "turistik" olmaktan çok uzaktılar ve Anadolu'daki kasaba otellerinden hiçbir farkları yoktu. Ne okuma salonları, ne lokantaları, ne Amerikan - barları, ne de oyun salonları vardı. Lokantaların da sayıları beş altıyı geçmiyordu. Yer bulmak için ya gelip erkenden oturmak, ya da masaların başında durup yemek yiyenlerin lokmalarını saymak icap ediyordu. Saat dokuzdan sonra gelenlerse bazan peynir ekmek bile bulamıyorlardı. Akçakoca'ya gelen turistler denize girmek, ağaçlıklar arasında koyu gölgelerde gezmek bahasına mahrumiyetlere katlanmak zorundaydılar. En basitinden Akçakoca'da bir şişe soğuk bira bulmak bile mümkün olmuyordu. Akçakoca'ya dinlenmeğe gelen turist, denize girip çıktıktan sonra yemeğini yiyip uyumaktan başka bir şey yapmak imkânına sahip olamıyordu. Şehirde tek eğlence yeri bir sinemadan ibaretti. Gelenler ise orada oynayan filmi bir kaç sene önce görmüş bulunuyorlardı. Şehirde müzikli tek gazino yoktu. "Plaj gazinosu" ise bir açıkhava lokantasından başka birşey değildi.

Akçakoca'nın eşine az rastlanır güzel bir tabii plajı vardı. Belediye buraya 25-30 tane soyunma yeri yaptırmıştı. Tabiata ilâve edilen bunlardan başka birşey yoktu. Günde yüzlerce insanın girip çıktığı plajın temizliği ise "Karadeniz'in himmetine terkedilmişti.

Amasra'da "turistlik" mutfak

Aman burnunuzu tıkayın

Propaganda

Haftadan haftaya Ankara radyosunun "turizm konuşması"nı dinleyenler Tüçkiye'de büyük bir iç tur rizm hareketinden bahsedildiğini sık sık işitiyorlar, gözlerinin önüne muntazam otelleri, şahane gazinoları, temiz plajları ile bir turistin arayıp da bulamadığı yerler geliyordu. -Seyahat acentasına uğrayanlar Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün bastırdığı güzel renkli broşürleri görüyorlar ve hemen bu methini işittikleri turistik beldelerden birine hareket ediyorlardı. Ama hakikat ne radyoda duyduklarına, ne de broşürlerde görüp okuduklarına uymuyordu. Karşılarına tabiî güzelliklerinden ve misafirperver halkından, derme çatma otellerinden başka, bir turistin aradığı hiç bir şeyi, hatta bir şişe soğuk birası bile olmayan bir Amasra veya bir Akçakoca çıkıyordu.

T I B

Genç bir anne

Bir derdine daha deva bulundu

İlâçlar

Yeni bir hormon

Geçenlerde New Jersey'de Warner Chilcott Laboratuvarı çok önemli bir buluşunu açıklıyordu. Elde edilmesi çok güç, âdeta imkânsız olan bir kadın cinsiyet hormonu keşfedilmişti. Bu hormondan yeter derecede istihsal edildiği takdirde ölü doğma tehdidi altında bulunan on çocuktan yedisinin hayatı kurtarılmış olacaktı. Releasin adı verilen bu hormonla sadece Amerika'da yılda 200.000 de 140.000 çocuğun sağ salim dünyaya gelmelerinin mümkün olacağı tahmin ediliyordu. Klinikler» de bu hormonu tatbik eden mütehassısların raporlarına göre, hormonun ne toksik tesirine, ne de hastalarda bu hormona karşı hassasiyete rastlanmamıştı. Bu nokta çok mühimdi. Çünkü tıp ilminde kadın hastalıkları sahasında yeni bir ilâç kullanılırken herşeyden önce ananın ve rahimdeki çocuğun sıhhati düşünülürdü.

Releasin, kadın cinsiyet hormonlarının üçüncüsü olan relaxin'in saf hale getirilmiş şekliydi. Öteki iki hormon ise estrogen ve progestorone isimleriyle, öteden beri biliniyordu. Warner-Chilcott Laboratuvarları tarafından elde edilinceye kadar bu hormonun değeri bilinmiyordu. Bu laboratuvar onbir buçuk yıl süren ve bir milyon dolara malolan araştırmalardan sonra releasin'i istihsal edebilmişti.

Relaxin veya saflaştırılmış şekliyle releasin tabiî olarak meydana gelen bir maddeydi. Gebelik devamınca ve doğumdan 24 saat sonrasına kadar gittikçe çoğalıyordu.

Hastanelerdeki çalışmalar

Relaxin veya releasin yetersizliğinin vakitsiz doğumla neticeleneceği biliniyordu. Klinik tecrübeleri bu yetersizliğin releasin verilmek suretiyle giderildiğini göstermişti. Bu suretle erken doğumlar önleniyor veya erken doğum halinde ölü doğumların önüne geçilebîliyordu. Altı yıldan beri hastanelerde yapılan denemeler göstermişti ki releasin "pelvis'in iki katım birbirine bağlayan ligament'leri gevşetiyor, rahimle, rahim kanalının dokularım yumuşatıp genişletiyordu. Vaktinde kullanıldığı zaman rahim takâllüslerini azaltıyor ve erken doğumları önlüyordu. Bu surette cenin rahimde büyümek için zaman kazanmış oluyordu.

Şimdilik releasin yalnız erken doğum hallerinde kullanılmaktadır. Başka sahalarda ne şekilde kullanılacağını tespit için çalışmalar devam etmektedir. Erken doğum vakalarında releasin'in müspet tesirleri New York'ta iki hastahanede müşahede edilmiştir. Şimdiye kadar 53 gebe kadın releasinle tedavi edilmiştir. Bunlardan kırkı erken doğum, 18 i de gelişmemiş cenin vakalarıdır. Öte yanda 50 gebe kadında erken doğumda eski usullerle (yatak istirahati, müsekkin ilâçlar ve perhiz) tedavi altına alınmıştır. Birinci grupta 23 kadında erken doğum tamamen önlenmiş, 15 vakada da rahim sıkışmaları azaltılmış ve şiddeti hafifletilmiştir. İkinci grupta ise ancak yedi çocuğun hayatı kurtarıla - bilmiştir,

Releasin,gebeliğin son devresinde dişi domuzlardan elde edilmektedir. Tahminen 45 ton domuz yumurtalığından 20 bin hastaya yetecek kadar releasin istihsal edilmektedir. Warner-Chilcott Laboratuvarları 110 bin pound yumurtalık elde etmek için 40 mezbaha ile anlaşma yapmış bulunmaktadır.Halen elde mevcut releasin miktarı çok mahduttur. Bir tedavi için yedi ampul kullanılmakta, bu ise 150-175 dolara malolmaktadır. 500 dişi domuz yumurtalığından bir gram beyaz toz (releasin) elde edilmektedir ki, bununla ancak altı ilâ sekiz kadın tedavi edilebilmekte ve dört beş çocuğun hayatı kurtarılabilmektedir.

Releasin araştırmaları Dr. Frederick L. Hisaw'ın hayatının yarısına malolmuştur denilebilir. Talebesi Dr Robert L. Kroc da 10 yıldan beri Walter-Chilcott Laboratuvarları Araştırma Merkezi Şefi Dr. George H. Mangun'la birlikte releasin üzerinde çalışmaktadır.

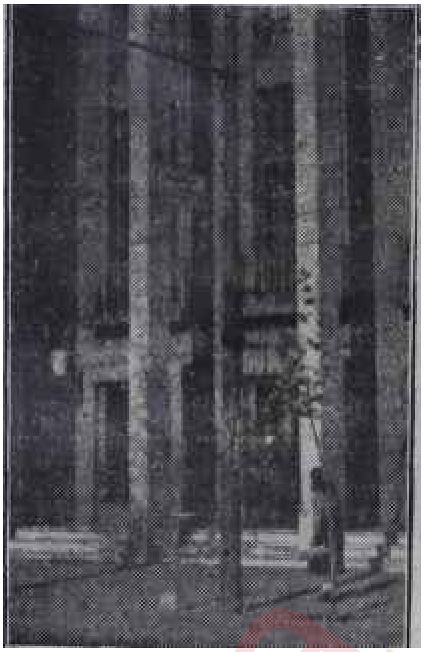
Bu yeni hormon, kadın hastalıkları sahasında yeni bir çığır açarak bir çok genç anneyi çocuk düşmeleri ve erken doğum yüzünden ölümle karşı karşıya gelmekten kurtaracaktır.

R A D Y O

Ankara

Ezberlenen program

Geçen Pazar günü saat 11 de radyolarını açıp Ankara radyosunu bir daha dinlemek külfetine katlananlar,; kulak hafızalarını şöyle bir yoklayınca ezbere bildikleri müzikli bir anonsla başlayıp, ezbere bildikleri müzikli kapanışla biten bir programla karşılaştılar. Sayıları milyonu aşan bu dinleyiciler, Pazar günleri, yeni birşeyler bulmak, dinleye dinleye gına getirdikleri şarkıların, opera aryalarının, özel programların dışında, hani şöyle haftanın bütün yorgunluğunu giderici, taze, değişik, alışılmadık bir program hayal ediyorlardı. Ama, karşılarına çıka çıka "Erdoğan Çaplı ve Sihirli Kemanları" çıkmıştı. Bir kere "Paganini" nin o meşhur keman konçertosunu sayıları milyonları aşan dinleyicilerin hepsi biliyorlardı. Hem de Erdoğan Çaplı'dan dinlemişlerdi. Sihirli kemanlar ise onlar için hiç yabancı değildi. Dinleyenleri "büyülemek" şöyle dursun, beylik melodilerle uyutuyorlardı. Bu program umumiyetle İkinci Macar Rapsodisiyle başlayıp, "Tin Tin Tinimini Hanım" la devam ediyor, sonra Straus'un bilmem hangi vahşiyle bitiyordu. Radyonun batı musikisi yayınları şefliğinin milyonlarca dinleyicinin ihtiyaçlarından ve isteklerinden haberdar olmadığı anlaşılıyordu.

Ankara Radyoevi

Hep aynı sesler

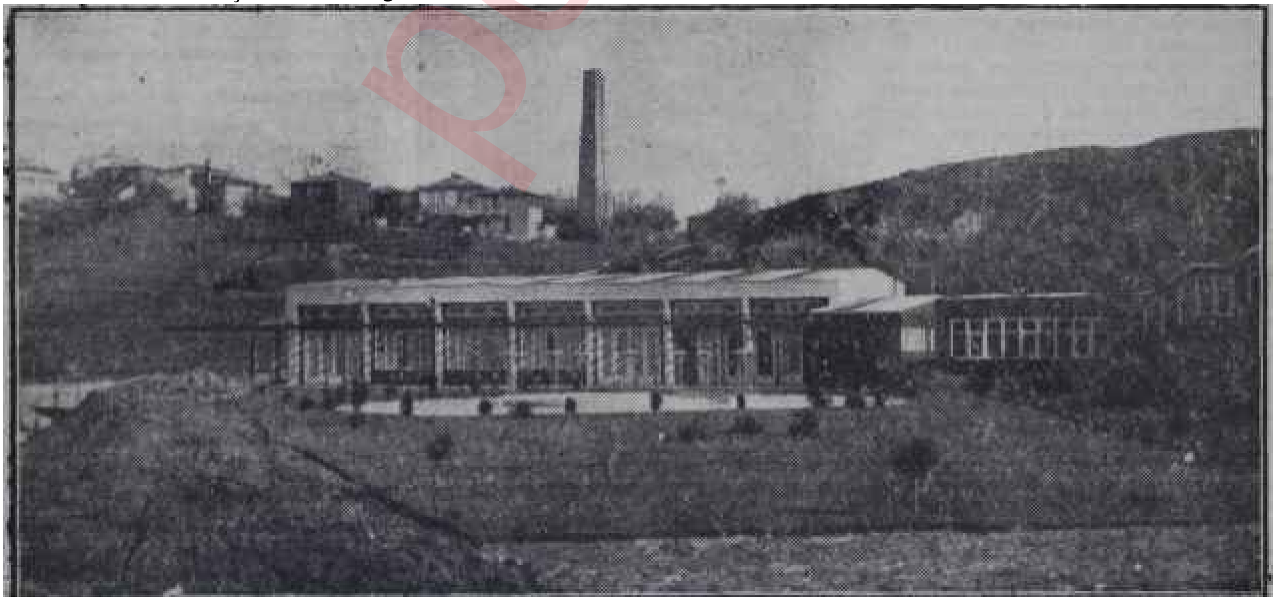
Meşgul adam

Son günlerde gazetelerin ilân. sayfalarına gözü ilişenlerin Kilyosta Turizm Bankasına ait bir turistik otelin açıldığını ve orada Erdoğan Çaplı ite Sihirli Kemanların "icra-i ahenk" e başladıklarını öğrenmemelerine imkân yoktu. Erdoğan Çaplı gerçekten kabiliyetli bir sanatkârdı. Dinleyicilerine "keman soloları" çalar, piyano ile "caz parçaları" dinletir, "özel programlar" hazırlardı. Hakikaten, kelimenin tam anlamiyle meşgul bir adamdı. Radyoda başını kaşıyacak vakti olmadığını herkes bilirdi. Bu sebeple dinleyiciler ve idare ondan yenilikler beklerken nasıl olun ta kendisini Kilyos'taki otelin müşterilerinin emrine tahsis edebildiğinin izahı temcit pilâvı gibi tekrarlanan programlarda arandı.

Ankara Radyosunun dinleyicileri esasen memnun olmadıkları programların birbiri üstüne tekrarlanmasının manasım bir türlü anlıyamıyorlardı. Anadolu kasabalarının biricik eğlence ve haber alma vasıtası olan radyonun bu hah elbette kimseyi memnun edemezdi.

Değişiklik ihtiyacı

Öteden beri kimsenin inkâr etmediği bir gerçek apaçık ortada duruyordu. Türkiye radyolarının programlarında bir düzensizlik, bir şarklılık, radyo yayınlarının ilk başladığı günden bu yana devam edip gidiyordu. Türk dinleyicisi, yabancı radyoların önünden dahi geçemiyecek "ses sanatkârları" m, "spikerler" i dinlemek zorunda kalıyordu. Nezleli, hırıltılı seslerle "bayatı" den şarkı okuyanlar, mahsus yapar gibi bütün yabancı isimleri yanlış telâffuz edenlerle karşı karşıya gelmek Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarını dinleyenlerin değişmez kaderiydi. Türk dinleyicisi programların ayarsızlığı yüzünden saat 13 de Ankara radyosundan dinlediği haberleri saat 13.45 de İstanbul spike-, rinden, saat 17 den 17.30 a kadar İstanbul radyosundan dinlediği halk türkülerini 17.30 dan sonra aynı sesten Ankara radyosundan dinlemeğe mahkûmdu. Beri yanda Ankara radyosu binasının genişletileceği, ilâve stüdyolar yapılacağı gazetelerle, radyo haberleriyle ilân ediliyordu. Yeni stüdyoların idarecilerin zihniyeti değişmedikçe bir fayda getirmekten uzak kalacağı açıkça ortadaydı. Hal böyle devam ettikçe, radyonun keşfinden sonraki en mühim icadın radyoyu kapatan düğme olduğuna dair nükte Türkiyede uzun zaman tekrarlanacaktır.

Kilyostuki otel

Müşterileri kemanla sihirlendi

S P O R

Transfer

Piyasa

Birden hararetlenen ve kulüpler arasında' bir gövde gösterisi haline giren transfer hâdiseleri bayramın araya girmesi ile bir duraklama geçirdi. Futbolcu, idareci ve transfer hâdiselerinden kendine de pay çıkaran gazeteci arasındaki irtibat bu dört günlük zaman zarfında kopuverdi. Sansasyon meraklıları bu boş zamanda kalemlerini sivriltmişler, önümüzdeki günlerde yeni bombalar patlatmaya hazırlanmışlardı. Ama ne olursa olsun artık transfer ilk cazibesini kayıp etmişti. Çünkü Vefalı idareciler kendilerine söz veren futbolcuların başka kulüplere geçmelerine kızarak bir köşeye çekilmiş, Fenerbahçeliler ise Kavrakoğlunun ifadesi ile beş futbolcuyu kadrolarına alarak hikâyeyi tamamlamış, Galatasaray ise son günlerde baş kaldıran Kadriye 10. bin lira vererek işi tatlıya bağlamanın yolunu bulmuştu. Bunun haricinde M. Alinin Beykoza mı, yoksa Adalete mi geçeceğinden başka merak mevzuu kalmamıştı. Diğer taraftan Fenerbahçe, Adalet ve Beykoz idarecileri bir toplantı daha yaparak aralarında transfer bakımından doğan bazı zorlukların- meselâ Turan'ın ve Şirzat'ın Fenerbahçe ile mukavele imza etmeleri gibi- halline çalışmışlardır.

Atletizm

Balkan oyunları

Doğrusunu söylemek icap ederse hiç kimse -atletizmden anlayan veya anlamayan- .XV. Balkan Olimpiyatlarında bu kadar kötü netice alacağımızı tahmin etmemişti. Vakıa son senelerde atletizmde gözle görülür bir şekilde gerilememiz mevcut olduğu müşahede edilmekteydi. Bu mevzuda pek çok yazı yazılmış, bu sporu kalkındırmanın çareleri aranmış ve fikirler beyan edilmiştir. Ama itiraf edelim ki bütün bu yazılan ve söylenenler alâkalı şahısları daldıkları derin uykudan uyandırmaya, harekete getirmeye kâfi gelmemişti. İşte bunun tabiî bir neticesi olarak, Balkan Olimpiyatlarında ağır bir hezimete uğradık. Ondan evvel ufak ufak kafilelerle Avrupanın muhtelif şehirlerinde yapılan atletizm bayramlarına iştirak etmiştik. Buralarda alınan neticeler memnuniyet verici olmuştu. Gençlerden birşeyler beklemeye başlamıştık. Meğer ne kadar yanılmışız. Hafifletici sebepler bulmaya kalkmak, yarın ayni şekilde hezimetlere uğramamız için bir zemin teşkil edecektir,.. Bu sebeble hâdiseleri, teşkilâtın başında bulunan mes'ul şahıslar da dahil olmak üzere beraberce yeniden gözden geçirmek ve aksak tarafların gene beraberce samimi bir hava içersinde izalesine çalışmak icap ediyor. **Bu mevzu** itiraf etmek **lâzımdır** ki **her** hezimetten sonra ortaya çıkar, fakat her zaman üzerinde karar verilip çalışılmaya muhtaç kalır. Bu sefer de böyle olmaması için ortada ümit verici bir emare yoktur.

Hazırlıklar

Bu defa Balkan Oyunlarına geçen senelere nisbetle daha iyi hazırlanmıştık. Ankara ve İstanbulda kamp açılmış, atletlerimiz daimî bir antrenör nezaretinde 'tutulmuş ve çalışmalar bir programa bağlanmıştı.

Osman Coşgül
Umulm*ayan t*aş...

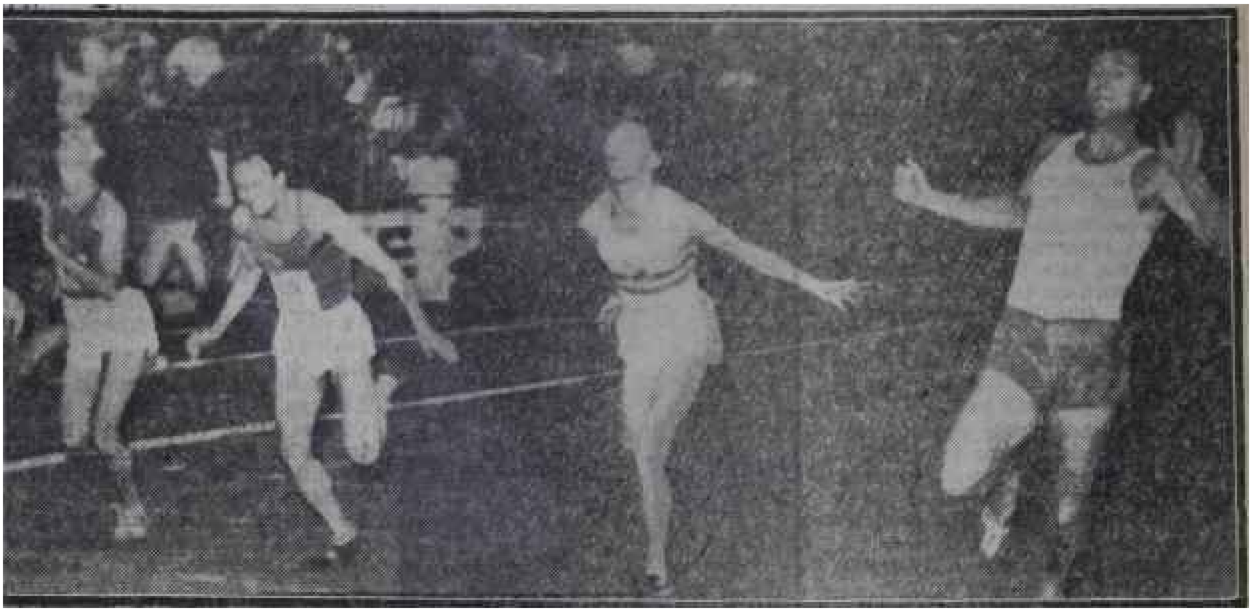
Ama gene de çalışmalar pek kısa bir zaman içersine sığdırılmıştı... Maaaâfih bu bile bir şeydi. Çünkü, bunun bir başlangıç olduğu ye artık alâkalı şâhısların bunu bir usûl ittihaz edecekleri ve ilerde daha geniş imkânlar içersinde ayni metodu tatbik edecekleri ümidi belirmişti. Hattâ bu sebeple Balkan oyunlarından -şampiyonluk bir tarafa- iyi neticeler bekleniyordu. Öyle ya bunca sene başıboş hareket etmemiş miydik. Basit bir hesapla biraz disiplin ve çalışmanın daha iyi netice vermesi icap etmez miydi. **Ama evdeki hesaplar çarşıya uymadı ve Yunanlıların -ki atletizmde yaprak dökümü mevsimindedirler- da altına düşerek iki gün devam eden yarışlardan sonuncu olarak çıktık. İşte en fazla üzüntü uyandıran da bu oldu.**

Müsabakalar

21 Temmuz Cumartesi günü Belgratta, Partizan Stadının tribünleri, boğucu sıcağa rağmen 70 bin meraklı tarafından doldurulmuştu. Müsabakalar başlamadan evvel Mareşal Titonun temsilcisi beş millete mensup 200 kadar atlete kısa bir hitabede bulundu. Bunu müteakip hava birden karardı şimşek çakmaya gök gürlemeye başladı. Ani fırtına ve onu takip eden yağmur tribünleri dolduran 70 bin kişiyi âdeta bir şeker gibi eriterek 15 bine indiriverdi. Maamafih bu yekûn dahi, atletizm sporunda bizim memleketimiz için arzulanan, hattâ gıpta edilen bir miktara tekabül ediyordu. Müsabakalar başlamadan evvel Belgratta intişar eden gazeteler Türk takımında bulunan Ekrem Koçak, Cahit Önel, Abdullah Gökpınar, Erdal Akkan, Fahir Özgüder gibi atletlerin kendi branşlarında favori olduklarını yazmaktaydılar. İşin garibi isminden hiç bahsedilmeyen atletler gazeteler tarafından şişirilenlerden daha fazla başarı gösterdiler. Osman Çoşgül Maratonda 2.19.54,6/10 ile hem yeni Türkiye rekoru kırdı, hem de Mihaliç (Yogoslavya) den,sonra ikinci oldu. Diğer başarımız da Fahir Özgüder 400 engellide 53,4/10 luk derecesi ile üçüncü geldiği yarışta Türkiye rekorunu tazeledi. XV. Balkan oyunlarında kazandığımız .muvaffakiyet bundan ibaretti. .Kayıplarımıza gelince doğrusu bunun hesabını tutmak biraz güçtü. 800 metrede Ekrem Koçak'ın yarışı yarıda bırakması, keza 10.000 metrede Abdullah Gökpınar'ın 8400 üncü metrede müsabakayı terk etmesi hiç te kendilerinden beklenilecek hareketler değildi.

Diğer takımlar

İki gün devam eden müsabakaların neticesinde XV. Balkan Oyunlarına tam takımla **iştirak** eden Yugoslavlar. 145 puvanla birinci, Romanya 124,5 puyanla ikinci, Bulgaristan 106,5 puvanla üçüncü. Yunanistan 65 puvanla dördüncü,. Türkiye 18,5 puvanla sonuncu oldu. Aradaki puvan farklarına kısaca bir göz atmak,, uğradığımız hezimetin büyüklüğünü anlatmaya kâfi gelmektedir. Yunanistanla aramızda 45 küsur puvan. bulunuyor. Bu işte ne kadar yaya, kaldığımızı gösteren bundan Tiyi misâl aransa bulunamaz. Daha baş sene evvel şimdi 45 puvan gerisinden gittiğimiz Yunanistanı bir silindir, sabi çiğneyip geçmiştik. İkinci ..Dünya Harbinden bu tarafa Bulgaristan, Romanya ve bilhassa Yugoslavya atletizmde büyük bir kalkınmaya mazhar olmuştur. Acaba bu hamleyi her üç millet neye borçludur? Programlı ve metotlu çalışmalarına! Kabiliyet bakımından en **az onlar** kadar

Balkan Olimpiyatlarında, 100 metrenin finali

Başlangıçta hepsi bir hizadaydı

iyi elemanlara sahip olduğumuzu hesaba katacak olursak bize üstünlüklerinin sadece disiplinli bir çalışma olduğu kolayca anlaşılır.

Melburn'a doğru

Atletizmde dev ' milletler şimdi bütün gayretlerini ' Kasım ayı içersinde Melburn'da yapılacak 1956 Olimpiyatları için sarfetmektedirler. Vakıa bundan evvel muhtelif tarihlerde ve muhtelif şehirlerde yapılan beynelmilel temaslarda dev atletler kuvvet denemesine girişmiş bulunuyorlar. İharos'un 10.000 metrede kırdığı Dünya rekoru, keza Gordon Prinin 5000 metrede kırdığı rekor artık uzun mesafe koşularını dahi sür'at koşusu haline getirmiş bulunuyor. "Melburn Olimpiyatları hangi milletin zaferi ile bitecek" suali şu anda kimse tarafından cevaplandırılamaz. 1956 olimpiyatları, artık atletizm sporunda büyük bir reform yaratacak ve insan gücünün nelere kadir olduğunu bir kere daha gösterecektir. Bir milde 4 dakikanın altına inilmesini uçağın ses hızını aşmasından büyük görenler, Melburn Olimpiyatlarında bundan daha büyük sürprizlerle karşılaşmaya kendilerini şimdiden hazırlamalıdırlar. Amerika, Rusya, İngiltere, Macaristan, İsvec ve hattâ Yugoslavların şampiyonadaki iddiaları büyüktür. Biz ise bu müsabakalara sembolik olarak Uç atletle katılmak kararındayız. Balkan oyunlarından sonra bu üç atletin kim olacağı meselesi doğrusu ehemmiyetini kayıp etmiş bulunuyor.

Kulüpler

"Baba Gündüz"

Geçen haftalar içinde diğer bütün kulüpler. transfer işleriyle uğraşırken, lig şampiyonu Galatasarayın idareci ve taraftarları zihinlerini Gündüzün antrenörlüğü meselesinde" yoruyorlardı. Bilindiği gibi, liglerin ortasında bir disiplin meselesinde idarecilerin oyuncular tarafını tutmasına öfkelenen antrenör Gündüz Kılıç anî olarak vazifesinden istifa etmişti. Fakat Gündüz'ün ayrılmasının belki de şampiyonluğa mal olabileceğini düşünen eski Galatasaraylıların arabuluculuğu ile antrenör ve idare heyeti arasındaki ihtilâf giderilmiş. Gündüz mevsim sonuna kadar

Gündüz Kılıç

Mumla aranacak

Vazifesini ifa etmeyi kabul etmişti. Galatasaray bir çok vartayı atlattıktan sonra lig şampiyonluğunu kazanmış, Gündüz de hak ettiği istirahata kavuşmak üzere küçük bir Akdeniz kasabasına çekilmişti.

Galatasaray Kulübünün mensupları ve taraftarları, kendilerine lig şampiyonluğunu kazandıran antrenörün bu yıl da vazifesine devam etmesini canü gönülden arzu ediyorlardı. Gündüz de çok sevdiği kulübünden ayrılmak istemiyordu. Yalnız ne var ki, yüklendiği ağır mesuliyete muvazi olarak geniş selâhiyet istiyordu. Sütten bir kere ağzı yandığı için yoğurdu üflüyordu. Esasen kâfi derece üzücü olan vazifesini görürken bir de idarecilerin kulüp içindeki manevralarıyla uğraşmak arzusunda değildi. Gündüz'ün bu fikirlerini gayet iyi bilen idare heyeti, onun bu yıl antrenörlüğü kabul edeceğini tahmin etmiyordu. Bu sebeple futbolun beşiği sayılan İngiltere'den bir antrenör getirmek teşebbüsüne geçildi. Yalnız Galatasaray camiası, tarafından pek çok sevilen Gündüz'ün bu şekilde bir kenara itilmesinin koparacağı fırtına, yağdıracağı şimşekler de gözden uzak tutulmuyordu. İngiltere'de antrenör, aranırken bir taraftan da Fethiye'de bulunan Gündüz'e telgraf çekiliyor, İstanbul'a gelerek antrenörlük meselesinde bir anlaşmaya varılması teklif ediliyordu.

İleri sürdüğü şartlar aynen kabûl edilmedikçe Gündüz'ün antrenörlüğe gelmesine ihtimal olmadığını idare heyetinin bilmemesine ihtimal verilemezdi. Zira sene içinde yapılan temaslar, bu hususlarda en ufak bir tereddüt bile bırakmamıştı. Buna rağmen telgrafla görüşmek için davet edilen Gündüz'ün teklifleri kabul edilmedi. İdare heyeti Gündüz'ün

karşısına mukabil tekliflerle çıkıyordu. Bunların arasında takım kurma selâhiyetinin antrenöre bırakılmaması, Gündüz'ün Galatasarayın lehinde veya aleyhinde yazı yazamaması gibi cidden ağır olanlar da vardı. Gündüz'ün Galatasarayı ne kadar severse sevsin bu şartları kabul etmesi beklenemezdi. Bu yüzden Kurban Bayramı arefesinde bazı gazetelerde Gündüz'ün idare heyetiyle anlaşmaya vardığına dair haberler çıkması, eski antrenörü iyi tanıyanları hayrete düşürdü. Gündüz prensiplerinden fedakârlık yapacak adam değildi. Nitekim az sonra haberin asılsız olduğu anlaşıldı: Gündüz, idare heyetinin şartlarım kabule yanaşmamıştı.

Gündüz'ün bu şekilde antrenörlükten uzaklaşması elbette kulüp içinde bazı kaynaşmalara yol açacaktı. Niteldim idare heyeti başkanı Refik Selimoğlu geçen hafta ani olarak istifa etti. Eee, yağacak şimşeklere göğüs germek artık kolay olmıyacaktı.

Su Sporları

"Yerinde say"a paydos

Geride bıraktığımız haftanın en mühim sportif hâdisesi Balkan oyunlarından sonra İstanbulda yapılan Yüzme müsabakaları idi. Bayramın ikinci günü Moda havuzunda yapılan Karadeniz Yüzme yarışlarında Engin Ünal 200 metre kelebekte kendisine ait rekoru 2.40,5/10 ile yeniden kırdı. Bu derece Avrupa ve Dünya rekorlarına bir hayli yakınlaşması bakımından cidden üzerinde durulmaya değecekti. Senenin muayyen ayları içersinde çalışan bu genç kabiliyetin yaptığı dereceler, müstesna kabiliyetini açıkça göstermektedir. Daha iyi şartlar altında kış yaz çalışılabilecek bir havuz olsa ve bu işten anlayan bir hoca. eline düşmüş bulunsaydı Engin'in şöhreti bugüne kadar çoktan Türkiye hudutlarını aşardı. Engin Ünal ve Yılmaz Özüaktan sonra son günlerde bir yıldız daha parladı: Henüz 18 yaşında bulunan ve iki senelik yüzücü olan Sevgi Dutu.. Bu genç kız da Moda havuzunda yapılan 400 metre kadınlar arası serbestte 22 seneden beri kırılmayan rekoru 6,43 ile yeniledi. Eski rekor Leylâ Turguta aitti. Hafta içersinde yapılan diğer müsabakalarda kayda değer hiç bir hâdise olmadı.

Bisiklet

Fransa turu

Biribirinin peşine takılan bisiklet - çiler, uçarcasına yol alıyorlardı. Telâşla pedal çeviren ve biraz öne geçmeye çalışan bu sporcular mevsim sonunda göç eden bir kırlangıç sürüsüne benziyorlardı. Doğrusu şehrin içinden geçen bu aceleci grubu seyretmek bile bir zevkti. Fakat birdenbire, nasıl olduğu anlaşılmadan bisikletçiler birbirine girdi ve çoğu yerlere serildi. Bunlardan biri güçlükle ayağa kalktı, yamrı yumru olan bisikletine esefle baktı. Sonra kolundan akan kanları silmeye koyulurken bir taraftan da kendisini bu hale getirenlere küfretmeye başladı. Hâdise geçen hafta. Fransada cereyan ediyordu ve günlük spor gazetesi "L'Equipe" ile "Le Parisien Libere"in müştereken tertipledikleri 43 üncü Fransa Turu bisiklet yarışlarının ikinci merhalesi bitmek üzere bulunuyordu. Her yerde olduğu gibi Fransada da yaz, spor için "Ölü mevsim" di. Gazeteler yaz aylarında spor meraklısı okuyucularına bildirecek haber bulmakta zorluk çekiyorlardı. Bu mevzu kıtlığı, sütunlarını sadece spora açık tutan günlük "L'Equipe" için âdeta bir tehdit teşkil ediyordu. Bu sebeple tirajını düşürmemek ve okuyucusunu elde tutmak için bu gazetenin idarecileri Fransa Turu organizasyonuna dört elle sarıldılar. Bu teşebbüsün neticesi cidden parlak oldu. Gecen yıllarda yapılan yarışlar sırasında hem tiraj artmış, hem de gazetenin reklâmı yapılmıştı. Eh, bu arada bisiklet sporuna da bir parça hizmet edilmişti.

Engin Ünal

Rekor makinası

İşte 5 Temmuzda başlayan 43 üncü Fransa bisiklet turu da bu maksatla organize edildi. Bu güne kadar milletlerarası yarışlarda birincilikler kazanmış Bobet, Copi gibi bisiklet yıldızlarının iştirak etmemelerinin bu seneki yarışların değerini azaltacağı ileri sürüldü. Fakat organizatörlerin "Bobet de, Copi de ortaya yıldız olarak Fransa Turlarından sonra çıktılar" diye verdikleri cevap yerindeydi.

Bu seneki turun favorileri Andre Darrigade, Hassenforder, Brankart. Ockers, Gaul, Waghmans, Bahamontes daha ilk merhalelerden itibaren kendilerine verilen ehemmiyete hakikaten lâyık olduklarını ispat eden bir tempo tutturdular. Yarışın düz sahada koşulan ilk yarısındaki merhaleleri sırasıyla: Andre Darrigade, Alfred De Bruyne, Arrige Padoyan, Josef Morvan, Alfred De Bruyne, Alessandro Fantini, Hassenforder, Alfred de Bruyne, Nino Deflipps, J. P. Schmitz, Nino Deflipps, Hassanforder, Joseph Tomin, Jean Forestier tarafından geçildi. Şimdilik ilk sırayı Hassanforder ile Nino Deflipps işgal etmekte fakat turun Pireneler üzerindeki "Tırmanma" merhaleleri başladığından bundan sonra ne olacağı kestirilememektedir. Diğer taraftan "Challenge Mantini" denilen takım tasnifinde Fransa ilk yeri işgal etmektedir.

43 üncü Fransa Turunun en büyük hususiyetini, şimdiye kadar müsabıklara verilen para ikramiyelerinin en büyüğü olan 450.000 lira tenkil etmekte. Organizatörlerin ifadesiyle "yarışçıları gayrete getirecek bir dinamik eleman olmaktan ziyade, sporculuğun mükâfatı" olan bu 45 milyon frank türlü reklâm ile müesseselerden toplanmıştır.

Kim kazanacak?

Turun muhtemel birincisi üzerinde Avrupanın tanınmış kritikleri tahminlerde bulunmaktadırlar. Bunlardan Fransa turu mütehassısı Belçikalı gazeteci Karel Steyaert kendisiyle bir röportaj yapan "L'Equipe" muharriri Marchand'a şunları söylemiştir: "Bu sene yıldızların katılmadığı turda birinciyi tahmin etmek çok güç. Fakat Andre Darrigade ve onun hemen peşisıra Hassenforder'in fevkalâde kabiliyetli müsabıklar olduğunu kolayca söyleyebilirim. Bu turda Darrigade birinci olmayabilir. Fakat bu sene Copenhague'da yapılacak olan dünya birinciliğini alabileceğini tahmin ederim".

Fransa turunda birinci olabilmek için merhalelerde çok birincilik almaktan. ziyade butun turu en kısa zamanda hatasız bitirmek gerektiği hatırlanırsa, yukarıda isimleri geçen merhale birincilerinin neticedeki şansları hakkında şimdiden birşey söylemek imkânsızdır.

Zincirleme mesken edinme plânı muvaffakiyetle devam ediyor

Türkiye Eski Muharipler Bankası

Ankara - İstanbul - İzmir